

JAARVERSLAG 2024

KONINKLIJKE
HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ
DER WETENSCHAPPEN

DOELSTELLING

De wetenschap bevorderen en een brug slaan tussen wetenschap en samenleving. Hiermee houdt de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen zich al sinds 1752 bezig, in iedere periode op een eigentijdse manier. Prijzen vormen van oudsher de core business van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De Maatschappij levert onafhankelijke juryleden voor de beoordeling van wetenschappelijke en in enkele gevallen ook maatschappelijke prestaties. Prijzen en stipendia worden toegekend in allerlei vakgebieden en op vele niveaus, van profielwerkstukprijzen, via scriptieprijsen en promotieprijsen, tot oeuvreprijsen. De prijzen en stipendia worden financieel mogelijk gemaakt door donaties van bedrijven, stichtingen, fondsen, genootschappen en particulieren. Binnen de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen vindt tevens uitwisseling van gedachten plaats door lezingen, seminars en informele onderlinge contacten. Lezingen worden gehouden door haar wetenschappelijke en maatschappelijke leden en door externe sprekers. Naast structurele, jaarlijks terugkerende bijeenkomsten worden incidentele lezingen en debatten georganiseerd, veelal in samenwerking met bevriende organisaties.

STRUCTUUR

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen kent vanouds een tweeledige structuur: enerzijds vertegenwoordigers van de samenleving die in de wetenschap geïnteresseerd zijn (maatschappelijke leden, voorheen directeuren genaamd, primo januari 2025: 407) en anderzijds wetenschappers (wetenschappelijke leden genaamd, primo januari 2025: 578, en 39 buitenlandse leden), die verantwoordelijk zijn voor de wetenschappelijke activiteiten van de Maatschappij. Deze structuur is tot op de huidige dag gehandhaafd. Door de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen worden acht Fondsen op

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2024

Naam beheerd: het Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds, het Ingrid Hoffmann Brouwer Fonds, het Treub Fonds, het Dr. W.J.E. Voet Fonds, het Van der Knaap Fonds, het Mr. J.C. Baak Fonds, het Wim Drees Fonds en het Schouhamer Immink Fonds. Daarnaast beheert de KHMW drie zelfstandige stichtingen: de Stichting Jan Brouwer Fonds, de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting en de Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds. Deze stichtingen worden bestuurd door het bestuur van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. De fondsen en stichtingen hebben specifieke doelstellingen die in alle gevallen verenigbaar en in lijn zijn met de doelstellingen van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen.

GESCHIEDENIS

De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen, het oudste geleerde genootschap in Nederland, werd als Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen op initiatief van een zevental vooraanstaande burgers van Haarlem opgericht in 1752. Aanvankelijk was de belangrijkste activiteit het uitschrijven en honoreren van prijsvragen inzake actuele maatschappelijke vraagstukken. De Maatschappij is sinds 1841 gevestigd in het monumentale Hodshonhuis, Spaarne 17 te Haarlem, tegenover haar goede buur Teylers Museum. Het predicaat 'Koninklijk' werd verleend ter gelegenheid van het 250-jarig bestaan in 2002.

HET HODSHONHUIS

Het Hodshonhuis aan het Spaarne is een prachtig monument. De stijlkamers van dit gebouw zijn juweeltjes van laatachttiende-eeuwse interieurarchitectuur. Zij vertegenwoordigen alle belangrijke Europese interieurstijlen uit die tijd. De kamers zijn grotendeels schitterend gerestaureerd. Ze zijn beperkt te huur voor activiteiten, via Hendrick de Keyser Monumenten te Amsterdam.

Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

Jaarverslag 2024

INHOUD

VOORWOORD 5

Linda Hovius

ESSAY

Vrouwen hebben niet minder, maar wel andere hart- en vaatziekten dan mannen 10
Hester den Ruiter

BIJEENKOMSTEN

Jan Brouwer Conferentie 14
Winterdebat 16
Herfstdebat 17
Algemene Vergadering 18
– Nieuwe leden stellen zich voor 20
– Haarlemse Voordracht 22
Wim Drees Seminars 23
Spaarnelezing 26
Museumbezoek 28
Anjet Daanje-middag 30

PRIJZEN EN STIPENDIA

Mercator Sapiens Stimulus 38
KHMW Brouwer Vertrouwensprijs 42
KHMW Eizenga Beurzen 44
KHMW Langerhuizen Oeuvreprijs 48
KHMW Langerhuizen Bate 50
KHMW Van der Aa Oeuvreprijs 51
KHMW Van der Knaap Proefschriftprijs 52
KHMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit 53
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek 56
KHMW Kees Schouhamer Immink Proefschriftprijs 57
KHMW Dirk Jacob Veegens Prijs 58
Johannes Cornelis Ruigrok Prijs 60
Martinus van Marum Prijs 61
Keetje Hodshon Prijs 61
Boerhaave Biografieprijs 64
Irispenning 65
KHMW Jan Brouwer Scriptieprijsen 66
KHMW Scriptieprijsen Responsible Internet 70
KHMW Jong Talent Prijzen 71

KHMW Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen 78
Nederlandse Gasindustrieprizen 79
KHMW Profielwerkstukprijzen 80
Voet Stipendia 82

INTERVIEWS

KHMW-voorzitter Linda Hovius 6
Dubbelinterview Joost Farwerck, Abigail Norville 31
De prijswinnaar – Mariska Kret 40
Het jurylid – Marieke de Goede 54
De sponsors – Bert van der Knaap, Kees Schouhamer Immink 62
Schuurman Schimmel - van Outeren Stichting 85

QUOTES

Dave Ensberg-Kleijkers 13
Koen Caminada 27
Eline van Beest 43
Tom van Aken 59
Sue Preenen 75
Jenny Dankelman 97

HODSHONHUIS

Huismeesterschap al drie generaties in de familie 88
De nalatenschap van Hendrik Antoon Lorentz 92

PARTNERS

Stichting De Nationale Denktank 94

FINANCIËEL OVERZICHT

Balans 98
Rekening van baten en lasten 99
Toelichting op de jaarcijfers 100
Prijzengelden toegekend in 2024 101

PERSONALIA

Nieuwe leden 102
In Memoriam 106
Commissies 108
Bestuur en secretariaat 110

PRIJZEN

KHMMW Brouwer Vertrouwensprijs Prijs voor hét maatschappelijke initiatief dat het onderling vertrouwen in de Nederlandse samenleving versterkt

KHMMW Van der Aa Oeuvreprijs Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de geestes- en maatschappijwetenschappen

KHMMW Langerhuizen Oeuvreprijs Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de natuurwetenschappen

KHMMW Dr. Saal van Zwanenberg Erepreis Oeuvreprijs voor een onderzoeker op het gebied van de farmacotherapie

Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek Aanmoedigingsprijs voor vernieuwend onderzoek op het gebied van de ICT

Irispenning Prijs voor excellente wetenschapscommunicatie

Boerhaave Biografie Prijs Prijs voor de auteur van een biografie over een wetenschapper of van de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper

KHMMW Dirk Jacob Veegens Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de economische, politieke en sociale geschiedenis van Nederland

KHMMW Van der Knaap Proefschriftprijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de sociale geografie en regionale economie

Johannes Cornelis Ruigrok Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de maatschappijwetenschappen

Keetje Hodshon Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de geesteswetenschappen

Martinus van Marum Prijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de natuurwetenschappen en techniek

KHMMW Kees Schouhamer Immink Proefschriftprijs Aanmoedigingsprijs voor onderzoekers in de technische computerkunde en telecommunicatie in brede zin

KHMMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit Aanmoedigingsprijs voor onderzoek met een bijzonder interdisciplinair karakter dat de grenzen tussen de klassieke alfa/bèta/gamma-wetenschapsgebieden overbrugt

KHMMW Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen Prijzen voor masterscripties of onderzoeksverslagen in de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat

KHMMW Jan Brouwer Scriptieprijs Prijzen voor masterscripties in de geestes- en maatschappijwetenschappen

KHMMW J.C. Baak Prijzen Prijzen voor masterscripties voor onderzoek dat met name relevant is voor het vreedzaam naast elkaar leven van verschillende volkeren

Nederlandse Gasindustrie Prijzen Prijzen voor masterscripties over aan de gasindustrie gelieerde onderwerpen

KHMMW Scriptieprijs Responsible Internet Prijzen voor masterscripties over onderzoek naar 'responsible internet'

KHMMW Hollandsche Maatschappij Prijzen voor Jong Talent Prijzen voor eerstejaarsstudenten en prijzen voor masterscripties in technische en exacte vakken

KHMMW Profielwerkstukprijzen Prijzen voor vwo- en havo-leerlingen uit de regio Kennemerland

STIPENDIA

Mercator Sapiens Stimulus Bijdrage voor een talentvolle mid-career wetenschapper die fundamenteel, innovatief en grensverleggend onderzoek doet

KHMMW Eizenga Beurzen Beurzen voor een MBA of een studie economie op graduate niveau (zowel master- als PhD-studies) in de Verenigde Staten

KHMMW Langerhuizen Bate Onderzoeksbate te besteden ter bevordering van onderzoek in de natuurwetenschappen

Voet Stipendia Beurzen voor masterstudenten ter financiering van een buitenlandse studie of stage

VOORWOORD

Voor u ligt het KHMMW jaarverslag 2024. Het jaar waarin we tijdens onze jaarvergadering in mei afscheid namen van drie zeer gewaardeerde bestuursleden: Louise Gunning-Schepers, Rutger Schimmelpenninck en Albert Röell. Louise heeft als eerste vrouwelijke voorzitter van de KHMMW een onuitwisbaar en altijd enthousiasmerend stempel gedrukt op ons genootschap, en we zijn heel verguld met haar prachtige portret dat nu in de Bestuurskamer hangt, geflankeerd door haar twee voorgangers Maarten van Veen en Alexander Rinnooy Kan. We waren zeer verheugd met de instemming van de algemene ledenvergadering om zowel Louise als Rutger tot ereleden te benoemen, gezien hun buitengewone verdiensten voor de Maatschappij.

Gelukkig is het bestuur weer aangevuld met drie toegewijde en enthousiaste nieuwe leden: Didier Maclaine Pont heeft als penningmeester naadloos het stokje van Rutger overgenomen, en we prijzen ons gelukkig met de toetreding van Geert ten Dam en Paul Nielen.

In 2024 hebben we dankzij een grote donatie een prachtige nieuwe prijs kunnen toevoegen aan ons prijzenpalet: de Mercator Sapiens Stimulus voor blue sky-onderzoek, waar een prijzenbedrag van maar liefst 1 miljoen euro aan verbonden is. We zijn heel blij met de grote inzet van onze juryleden en juryvoorzitters om voor het groeiende aantal prijzen, variërend van profielwerkstuk- en Jong Talentprijzen tot proefschrift- en oeuvreprijzen voor gelauwerde wetenschappers, steeds weer de beste prijswinnaar te selecteren. En we zijn onze sponsors en gulle gevers dankbaar die deze prijzen mogelijk blijven maken.

Ook hebben we in 2024 veel goed bezochte bijeenkomsten georganiseerd, zoals de Drees seminars in Den Haag, de Brouwerconferentie, de Spaarnelezing, diverse debatten en museumbezoeken, en natuurlijk ons traditionele jaardiner met asperges!

De KHMMW is het oudste geleerde genootschap in Nederland en tegelijkertijd springlevend: ons ledenbestand is aan het verjongen, de betrokkenheid van zowel wetenschappelijke als maatschappelijke leden is onverminderd groot, onze prijzen nemen in aantal en omvang toe en dragen bij aan de hoognodige erkenning en waardering van wetenschappelijke prestaties, en onze brugfunctie tussen wetenschap en maatschappij is van toenemend belang in deze disruptieve tijden.

Ik wens u veel plezier en inspiratie bij het lezen van dit jaarverslag en hoop u te mogen begroeten bij één van onze komende activiteiten!

Drs. A.P.H.M. (Linda) Hovius MBA
voorzitter van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen

INTERVIEW

KHMW-voorzitter Linda Hovius: 'Het doel is relevantie'

In 2024 volgde Linda Hovius Louise Gunning-Schepers op als voorzitter van de KHMW. Voor velen een vertrouwd gezicht, want Linda liep al enkele jaren mee als ondervoorzitter. Hoe ziet zij de toekomst van de KHMW?

Linda Hovius (1961) is een bestuursadviseur en toezichthouder met meer dan dertig jaar ervaring in het bepalen van strategie en beleid en het begeleiden van transformatieprocessen in organisaties. Momenteel bekleedt ze toezichthoudende functies bij KPMG Nederland, Royal FloraHolland en market maker Flow Traders. Daarnaast heeft ze een eigen adviesbureau, Hovius Consultancy, waar ze zich richt op leiderschapontwikkeling en het begeleiden van raden van commissarissen en raden van bestuur.

Hovius woont in Haarlem. Ze is getrouwd en moeder van vier inmiddels volwassen kinderen. Ze omschrijft zichzelf als een enorme natuurliefhebber, die houdt van stevige wandelvakanties en 'beestjes kijken' tijdens safarireizen. Ook gaat ze regelmatig met een platbodem de Waddenzee op en heeft ze met haar gezin een huisje in de Biesbosch dat alleen per boot bereikbaar is. 'Natuurlijk ga ik veel naar musea en vind ik stedentrips ook heel leuk', zegt ze. 'Maar naarmate ik ouder word, wil ik steeds meer de natuur in.'

Hovius is sinds 2016 lid van de KHMW. Net als veel leden had ze, toen ze gevraagd werd, nog nooit van de Hollandsche Maatschappij gehoord. 'Het best bewaarde geheim van Haarlem!' Wat haar aansprak, was ten eerste het brede scala onderwerpen waar de Maatschappij zich mee bezighoudt, en ten tweede de band tussen wetenschap en samenleving. 'Ik heb als bèta-gymnasiast kunstgeschiedenis en rechten gestudeerd en ik heb een MBA', zegt ze. 'Ik heb dus een brede belangstelling en ik ben nieuwsgierig naar nieuwe ontwikkelingen. Ik houd van kruisbestuiving: van elkaar leren en met elkaar sparren. En dat gekoppeld aan zo'n oud instituut en het prachtige Hodshonhuis, in mijn eigen stad... Het is de enige nevenfunctie waar ik op de fiets heen kan.'

Hoewel het er in het bedrijfsleven vaak hectisch aan toe gaat, is het verschil in dynamiek tussen haar werkende leven en de sfeer in het Hodshonhuis haar nooit zo opgevallen. Dat komt doordat ze de afgelopen jaren vooral in commissariaten actief was. 'Zo'n raad van commissarissen vind ik altijd een soort *chambre de réflexion* waar je net wat holistischer, van een afstand, kijkt naar wat er in een organisatie gebeurt, wat er in de wereld gebeurt en wat dat voor het bedrijf betekent.' De KHMW beschouwt Hovius ook als een *chambre de réflexion*.

Roerige tijden

Hovius nam in mei 2024 tijdens de Algemene Vergadering de voorzittershamer over. Tijdens dezelfde bijeenkomst trad ook een grotendeels vernieuwd bestuur aan.

Het nieuwe bestuur heeft zich tot doel gesteld de relevantie van de KHMW verder te versterken. Een eerste manifestatie van dit streven is de serie 'Transition Talks', debatten over de grote transitie die noodzakelijk zijn voor een duurzame toekomst en waar iedereen de komende jaren mee te maken gaat krijgen. De eerste drie gaan over de materialentransitie, de

eiwittransitie en de energietransitie. Voor deze serie wordt intensief samengewerkt met enkele maatschappelijke leden met expertise op deze terreinen. Zo wordt ook een begin gemaakt met het realiseren van een tweede doelstelling van het bestuur, namelijk om de maatschappelijke leden (de voormalige 'directeuren') meer actief bij de vereniging te betrekken.

Het interview vindt plaats in februari 2025. In Nederland volgen de berichten over universitaire opleidingen die hun deuren moeten sluiten elkaar snel op. In de Verenigde Staten beginnen de gevolgen van de terugkeer van Donald Trump als president zich af te tekenen, ook voor onderwijs en wetenschap. Hovius volgt de ontwikkelingen met bezorgdheid. 'Terwijl we de wetenschap juist hard nodig hebben voor die grote maatschappelijke uitdagingen, zie je tegelijk dat het fundament eronder wordt aangetast, zowel door bezuinigingen van overheidswege als door een groeiende tendens om allerlei feitelijke zaken als onwaar voor te stellen', zegt ze. 'Ik denk dat de wetenschap een rol te spelen heeft in het maatschappelijk debat.'

Volgens Hovius is het toekennen van prijzen, vanouds de *core business* van de KHMW, een manier om de wetenschap te ondersteunen en het belang van de wetenschap voor de maatschappij uit te dragen. Hoewel de KHMW in 2024 voor ruim 1,5 miljoen euro aan prijzen en stipendia heeft uitgedeeld, kan de Hollandsche Maatschappij nooit de rol van de overheid als wetenschapsfinancier overnemen. 'Onze prijzen vormen een druppel op een gloeiende plaat', geeft ze toe. 'Maar ze betekenen erkenning en waardering voor wetenschappers die dat op andere manieren misschien steeds minder krijgen.'

Dat wetenschappelijke inzichten in het publieke debat steeds vaker in twijfel worden getrokken en dat wetenschappers felle kritiek over zich heen krijgen en soms zelfs met de dood worden bedreigd, vindt Hovius verschrikkelijk. 'We moeten de feiten laten spreken. We zijn als samenleving diep gezonken als wetenschappers geen onderzoek meer durven doen of niet meer durven te publiceren. De onafhankelijkheid van de wetenschap moet te allen tijde geborgd worden.'

Het nieuwe bestuur bezint zich regelmatig op de vraag of de KHMW zich meer zou moeten mengen in het openbare debat. 'Tot dusver hebben we altijd gezegd dat we onafhankelijk zijn en boven de partijen staan. Maar misschien moeten we meer de barricades op', aldus Hovius. 'Ik ben daar zelf ook nog niet uit. Maar ik vind wel dat we dat gesprek met elkaar moeten voeren.'

Van kracht tot kracht

In 2027 viert de KHMW haar 275-jarig bestaan. De voorbereidingen voor dit jubileumjaar zijn al in volle gang. Hovius en haar bestuur zijn echter ook bezig met de verjonging van de Hollandsche Maatschappij. 'Hoe spreek je een volgende generatie aan?' Bij het toelaten van nieuwe leden wordt er al een paar jaar bewust gekeken naar jonge leden en naar leden die een afspiegeling van de samenleving vormen.

De KHMW is een besloten genootschap. Zou de organisatie, om maatschappelijk relevant te zijn, de deuren van het Hodshonhuis niet wat vaker moeten openstellen voor niet-leden? Hovius knikt. 'Voor de transitiedebatten gaan we mensen van buiten uitnodigen die affiniteit met het onderwerp hebben. We hebben natuurlijk al de Wim Drees Seminars in Den Haag waar gewoonlijk zo'n 200 mensen op afkomen, vooral jonge ambtenaren. En de middag rond het werk van schrijfster Anjet Daanje, met ruim 100 bezoekers, was ook een succes.' Hovius zou

graag meer externe evenementen organiseren, als daarbij de expertise van de leden kan worden gemobiliseerd. 'De vraag is waar behoefte aan is, en met welke partners.'

De KHMW gaat van kracht tot kracht. Het aantal leden neemt toe en dat geldt ook voor het aantal prijzen en activiteiten. Natuurlijk is de KHMW altijd geïnteresseerd in nieuwe donoren. 'Als iemand de wetenschap op een bepaalde manier wil ondersteunen, kunnen wij die wens op allerlei manieren accommoderen.'

Toch is groei wat Hovius betreft geen doel op zich. 'Het doel is *relevantie*', benadrukt ze. 'Om in dit tijdsgewricht de wetenschap te steunen en een brug te slaan tussen wetenschap en maatschappij. Als er meer activiteiten nodig zijn om dat doel te bereiken, dan doen we dat.' Toch heeft ze wel een wens: 'Momenteel worden de meeste activiteiten door het bestuur bedacht, en we hebben een fantastisch secretariaat dat ons helpt de ideeën uit te voeren. Het leuke van de Transition Talks is dat deze mede op initiatief van een paar enthousiaste maatschappelijke leden tot stand zijn gekomen. Het zou heel gaaf zijn als er nog meer van dit soort initiatieven uit onze leden zou komen.'

Hovius geniet van het enthousiasme, zowel bij de leden als binnen het bestuur. 'Ik kan iedereen aanraden af en toe aan een van onze activiteiten deel te nemen. Laat je inspireren door het vele dat de KHMW te bieden heeft. Je zult zien: hoe vaker je komt en hoe meer mensen je leert kennen, des te leuker het wordt.'

Vrouwen hebben niet minder, maar wel andere hart- en vaatziekten dan mannen

HESTER DEN RUITER

De vrouw en haar hart: een onderwerp dat steeds vaker in de media centraal staat, vooral als treffend voorbeeld voor de verschillen tussen mannen en vrouwen in de geneeskunde. Door de jaren heen hebben onderzoekers verrassende ontdekkingen gedaan over hoe vrouwen hartproblemen ontwikkelen en waarom het zo moeilijk is om deze tijdig te herkennen.

Een terugblik in de geschiedenis onthult waarom hartziekten bij vrouwen lange tijd onderbelicht zijn gebleven. In 1972 beschreef de Hartstichting in een advertentie over “de vrouw en haar hart” de rol van de vrouw en hoe belangrijk zij was in de zorg voor haar man als hij na een hartaanval weer thuiskwam uit het ziekenhuis. In die tijd werden hart- en vaatziekten vaak gezien als typisch mannelijke aandoeningen. Dit was niet zonder reden: vrouwen hadden destijds weinig hart- en vaatziekten, waarschijnlijk door hun gezondere levensstijl; ze waren fysiek actief tijdens tal van (inspannende) huishoudelijke activiteiten, rookten nauwelijks en dronken weinig alcohol. Dit resulteerde in minder acute hartproblemen, minder hartinfarcten en minder ernstig hartfalen onder het vrouwelijke deel van de bevolking.

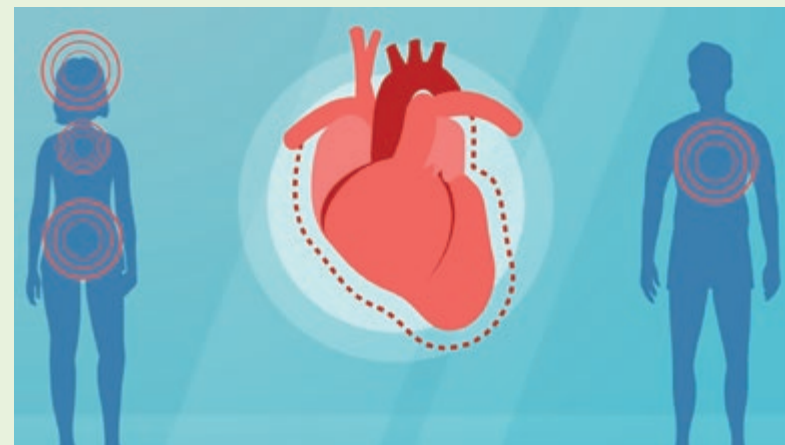
Tegenwoordig is die situatie anders en sterven er vrijwel evenveel vrouwen als gevolg van hart- en vaatziekten als mannen. De cijfers over hart- en vaatziekten bij vrouwen zijn lastiger te interpreteren dan bij mannen, omdat hartinfarcten en hartfalen bij vrouwen vaker ‘stil’ verlopen. Dit betekent dat deze aandoeningen bij vrouwen vaker onopgemerkt blijven, waardoor ze niet in de cijfers worden meegenomen. De reden voor late of gemiste diagnoses wordt deels veroorzaakt door de gebrekkige sekse-specifieke kennis over hart- en vaatziekten bij vrouwen. Het idee van ‘gelijkheid’ leidde in de medische wetenschap tot de verkeerde veronderstelling dat zowel mannen als vrouwen het beste af waren met exact dezelfde hartzorg. Met weinig vrouwen als deelnemer aan wetenschappelijke studies, richtte vrijwel al het onderzoek zich op de typische, acute uitingen van hart- en vaatziekten die we veel bij mannen zien. De data over mannen en vrouwen werden samengevoegd, en verschillen tussen mannen en vrouwen waren geen issue, vaak met als argument dat de groep vrouwen ‘te klein’ was om apart te analyseren en er dan iets zinnigs over te kunnen zeggen.

Vrouwelijke cardiologen begonnen echter op te merken dat vrouwen die met hartklachten naar de poli kwamen – veel vaker dan mannen – geen gebruikelijke ziekte-uitingen vertoonden. Bovendien hadden veel van deze vrouwen met atypische klachten een voorgeschiedenis van zwangerschaps-gerelateerde complicaties. Zo rapporteerden de cardiologen bij vrouwen andere en/of meer symptomen dan de bekende pijn-op-de-borst-klacht. De klassieke onderzoeken gaven weinig aanwijzingen over wat er aan de hand was, hetgeen steeds regelmatig resulteerde in het onterecht naar huis sturen van vrouwen met serieuze maar niet onderkende klachten. Inmiddels weten we dat de problemen bij vrouwen vaak dieper in het hart zitten, in de kleine vaten van het hart. Terwijl bij regulier onderzoek meestal alleen de grote vaten rondom het hart werden onderzocht. Ook bleek dat jongere vrouwen rond de 50 jaar die een hartinfarct doormaakten, andere oorzaken hadden dan mannen. Ze hadden geen ernstige slagaderverkalking, maar coronaire vaatdisfunctie, een aandoening die pas sinds dit jaar goed in de medische richtlijnen is opgenomen. Een andere veel voorkomende oorzaak van een hartinfarct bij

vrouwen bleek te liggen in coronaire dissectie: een scheur in een van de hartvaten. Ook bleken jongere vrouwen nogal eens te lijden aan het gebroken hartsyndroom: een aandoening waarbij vrouwen door een heftige gebeurtenis hartproblemen ervaren die lijken op een klassiek acuut hartinfarct, maar tijdens de hartkatheterisatie blijkt dat het hart een afwijkende vorm heeft aangenomen, waardoor het niet goed meer pompt. Van alle mensen die lijden aan een van de drie hierboven genoemde aandoeningen, is bijna 90% vrouw.

Data splitsen

Wat veroorzaakt deze verschillen? Fysiek gezien zijn de verschillen tussen mannen en vrouwen duidelijk. Vrouwen hebben maandelijks hormonale schommelingen gedurende hun vruchtbare leven, en juist geslachtshormonen bieden bescherming tegen slagaderverkalking en hartproblemen. Deze bescherming houdt aan tot een paar jaar voor de menopauze,

wanneer de vrouwelijke hormonen beginnen te veranderen. Niet toevallig zien we rond deze tijd ook een toename van hartproblemen bij vrouwen die te maken hebben met de kleine vaten van het hart, coronaire dissecties en het gebroken hartsyndroom. Het vrouwelijke hormoon oestrogeen heeft wat dat betreft met haar schommelende niveaus nog veel geheimen in tegenstelling tot het mannelijke hormoon testosteron, dat vaak stabiel blijft gedurende het leven. Naast deze hormonale verschillen hebben mannen en vrouwen ook andere geslachtschromosomen. Vroeger werd gedacht dat deze chromosomen enkel bepalend waren voor het geslacht van een kind, maar tegenwoordig begrijpen we dat ze ook invloed hebben op fundamentele ceileigenschappen, bijvoorbeeld op hoe het DNA in een cel wordt afgelezen.

Ons onderzoek van de afgelopen jaren heeft aangetoond dat er op celniveau verschillen zijn tussen mannen en vrouwen die kunnen verklaren waarom bepaalde hartziekte-uitingen bij vrouwen anders zijn dan bij mannen. We hebben bijvoorbeeld aangetoond dat bij vrouwen de vaatwand ziek wordt door verandering van gladde spiercellen die gevoeliger zijn om van vorm te veranderen. We vermoeden nu dat dit wordt veroorzaakt door de lange blootstelling aan oestrogenen. En misschien ook wel door het feit dat vrouwen in die gladde spiercellen twee X-chromosomen hebben. De fundamentele kennis die we nu verwerven, moeten we versneld omzetten in praktische toepassingen om de diagnostiek en behandeling van vrouwen met hart- en vaatziekten te verbeteren.

Om deze kennis sneller te implementeren werken in Nederland de medische centra en kennisinstituten met elkaar samen, zodat we de hele kennisketen bij vrouwen kunnen onderzoeken. We worden hierbij gesteund

door de Nederlandse Hartstichting, die in het eerdergenoemde krantenartikel ook een vooruitziende blik had door hardop de vraag te durven stellen 'of vrouwen niet met de gevreesde ziekte te maken gingen krijgen door hun veranderende levensstijl'. Het is essentieel dat we aandacht blijven vragen voor het splitsen van onderzoeksdata en mannen niet meer als 'de norm' beschouwen terwijl evident is dat er belangrijke verschillen zijn in klachten, ziektebeeld en behandeling. We staan pas aan het begin van het ontrafelen van de fascinerende verschillen tussen mannen en vrouwen op het gebied van hart- en vaatziekten; er ligt nog een wereld voor ons open.

Prof. dr. ir. Hester den Ruijter is hoogleraar hart- en vaatziekten bij vrouwen aan het UMC Utrecht en wetenschappelijk lid van de KHMW.

Dave Ensberg-Kleijkers

Voorzitter college van bestuur Stichting Zonova,
bestuursvoorzitter Stichting De Maatschappelijke Alliantie

Als maatschappelijk lid wil ik graag bijdragen aan het slaan van bruggen tussen de wetenschap en met name het multiculturele deel van onze maatschappij.

Ik mag dagelijks met mijn bestuurlijke voeten in de multiculturele klei van Amsterdam-Zuidoost (Bijlmer en omgeving) staan. Juist in deze tijd van toenemende polarisatie, in de wereld en ook in Nederland, is het slaan van bruggen en het maken van verbindingen belangrijker dan ooit tevoren. Juist mensen die leven in kwetsbare posities hebben baat bij het werk van wetenschappers. De wetenschap geneest zieken, verhoogt de kwaliteit van het onderwijs aan hun kinderen, draagt bij aan fijne en duurzame woningen en biedt inzichten hoe hun leefomgeving veiliger en meer leefbaar kan worden. Ik wens de KHMW toe dat zij kan bijdragen aan het verminderen van de onbekendheid van deze maatschappelijke meerwaarde van de wetenschap. Opdat bekend, ook bemind maakt. Juist nu en juist in het multiculturele Nederland.

BIJEENKOMSTEN

JAN BROUWER CONFERENTIE

Disruptieve momenten, polarisatie en verbinding

Op 22 januari vond de jaarlijkse Jan Brouwer Conferentie plaats. Het thema van de conferentie werd bepaald door TerInfo, winnaar van de Brouwer Vertrouwensprijs 2023.

De oorlog tussen Rusland en Oekraïne en het conflict tussen Israël en Hamas. Het zijn voorbeelden van disruptieve momenten: gebeurtenissen die ontwrichtend zijn voor de samenleving. De polarisatie in de samenleving neemt toe en raakt ook onze kinderen. TerInfo, opgericht door Beatrice de Graaf, is een project van de Universiteit Utrecht om scholen te helpen bij het bespreken van terrorisme, politiek geweld en heftige gebeurtenissen in de samenleving. TerInfo, vertelden De Graaf en onderwijsdeskundige Bjorn Wansink, biedt een ander perspectief op disruptieve gebeurtenissen door deze gebeurtenissen in een historische context te plaatsen. Daardoor komt de huidige gebeurtenis op afstand te staan. De leerling leert inzien dat dergelijke situaties vroeger ook al voorkwamen en gaat meer begrijpen van de eigen plek op een historische lijn. TerInfo ontwikkelt kant-en-klare lessen, gastlessen en lesbrieven bij acute situaties. Ook doet het onderzoek naar hoe jongeren met disruptieve situaties omgaan.

De tweede voordracht kwam van Patti Valkenburg, universiteitshoogleraar Jeugd, Media en Samenleving aan de Universiteit van Amsterdam. Valkenburg staat aan het hoofd van een onderzoeksgroep met de toepasselijke

naam AWeSome (Adolescents, Well-being & Social Media). Mentale problemen onder jongeren komen steeds meer voor, aldus Valkenburg. Hiervoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. Er wordt vaak aangenomen dat veel problemen te maken hebben met de opkomst van sociale media. Valkenburg vindt dat statistieken een vertekend beeld kunnen geven. De effecten van sociale media kunnen namelijk per kind verschillend zijn. Daarom doet Valkenburg zelf ook kwalitatief onderzoek naar dit onderwerp. Volgens haar kunnen er goede resultaten geboekt worden als we stoppen om ons te baseren op gemiddelden.

Als laatste spreker gaf Jos Wienen een inkijkje in zijn werk als burgemeester van Haarlem. Ook hij krijgt af en toe te maken met situaties waarin de gemoederen hoog oplopen. Uit zijn eigen ervaring benadrukte hij hoe belangrijk het is om altijd de verbinding te zoeken en ervoor te zorgen dat partijen met elkaar in gesprek blijven.

Jan Brouwer Conferentie op 22 januari 2024

SPREKERS Prof. dr. Beatrice de Graaf, hoogleraar History of International Relations & Global Governance Universiteit Utrecht, dr. Bjorn Wansink, onderwijskundige, prof. dr. Patti Valkenburg, universiteitshoogleraar Jeugd, Media en Samenleving Universiteit van Amsterdam, drs. Jos Wienen, burgemeester van Haarlem
MODERATOR Ir. David Peters, Chief Transition Officer en lid raad van bestuur Stedin Groep, alumnus Nationale DenkTank 2006

De Jan Brouwer Conferentie is hier terug te kijken.

Ir. L.E.J. Brouwer (1910-1983), voormalig president-directeur van de Koninklijke Nederlandse Petroleum Maatschappij, kwam uit een familie van wetenschappers. Zijn vader was geoloog met internationale bekendheid, zijn oom, naar wie hij is vernoemd, een wereldberoemde wiskundige. Zelf studeerde hij op 21-jarige leeftijd in Delft af als mijnbouwkundig ingenieur. In het begin van de jaren tachtig heeft Jan Brouwer een deel van zijn vermogen bestemd voor een fonds ten behoeve van interdisciplinair wetenschappelijk onderzoek in Nederland. Het Jan Brouwer Fonds is begin 2003 aan de zorg van de KHMW toevertrouwd, met als doelstelling het stimuleren van multidisciplinair, maatschappij-georiënteerd onderzoek dat inzicht geeft in concrete maatschappelijke problemen en in potentie moet bijdragen aan de oplossing ervan.

WINTERDEBAT

Wat is de stand van het water in Nederland?

Als we niet ingrijpen, zou Nederland wel eens kunnen afsterven op een toekomst met te veel én te weinig water. Dat leek de veront- rustende conclusie na een middag met korte lezingen door Maarten Kleinhans, hoogleraar biogeomorfologie van rivieren en estuaria aan de Universiteit Utrecht, en Hans de Groene, directeur van Vewin, de vereniging van waterbedrijven in Nederland. Ze belichtten twee kanten van dezelfde medaille: toename van extremen door klimaatverandering.

Volgens Kleinhans is Nederland een land van ‘water, zand, modder en dode planten’. Projecten als Ruimte voor de rivieren en de Maaswerken hebben ervoor gezorgd dat Nederland bij wateroverlast vooralsnog relatief veilig is. Veel méér water kan Nederland echter niet verstouwen. Als het in de volgende eeuw écht misgaat met zeespiegelstijging – en die kans is volgens Kleinhans niet denkbeeldig – zijn enkele meters dijkophoging niet genoeg. Hans de Groene waarschuwde juist voor een dreigend tekort aan water, en dan specifiek

drinkwater. De vraag naar drinkwater stijgt. Alle tien drinkwaterbedrijven die in Nederland actief zijn, hebben vóór 2030 extra productiecapaciteit nodig. Of dat gaat lukken, is de vraag. Voor de korte termijn is afgesproken dat drinkwater bij ruimtelijke afwegingen prioriteit moet krijgen als dat nodig is voor het nakomen van de leveringsplicht. Voor de langere termijn is het zaak dat we leren water beter vast te houden. De hoge opkomst voor de bijeenkomst liet zien dat er veel belangstelling voor dit onderwerp was. Ook werd er gretig gebruik gemaakt van de gelegenheid om, onder leiding van KHMW-bestuurslid Inge Bryan, vragen te stellen en met de sprekers in debat te gaan. Algemeen werd het gevoel gedeeld dat de Nederlandse overheid nog te veel blijft denken in termen van kortetermijnoplossingen, en dat het tijd wordt voor een integrale visie voor de toekomst van Nederland.

Winterdebat op 11 februari 2024

SPREKERS Prof. dr. Maarten Kleinhans, hoogleraar biogeomorfologie van rivieren en estuaria Faculteit Geowetenschappen Universiteit Utrecht, drs. Hans de Groene, directeur Vewin
MODERATOR Drs. Inge Bryan, bestuurslid KHMW

HERFSTDEBAT

Wat betekent de opkomst van AI voor kunst en cultuur?

Het Herfstdebat ging over een uiterst actueel thema: AI, kunst en cultuur. Uit de hoge opkomst en de geanimeerde discussie bleek wel dat dit onderwerp de gemoederen flink bezighoudt. De bijeenkomst werd geleid door Henk de Jong, ondervoorzitter van de KHMW. Drie deskundigen verzorgden elk een korte inleiding. Als eerste legde José van Dijck uit wat kunstmatige intelligentie is. Daarna schetste Taco Dibbits een beeld van de verschillende manieren waarop AI in het Rijksmuseum nu al praktisch toegepast wordt. De derde spreker, Natali Helberger, liet aan de hand van een specifiek kunstwerk zien wat voor fundamentele vragen het gebruik van AI kan oproepen. Wie kan zich nog kunstenaar noemen? En hoe zit het met het auteursrecht van het gebruikte materiaal?

Dit soort vragen keerde terug tijdens het rondtafelgesprek. Uit verschillende voorbeelden bleek dat de kunstenaar (de ‘prompteur’) nog steeds bepaalde keuzes maakt, en dat het algoritme vervolgens bepaalt hoe het gekozen materiaal getoond wordt. Trouwens, het algoritme zorgt ervoor dat het eindproduct elke keer anders kan uitpakken. Er moet dus goed nagedacht worden

hoe een met AI vervaardigd kunstwerk bewaard moet worden.

Tot slot was het woord aan het publiek. Meerdere aanwezigen vroegen zich af of ‘auteursrecht’, in het licht van de technologische ontwikkelingen, geen achterhaald begrip is. Uit de gedachtewisseling bleek dat we in een overgangsfase zitten. Voorlopig biedt het auteursrecht kunstenaars en uitgevers nog een zekere mate van bescherming. Mensen zijn vaak bang voor AI, merkte Helberger op. Ze was daarom blij dat het onderwerp tijdens dit debat juist positief benaderd werd. ‘AI biedt zoveel mogelijkheden, ook voor wetenschappers. En het verlaagt de drempel voor iedereen om creatief te worden.’

Herfstdebat op 29 september 2024

SPREKERS Drs. Taco Dibbits, algemeen directeur Rijksmuseum Amsterdam, bestuursvoorzitter Museum De Pont, prof. dr. José van Dijck, universiteits- hoogleraar media en digitale samenleving Universiteit Utrecht, lid raad van toezicht Rijksmuseum Amsterdam, prof. dr. Natali Helberger, universiteits- hoogleraar recht en digitale technologie, met een speciale focus op Artificial Intelligence, Universiteit van Amsterdam, bestuurslid Instituut voor Informatierecht Universiteit van Amsterdam
MODERATOR Drs. Henk de Jong, ondervoorzitter KHMW

ALGEMENE VERGADERING

De 272e vergadering op 25 mei 2024 gaf haar goedkeuring aan:

- Het jaarverslag en de jaarrekening 2023;
- Décharge van het bestuur/de penningmeester voor het gevoerde financiële beleid;
- De verhoging, met ingang van het jaar 2024, van de contributie voor maatschappelijke leden naar € 150 en van het richtbedrag voor de bijdrage van de wetenschappelijke leden naar € 75;
- De samenstelling van bestuur, financiële commissie, adviescommissies benoemingen en archiefcommissie, waarbij Didier Maclaine Pont MBA, prof. dr. Geert ten Dam en mr. drs. Paul Nielen worden verwelkomd als nieuwe leden van het bestuur, waarbij voor Ada van der Veer-Vergeer en mr. Wietze Reehoorn de tweede termijn als lid van de financiële commissie ingaat, en waarbij prof. dr. Cisca Wijmenga, prof. dr. Peter Hagoort, mr. Boudewijn Beerkens, drs. Tom van Aken

- en mr. Bernt Schneiders worden verwelkomd als nieuwe leden van de adviescommissies benoemingen, en mr. drs. Paul Nielen als nieuwe voorzitter van de adviescommissie Kennemerland (voor de samenstelling van bestuur en commissies, zie de laatste pagina's van dit jaarverslag);
- De notulen van de ledenvergadering voorafgaand aan het Winterdebat op 11 februari 2024;
- De benoeming van drs. Linda Hovius MBA als voorzitter van de KHMW in opvolging van prof. dr. Louise Gunning-Schepers, van drs. Henk de Jong als ondervoorzitter van de KHMW in opvolging van drs. Linda Hovius MBA, en van Didier Maclaine Pont MBA als penningmeester van de KHMW in opvolging van mr. Rutger graaf Schimmelpenninck;
- De benoeming van prof. dr. Louise Gunning-Schepers en mr. Rutger graaf Schimmelpenninck tot ereleden van de KHMW.

NIEUWE LEDEN STELLEN ZICH VOOR

Hieronder volgt een selectie van de speeches door nieuwe leden bij het jaardiner op 25 mei 2024.

Arfan Ikram

Mijn naam is Arfan Ikram. Ik ben geboren en getogen in Rotterdam-Zuid, en ik woon er nog altijd met veel plezier. Ooit opgeleid als arts, maar sinds 2010 volledig gefocust op het wetenschappelijk onderzoek als epidemioloog. Mijn onderzoek richt zich primair op dementie en de ziekte van Alzheimer, waarbij ik afgelopen jaren meer ben gaan bewegen richting gezond ouder worden en preventie in het algemeen. Tegenwoordig doe ik dit voor de helft van mijn tijd. Sinds 2022 ben ik voor de andere helft voorzitter van ZonMw, een financieringsorganisatie van innovatie en onderzoek in de gezondheidszorg, en tevens lid van de raad van bestuur van NWO. Beide functies sluiten heel goed op elkaar aan, omdat ik als epidemioloog verder kijk dan de muren van een enkel ziekenhuis, naar de samenleving als geheel. En dat is precies ook waar ZonMw impact wil maken: in het brede domein van zorg en welzijn. Dit sluit vervolgens weer ideaal aan bij de ambitie van de KHMW: wetenschap en maatschappij bij elkaar brengen. Dat ik het vanuit mijn roots in Rotterdam-Zuid heb kunnen brengen tot voorzitter ZonMw en lid KHMW heeft ervoor gezorgd dat ik een zeer brede blik heb op de samenleving en op de grote bandbreedte van verschillen in leefomgeving en socio-economische status. Ik hoop dan ook dat mijn professionele expertise en geleefde ervaring een positieve bijdrage kunnen leveren aan de doelstellingen van de KHMW.

Lidewij de Koekoek

Eind 2023 ontving ik een kerstkaart van de Fondation Beyeler in Zwitserland met in rode kapitalen alleen deze tekst: 'ART IS THE HIGHEST FORM OF HOPE'. Het is een uitspraak die de Duitse beeldend kunstenaar Gerhard Richter (Dresden, 1932) in 1982 optekende in de catalogus van de Documenta in Kassel. Alweer meer dan veertig jaar geleden, maar een dergelijke universele uitspraak is en blijft relevant. Zeker in het huidige complexe tijdsgewricht. Kunst als de hoogste vorm van hoop spreekt, vermoed ik, ons allen aan in deze tijden van angst, onzekerheid, ongelijkheid, geopolitieke spanningen, oorlogen en een bedreigde planeet. Als we als mens scheppen, breken we niet af, als we scheppen, is dat vanuit hoop. Tenminste, dat hóóp ik. Kunst en wetenschap zijn in veel opzichten sterk verbonden. We ontdekken, we puzzelen, we vallen en staan op, we zoeken oplossingen en betekenis. In het beste geval helpen we de wereld waarin wij leven – flora en fauna, van het grootste tot het kleinste organisme. Kunst en wetenschap hebben beide ook een belangrijke maatschappelijke opgave, en dat komt mooi samen bij de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. Het is een eer om als vertegenwoordiger van het Haarlemse Frans Hals Museum hier als maatschappelijk lid deel van uit te mogen maken. Voor mij persoonlijk – als kunsthistoricus, museumdirecteur, mens – is rentmeesterschap een belangrijke drijfveer. Voor de kunsten, de wetenschap, voor elkaar, voor onze planeet. Kortom, ik zou aan de uitspraak van Richter wat toe willen voegen: 'ART AND SCIENCE ARE THE HIGHEST FORM OF HOPE!'

Didier Maclaine Pont

Toen Rutger Schimmelpenninck mij vroeg of ik maatschappelijk lid van de KHMW zou willen worden en tevens de functie van penningmeester van hem over wilde nemen, was ik om meerdere redenen direct enthousiast. Voor mijn voorvaderen was het Hodshonhuis een verworven plek. Zowel mijn grootvader als mijn overgrootvader zijn lange tijd maatschappelijk lid geweest. Daarnaast zijn er meerdere raakvlakken met mijn werkzame leven. Zo werkte ik vijftien jaar in diverse functies voor Hoogovens. Regelmatig contact met onze oud-voorzitter, nu erelid, Maarten van Veen liep als een rode draad door die periode heen. Ook met ons maatschappelijk lid Frank Schreve had ik een nauwe band. Hij was president-commissaris van Bever ten tijde van de periode dat ik CEO was van deze onderneming. Aan het begin van de tachtiger jaren werkte ik een aantal jaar voor het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, directie Hoger en Wetenschappelijk Onderwijs. Hier heb ik geleerd en ervaren hoe ongelooflijk complex de universitaire wereld is. Iets waar ik altijd respect voor heb gehouden. Door mijn nieuwe functie bij de KHMW komen verschillende elementen uit mijn werkzame leven bij elkaar, wat mijn rol als penningmeester extra bijzonder maakt. Rutger ken ik onder meer al enige tijd uit een andere bestuursfunctie. Ik voel mij vereerd en het voelt vertrouwd hem te mogen opvolgen. Ik zie uit naar de samenwerking met het bestuur en het secretariaat en zo bij te dragen aan de verdere professionalisering en groei van onze organisatie.

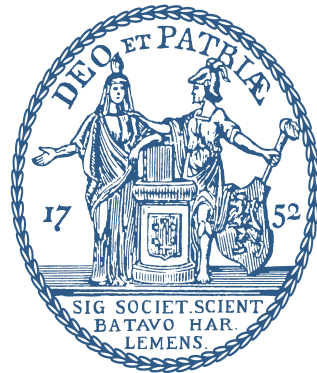

HAARLEMSE VOORDRACHT

Waarom Deo et Patriae?

WILLEM B. DREES

In 1752 koos de Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen *Deo et Patriae*, voor God en Vaderland, als motto. Zo staat het in ons zegel. Waarom heeft dit wetenschappelijke genootschap een religieus-politiek motto? Het motto spoorde met de oorspronkelijke doelstelling: 'De verheerlijking van God en de bevordering der Welvaart van onze Medemenschen, byzonder van ons Vaderland'. *Patriae*: veel van de prijsvragen gingen over dijken, rivieren en de bestrijding van ziektes; wetenschap was nuttig voor het Vaderland. En onderzoek was onderzoek van Gods schepping. De oprichters zochten in de wetenschap géén steun voor geloof, alsof ze twijfelden, maar ze plaatsten wetenschap in een ruimer kader, en zo legitimeerden ze onderzoek. Wat nu te denken over dit devies? 'Voor God en Vaderland' lijkt alles geoorloofd, maar zo is het nooit bedoeld geweest. De Bijbel werd niet gebruikt voor wetenschappelijke, politieke of morele instructies. En wat betreft het Vaderland: men voelde zich verantwoordelijk voor de Republiek, maar het ging niet om benauwd nationalisme. Zo moet het niet. Het devies *Deo et Patriae* is een historisch relikwie. Erfgoed moet niet te serieus genomen worden. Het devies, met de vrouwengestalten van Godsdienst en Vrijheid, is deel van ons erfgoed, net zoals het Hodshonhuis dat is. De wetenschap bevorderen kan zakelijker, maar dit heeft meer charme.

En soms kiezen we 'grote woorden' om iets waardevols uit te drukken. Met het *Deo* kunnen we spreken van iets dat ons menselijke doen overstijgt. Veel wetenschappers zijn gedreven door verwondering, hebben respect voor de open vragen, en zijn dankbaar voor dat wat ons gegeven is, ook als we geen Gever meer zouden aanwijzen. En met het *Patriae* spreken we van een samenleving, die nu de hele planeet omvat. Zo zie ik in het motto zinvolle motieven, niet argumentatief, maar affectief. In het *Deo* een aanzet tot verwondering en dankbaarheid. En in het *Patriae* een herinnering aan onze verantwoordelijkheid.

Haarlemse Voordracht op 25 mei 2024

SPREKERS Prof. dr. Willem B. Drees, wetenschappelijk secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW

De lezing van prof. Drees is uitgegeven als deel LXXXIII in de reeks Haarlemse Voordrachten en is toegezonden aan alle leden van de KHMW. Het boekje is te bestellen bij het secretariaat. U vindt de tekst ook op de website van de KHMW.

Volg de QR-code voor de volledige tekst van de Haarlemse Voordracht 2024.

WIM DREES SEMINARS

In 2024 was het voorjaarsseminar gewijd aan 'zin en onzin van prudent begrotingsbeleid', en het najaarsseminar aan 'vergroening van het belastingstelsel'.

Zin en onzin van prudent begrotingsbeleid

RUTGER SCHIMMELPENNINCK

Tijdens het voorjaarsseminar introduceerde Stephanie Holle als moderator het onderwerp van de bijeenkomst. Het begrotingsbeleid is bedoeld om brede houdbare welvaart te realiseren, ook voor volgende generaties. Bas van den Dungen nam de ontwikkeling

van het trendmatig begrotingsbeleid vanaf 1993 door, ook de afwijking daarvan tijdens de coronacrisis. Vinzenz Ziesemer onderstreepte dat niet alleen de kosten van overheidsbeleid maar ook de baten, bijvoorbeeld van onderwijs, dat goed geschoolde kinderen later meer gaan verdienen, moeten worden meegewogen. Arjan Lejour pleitte voor het opnieuw invoeren van trendmatig begrotingsbeleid gericht op financiële beheersing. Dit leidt tot meer rust en voorspelbaarheid in het begrotingsproces, zorgt voor duidelijke uitgavenplafonds en zorgt ervoor dat financiële meevallers niet zomaar mogen worden uitgegeven. Daarna volgde een levendige discussie tussen de spreker en de 200 aanwezigen.

Het Wim Drees Fonds is vernoemd naar prof. dr. Wim Drees (1922-1998), die werkzaam was in de theorie en de praktijk van de openbare financiën. Het doelvermogen van de Wim Drees Stichting voor Openbare Financiën is in 2017 overgedragen aan de KHMW in de vorm van een fonds op naam. Ten laste van dit fonds organiseert de KHMW in het voor- en het najaar een Wim Drees Seminar in Den Haag, voor beleidsmakers en belangstellende burgers.

Vergroening van het belastingstelsel

DIDIER MACLAINE PONT

Tijdens het najaarsseminar werden de inleiding van het onderwerp en introductie van de sprekers gedaan door Joost Clerx. Als eerste sprak Herman Vollebergh. Hij is een sterk voorstander van de vergroening van het belastingstelsel. Hij benadrukte dat meer vergroening moet, kan, werkt en rechtvaardig is. Vollebergh vindt dat belastingomzet in dit kader niet van belang is; het creëren van belastingprijkkels voor vergroening wel. De tweede spreker was Mickie Schoch. Zij opperde een meer terughoudende en pragmatische inzet bij de vergroening van het belastingstelsel. Zij wees erop dat op dit gebied geen laaghangend fruit meer bestaat en dat de ambitieuze discussies op dit gebied enigszins weerbarstig zijn. Anders dan Vollebergh legde Schoch een grotere nadruk op het belang van de belastingomzet. Ook wees ze erop dat aanpassingen aan het belastingstelsel juridisch haalbaar, begrijpelijk, uitvoerbaar en voorspelbaar moeten zijn. Tegenover ambitie is realisme nodig. Schoch eindigde met een voorbeeld van het succes bij het vergroeningsconvenant in de glastuinbouwsector. Dit succes berust op een goede samenwerking met de stakeholders en benadrukt het belang van pragmatisch beleid.

Wim Drees Seminar op 23 april 2024 op de Universiteit Leiden, locatie Wijnhaven, Den Haag

SPREKERS Drs. Bas van den Dungen, secretaris-generaal ministerie van Financiën, voorzitter Studiegroep Begrotingsruimte, **prof. dr. Arjan Lejour**, hoogleraar belastingen en openbare financiën Tilburg University, projectleider belastingen Centraal Planbureau, **dr. Vinzenz Ziesemer**, oprichter en directeur Instituut voor Publieke Economie
MODERATOR Drs. Stephanie Holle, directeur Algemene Economische Politiek ministerie van Economische Zaken en Klimaat, lid Studiegroep Begrotingsruimte, lid wetenschappelijke raad Wim Drees Fonds

Voorjaarsseminar terugkijken

Wim Drees Seminar op 15 oktober 2024 bij Pathé Buitenhof, Den Haag

SPREKERS Prof. dr. Herman Vollebergh, hoogleraar Empirical Tax Economics en Economics and Environmental Policy Tilburg University, senior onderzoeker Planbureau voor de Leefomgeving, **Mickie Schoch MSc**, directeur Algemene Fiscale Politiek, ministerie van Financiën
MODERATOR Drs. Joost Clerx, directeur Begrotingszaken ministerie van Financiën, lid wetenschappelijke raad Wim Drees Fonds

SPAARNELEZING

Op 14 november 2024 vond in de Doopsgezinde Kerk in Haarlem de tweejaarlijkse Spaarnelezing plaats. De Spaarnelezing is een gezamenlijk initiatief van de KHMW en Teylers Museum. Deze keer was het thema 'Fascinatie én angst voor anderen, individueel en sociaal'. Dit thema sloot aan bij de tentoonstelling die in de herfst van 2024 in Teylers Museum te zien was: *Yalla Yalla! Zie je in Egypte*, over het werk van de negentiende-eeuwse oriëntalistische schilder Willem de Famars Testas.

Mariska Kret, winnares van de Mercator Sapiens Stimulus 2024, verzorgde een lezing getiteld 'Emotie en ratio in interactie. Evolutionaire drijfveren van ons sociale gedrag', over uitingen van emotie bij mensen en mensapen. Jan Willem Duyvendak zette de toehoorders aan het denken met zijn lezing 'Het onvermogen om verschillen te verdragen. Spook-kloven, thuis-voelen en afnemende verdraagzaamheid'. Hierin betoogde hij dat het groeiende onvermogen van mensen om met verschillen om te gaan niet veroorzaakt wordt doordat de verschillen steeds groter zouden worden (want dat is niet zo), maar doordat mensen steeds minder goed met verschillen kunnen omgaan.

In het kader van de Spaarnelezing organiseerden de KHMW en Teylers Museum samen met *Haarlems Dagblad* een columnwedstrijd rond het thema 'De ander'. Er kwamen maar liefst 82 inzendingen binnen, niet alleen uit Haarlem, maar uit heel Nederland, van Groningen tot Zierikzee, en zelfs uit België en de Verenigde Staten. De inzendingen werden beoordeeld door een driekoppige jury, bestaand uit Annelies Arendsens, redactiefchef *Haarlems Dagblad*, Regina Flu, leesambassadeur, en Jos Wienen, burgemeester van Haarlem. Voorzitter was Wim Drees, wetenschappelijk secretaris van de KHMW. Winnaar werd Fabian van Hal met de column 'Ze', die binnen de jury tot een levendige discussie leidde. Dat kan alleen een echt goede tekst. De column werd op 17 november gepubliceerd in *Haarlems Dagblad*.

Spaarnelezing op 14 november 2024

SPREKERS Prof. dr. Mariska Kret, hoogleraar cognitieve psychologie Universiteit Leiden,
prof. dr. Jan Willem Duyvendak, hoogleraar sociologie Universiteit van Amsterdam
MODERATOR Ziggy Klazes, raadslid gemeente Haarlem

Koen Caminada

Hoogleraar empirische analyse van fiscale en sociale regelgeving
en vicedecaan Faculteit Governance and Global Affairs Universiteit Leiden

Het lidmaatschap van de KHMW biedt kansen om kennis te delen en te verdiepen binnen een gezelschap van deskundigen.

De meerwaarde van het lidmaatschap ligt voor mij in de inspirerende uitwisseling van inzichten over actuele budgettaire en maatschappelijke vraagstukken via de seminars van het Wim Drees Fonds. De KHMW organiseert zo een platform dat wetenschap en samenleving op betekenisvolle wijze verbindt. Voor de toekomst wens ik de KHMW toe dat zij haar rol als bruggenbouwer tussen wetenschappers, beleidsmakers en het bredere publiek blijft waarmaken. Laten we gezamenlijk streven naar een samenleving waarin wetenschappelijke inzichten (weer) een centrale plaats innemen bij het oplossen van de uitdagingen van onze tijd.

MUSEUMBEZOEK

Het Amsterdam van Piet van Eeghen – Amsterdam Museum aan de Amstel

Op de eerste zomerse dag van het jaar brachten zo'n 70 KHMW-leden een bezoek aan de tentoonstelling 'Het Amsterdam van Piet van Eeghen' in het tijdelijke onderkomen van het Amsterdam Museum in het H'ART Museum (voorheen Hermitage) in Amsterdam. Vooraf konden de deelnemers luisteren naar twee lezingen. Jan Willem Gunning hield een inleiding over Heldring en het Réveil. Het Réveil was een religieuze beweging die niet aan een kerkgenootschap was verbonden en die lang in zichzelf gekeerd bleef. In 1845 veranderde dat toen ds. O.G. Heldring (1804-1876) het Réveil opriep om naar buiten te treden. Dat leidde tot een enorm aantal particuliere initiatieven op het gebied van onderwijs, zending, de opvang van prostituees en armoedebestrijding. Heldring speelde daarbij vaak een leidende rol, gesteund door het geld van zijn Amsterdamse vrienden. Hij stimuleerde o.a. een groep vrienden, onder wie Piet van Eeghen, om op grote schaal land te kopen op de Veluwe. Ontginning en ontwikkeling ervan moesten de arme bewoners werkgelegenheid bieden en opleiden tot zelfstandige boeren. Het project ging door tot 1912 toen de laatste Réveilmensen hun land verkochten aan Anton Kröller. Gastconservator Laura van Hasselt hield een lezing over de negentiende-eeuwse zakenman en

filantroop Piet van Eeghen (1816-1889), de hoofdpersoon uit haar proefschrift uit 2022, waarvan in 2023 bij uitgeverij Balans een handelseditie is verschenen. Van Eeghen liet zijn grote kunstverzameling na aan de stad. Deze maakt nu deel uit van de collectie van het Amsterdam Museum. In haar lezing stond Van Hasselt vooral stil bij Van Eeghen als 'stadsverbeteraar'. Als stichter van het Vondelpark en het Prinsengrachtziekenhuis, met zijn betrokkenheid bij de oprichting van het Rijksmuseum en het Stedelijk Museum en door zijn initiatieven voor woningbouw en 'boetvaardige gevallen vrouwen' drukte hij als geen ander zijn stempel op Amsterdam in de negentiende eeuw. Aan de hand van de kernbegrippen uit de titel van haar boek – geld, geloof, en goede vrienden – gaf Van Hasselt een inkijkje in de manier waarop Van Eeghen werkte. Geld (deels verdiend met koloniale handel), het doopsgezinde geloof en een ijzersterk netwerk waren de pijlers onder zijn burgerinitiatieven. In een tijd waarin de lokale overheid zeer terughoudend was, moesten grote stedelijke vernieuwingen van particulieren komen. Maar het kwam niet slecht uit dat Van Eeghen getrouwd was met Cato Huidekoper, de dochter van de burgemeester.

Tekst: Jan Willem Gunning en Laura van Hasselt

De roep van de o'o – Allard Pierson

Op december organiseerde de KHMW een uitstapje naar de tentoonstelling 'De roep van de o'o' in het Allard Pierson in Amsterdam. Voorafgaand aan het bezoek aan de tentoonstelling werd er ademloos geluisterd naar de inleidingen door conservator Hans Mulder en bioloog Herbert Prins. De middag werd besloten met een gezellige borrel bij restaurant/bar Het Groene Paleis. De naam van de tentoonstelling 'De roep van de o'o' verwijst naar de geluidsopname van het laatste mannetje van de o'o. Deze Hawaïaanse vogelsoort stierf eind twintigste eeuw uit doordat het mannetje op de opname geen vrouwtje meer kon vinden om aan zijn roep te beantwoorden. Op de tentoonstelling waren prachtige tekeningen, boeken en prenten uit de Artis Bibliotheek te zien, die illustreerden hoe de natuur door West-Europeanen vanaf de 16^e eeuw is onderzocht en verbeeld. Ook stonden er diverse opgezette exemplaren van uitgestorven dieren, zoals de dodo en de quagga, en werken van hedendaagse kunstenaars die de impact van de geschiedenis op de tegenwoordige tijd illustreerden.

Bezoek aan de tentoonstelling 'Het Amsterdam van Piet van Eeghen. Hoe een koopman de stad heeft veranderd' in het Amsterdam Museum aan de Amstel op 23 juni 2024

SPREKERS Prof. dr. Jan Willem Gunning, emeritus-hoogleraar ontwikkelingseconomie Vrije Universiteit Amsterdam, oud-algemeen secretaris KNAW, dr. Laura van Hasselt, onderzoeker en docent publieksgeschiedenis Universiteit van Amsterdam

Bezoek aan de tentoonstelling 'De roep van de o'o' in het Allard Pierson op 1 december 2024

SPREKERS Prof. dr. Herbert Prins, emeritus-hoogleraar Resource Ecology en projectleider Wageningen University & Research, drs. Hans Mulder, oud-conservator Allard Pierson

ANJET DAANJE-MIDDAG

In januari 2024 verscheen bij uitgeverij Pluim het boekje *Leven, dood en bramenjam*, een bundel essays over de succesroman *Het lied van oioevaar en dromedaris* van de Groningse schrijfster Anjet Daanje. Dit project was een initiatief van Alexander Rinnooy-Kan, oud-voorzitter van de KHMW, en historica Beatrice de Graaf. In de bundel staan bijdragen van wetenschappers en schrijvers Beatrice de Graaf, Maaïke Meijer, Rik Peels, Marie-José Klaver, Iduna Paalman en Yentl van Stokkum. De publicatie van de bundel, onder redactie van *NRC*-journalist Thomas de Veen, is mede mogelijk gemaakt door de KHMW. Naar aanleiding van *Leven, dood en bramenjam* vond op vrijdag 13 september – de datum was niet toevallig gekozen – in het Hodshonhuis een heuse Daanje-middag plaats, waarop vijf auteurs uit de bundel elk een korte lezing verzorgden. Sander Bais hield een extra lezing waarin hij Daanjes roman benaderde uit natuurwetenschappelijk perspectief.

De bijeenkomst was ook toegankelijk voor belangstellenden van buiten de KHMW. Met circa 130 aanmeldingen mocht het evenement zich in een grote populariteit verheugen. Natuurlijk was het voor veel bezoekers ook een uitgelezen kans de stijkamers van het Hodshonhuis te bezichtigen en kennis te maken met het werk van de KHMW.

Anjet Daanje-middag op 13 september 2024

SPREKERS Prof. dr. ir. Sander Bais, emeritus-hoogleraar theoretische natuurkunde Universiteit van Amsterdam, **drs. Marie-José Klaver**, vakdidacticus, docent en publicist, **prof. dr. Maaïke Meijer**, emeritus-hoogleraar studies van gender & diversiteit Universiteit Maastricht, **drs. Iduna Paalman**, dichter en schrijver, **prof. dr. Rik Peels**, hoogleraar godsdienstfilosofie Vrije Universiteit Amsterdam, **Thomas de Veen**, literair criticus en journalist *NRC*
MODERATOR **drs. Margot Dijkgraaf**, intendant Literatuur en Debat Nederlandse Ambassade Parijs, literatuurcriticus *NRC*

DUBBELINTERVIEW

Wisselwerking wordt steeds belangrijker

De KHMW heeft als doel een brug te bouwen tussen wetenschap en samenleving. Bij de activiteiten ligt het accent meestal op de wetenschap. De hoogste tijd dus om ook eens twee maatschappelijke leden aan het woord te stellen. Hoe belangrijk is de wetenschap voor hun werk, en hoe draagt hun werk aan de wetenschap bij?

Joost Farwerck, CEO van telecombedrijf KPN, is sinds 2021 lid van de KHMW en had de laatste drie jaar zitting in de jury van de Brouwer Vertrouwenprijs. Abigail Norville is plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS). Ze is in 2024 tot de KHMW toegetreden.

IG: Joost, hoe belangrijk zijn wetenschap en innovatie voor jouw bedrijf en wat doet KPN om de wetenschap te stimuleren?

JF: Wetenschap en innovatie zijn voor ons heel belangrijk. Ik betreur het nog steeds dat we in 2003 onze researchafdeling in Den Haag hebben afgestoten. Dat was een magneet voor talent en een bron van creatieve ideeën. Nu werken we samen met TNO, maar we zijn ook weer een eigen innovatie-hub begonnen. We doen veel aan kennisontwikkeling. De oplossingen die wij bedenken, worden soms door grote internationale bedrijven overgenomen. We hebben een patentenpool en een octrooiorganisatie. Ik denk dat we nu zo'n 20 of 30 octrooien hebben waar de hele industrie gebruik van maakt.

IG: Abigail, welke rol speelt wetenschappelijke kennis binnen het ministerie van VWS?

AN: Zowel het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) als het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) valt onder de ministeriële verantwoordelijkheid van VWS. Dat zijn belangrijke onderzoeksinstituten. En we gaan er steeds meer toe over om *evidence based* beleid te maken. Daarbij speelt de wetenschap een grote rol.

Ik denk wel dat de wetenschap zichzelf voortdurend moet vernieuwen. Zo is een groot deel van de geneeskunde gebaseerd op het mannelijk lichaam terwijl de helft van de bevolking uit vrouwen bestaat. Wetenschappers hebben de verantwoordelijkheid goed te kijken naar hun eigen aannames.

IG: Is er binnen de overheidsfinanciering voldoende ruimte voor wetenschappelijk onderzoek?

AN: Het gaat vooral om opdrachtgericht werk, wat betekent dat er per opdracht betaald wordt. Maar je wil ook een kennisinstituut hebben dat in staat is zelf zaken te agenderen en vanuit een onafhankelijke rol onderzoek te doen. Een instituut dat niet alleen kijkt naar onderwerpen die nu urgent zijn, maar ook naar toekomstige ontwikkelingen. Daar is de afgelopen tijd niet genoeg geld naartoe gegaan en het blijft een uitdaging om er voldoende geld voor bij elkaar te krijgen. We hebben natuurlijk ook – en daarin staan we niet alleen – met een enorme bezuinigingsopgave te maken. Dat knelt.

GtD: Joost, kun je een voorbeeld geven van hoe er vanuit de praktijk bijgedragen wordt aan betere wetenschap?

JF: KPN heeft als missie om heel Nederland te verbinden. Glasvezel is niet alleen iets fysieks; het is bedoeld om van Nederland een van de meest digitale landen ter wereld te maken. We

leveren daarmee ook een maatschappelijke bijdrage aan Nederland. De uitwisseling met wetenschappers is voor ons heel belangrijk. Als bedrijf onderhouden wij al jarenlang een nauwe relatie met de Universiteit Leiden op het gebied van Telecommunicatierecht. Ook hebben we nauwe banden met de TU Delft en de TU Eindhoven. We begeleiden per jaar vijf tot tien PhD's. Overigens investeren we ook veel in het hbo en mbo. Van de 12.500 mensen die voor ons werken, komt het grootste deel van het mbo: mensen die buiten werken, klanten helpen of gebouwen op glasvezel aansluiten.

GtD: Is jullie kennis vooral toepassingsgericht of levert die ook wetenschappelijke innovatie op?

JF: Ik denk dat we universiteiten kunnen verrijken met serieuze wetenschappelijke kennis, bijvoorbeeld als het gaat over spectraal management of het verkleinen van de digitale footprint. Dat is niet alleen een operationele uitdaging, maar ook een wetenschappelijk vraagstuk.

GtD: In de publieke sector kun je duidelijk merken dat de wetenschap onder druk staat. Merk jij dat in de private sector ook?

JF: Kunst, cultuur en onderwijs staan financieel steeds meer onder druk. Wij merken dat er daarom vaker een beroep op het bedrijfsleven wordt gedaan. Dat de validiteit van de wetenschap in twijfel wordt getrokken, ben ik in mijn positie nog niet zo vaak tegengekomen. Maar het is, in het algemeen, een zorgelijke ontwikkeling.

GtD: Abigail, merk jij op het ministerie dat de wetenschap onder druk staat?

AN: Het is een ontwikkeling die je breder ziet. Tijdens de coronapandemie kwam dat het sterkst tot uitdrukking en zag je dat veel mensen twijfelden aan de wetenschap.

IG: Joost, je bent ook lid van de Cyber Security Raad. Hoe brengen we het er als Nederland vanaf, als het gaat om veilig internet? Zijn grote bedrijven, wetenschappelijke instellingen en ministeries voldoende beveiligd?

JF: Dat kan altijd beter. We zijn in de CSR in beeld aan het brengen hoe het in Nederland gesteld is met de digitale infrastructuur en de veiligheid daaromheen als het gaat om door de EU gestelde normen en wellicht eigen inzichten. Er wordt al veel gedaan, vooral vanuit de grote bedrijven, maar een punt van zorg is altijd de beveiliging van het mkb en huishoudens. Als KPN hebben we voor deze groepen 'een schuifje' ontwikkeld. Als je als klant bij KPN zit, kun je dat aanzetten, en dan kom je in een veiligere omgeving. Je stemt dan toe dat je digitale verkeer wordt gefilterd; je kunt daardoor bijvoorbeeld niet het dark web op. Hiermee lopen we internationaal voorop. Ik vind dat alle providers deze optie zouden moeten bieden. Het gaat om een soort hygiëne die je op orde moet hebben. Je kunt de verantwoordelijkheid voor veiligheid niet alleen bij eindgebruikers leggen. We zien veel dreigingen op Nederland afkomen. De ontwikkelingen gaan zo snel dat we constant moeten vernieuwen om dit tegen te gaan. Maar ik denk dat de *sense of urgency* in Nederland vrij hoog is.

IG: Loopt de wetenschap als het om het bestrijden van cybercrime gaat niet per definitie achter de feiten aan?

JF: Quantum en cybercrime zijn grote uitdagingen. Zeker gezien alle internationale ontwikkelingen. Ik vind dat er in Nederland, met relatief bescheiden middelen, heel wat vooruitstrevende dingen gebeuren. Daar mogen we best trots op zijn.

IG: Abigail, tijdens de pandemie traden zekere wetenschappers op de voorgrond. Jaap van Dissel en Marion Koopmans waren de bekendsten, maar er waren er meer. Zij kregen soms felle kritiek te verduren. Hoe kijk je daarop terug?

AN: Ja, dat was heftig. Daar hebben we bij VWS natuurlijk ook mee te maken gehad. Tijdens de persconferenties van de premier en Jaap van Dissel vonden er rond het ministerie demonstraties plaats waardoor ik mijn ambtenaren niet naar huis kon laten gaan omdat het te onveilig was. Het is vreselijk als mensen die gewoon hun werk doen, op die manier bejegend worden. Uit de rechtszaken tegen mensen die zich op sociale media agressief geuit hadden, blijkt vaak dat het mensen zijn die de gevolgen van hun acties niet konden overzien en die op hun zolderkamer maar wat zaten te tikken. [lacht] Joost, als daar ook nog een schuifje voor zou kunnen komen. . .

JF: Tsja, dat begint wel een beetje op censuur te lijken. In het verleden leerden wij in onze industrie dat je je nooit met de inhoud moet bemoeien. De postbode maakt de brieven tenslotte ook niet open. Maar je hebt gelijk. Tegenwoordig is het in het digitale domein heel makkelijk om een ander te exposen. Met één klik op je muis kan je iemand in de problemen brengen. Dat vraagt ook om een gezamenlijk antwoord. En om vooral hier aandacht voor te vragen.

GtD: Er is een verschil tussen buitengewoon onfatsoenlijk en strafbaar gedrag.

JF: Zeker. Als het om strafbare feiten gaat, zoals kinderporno, komen we in actie. Daar jagen we echt op, in samenwerking met de politie. Dat domein breidt zich uit naar terrorisme en andere dreigingen. Maar zoiets ligt natuurlijk juridisch gevoelig en vereist altijd zorgvuldige waarborgen in ons democratische systeem.

IG: Joost, je bent sinds 2021 lid van de KHMW en je zit al enkele jaren in de jury van de Brouwer Vertrouwensprijs. Hoe ervaar je je lidmaatschap van de Hollandse Maatschappij?

JF: Ik vind het een fantastisch gremium. Ik zit natuurlijk het grootste deel van mijn tijd in een bedrijfsomgeving. Het is inspirerend om op het snijvlak van wetenschap en maatschappij bij elkaar te komen, zelf inspiratie op te doen en hopelijk ergens een klein beetje terug te kunnen geven.

IG: Abigail, jij bent afgelopen jaar lid geworden van de KHMW. Wat dacht je toen je gevraagd werd?

AN: [lacht] Ik dacht: jullie hebben iets te doen op het gebied van inclusie en diversiteit, en daarom vragen jullie mij vast ook. Maar er zijn natuurlijk meer organisaties die hierin iets te doen hebben. Ook bij de overheid was ik jarenlang de enige topambtenaar van kleur. Blijkbaar is dat zo, en ben ik de wegbereider voor mijn kinderen. Hopelijk wordt het wat inclusiever en diverser allemaal. Maar ook fijn dat jullie mij gevraagd hebben op basis van wat er op mijn CV staat. Het is er beide en dat is okay. Overigens vind ik het leuk om te zien hoe de KHMW door al die scriptieprijsen bezig is met het stimuleren van jong talent.

Dit interview werd afgenomen door prof. dr. Geert ten Dam, bestuurslid KHMW, en drs. Ingrid Glorie, communicatiemedewerker KHMW.

SPONSORS VAN DE
UITGEREIKTE PRIJZEN
2024

STICHTING HARTWIG FOUNDATION	SIDN FONDS
STICHTING JAN BROUWER FONDS	FREEDOM INTERNET
STICHTING EIZENGA-VAN OOSTEN FONDS	MIJNDOMEIN
DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING	ASML
PIETER LANGERHUIZEN LAMBERTUSZOOM FONDS	AVANTIUM
VAN DER KNAAP FONDS	EAST-WEST SEED
SCHOUHAMER IMMINK FONDS	KONINKLIJKE NEDERLANDSE MAATSCHAPPIJ TER BEVORDERING DER PHARMACIE (KNMP)
DR. W.J.E. VOET FONDS	KONINKLIJKE VAN WIJHE VERF
ICT-ONDERZOEK PLATFORM NEDERLAND (IPN)	LORENTZFONDS
STICHTING FONDS VOOR DE GELD- EN EFFECTENHANDEL	ORTEC
J.C. RUIGROK STICHTING	PBLQ
DR. ELIZABETH SCHRAM-MULLEY STICHTING	ROYAL SCHIPHOL GROUP
RIJKSMUSEUM BOERHAAVE	STICHTING PHILIPS FOUNDATION
STICHTING DE AVOND VAN WETENSCHAP & MAATSCHAPPIJ	STICHTING PHYSICA
VADERLANDSCH FONDS	
UNIVERSITEITEN VAN NEDERLAND	KONINKLIJKE HOLLANDSCHE MAATSCHAPPIJ DER WETENSCHAPPEN (KHMW)
KONINKLIJKE VERENIGING VAN GASFABRIKANTEN IN NEDERLAND (KVGN)	

PRIJZEN EN STIPENDIA

MERCATOR SAPIENS STIMULUS NIEUW IN 2024

Prijsuitreiking in het Hodshonhuis op 12 februari 2024 door Louise Gunning-Schepers en Alexander Rinnooy Kan, en diner in de Gravenzaal van het Stadhuis Haarlem met burgemeester Jos Wienen als gastheer. Lezingen - bij deze eerste uitreiking van de Mercator Sapiens Stimulus - door Anna-Luna Post, postdoc aan de University of Cambridge, over Mercator Sapiens, de term uit de inaugurele rede van Barlaeus, demissionair minister van OCW Robbert Dijkgraaf over de traditie van private donaties voor wetenschap en Ben Feringa, Nobelprijswinnaar, over het belang van 'Blue sky' onderzoek.

LAUREAAT Prof. dr. Mariska Kret, hoogleraar
cognitieve psychologie Universiteit Leiden
SPONSOR Stichting Hartwig Foundation
PRIJS € 1.000.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. Alexander Rinnooy Kan (vz),
prof. dr. Stan Gielen, prof. dr. André Knottnerus,
prof. dr. Ineke Sluiter

INTERVIEW

De prijswinnaar – Mariska Kret: 'Een prijs voor fundamenteel onderzoek is in deze tijd hard nodig'

Op 12 februari 2024 werd de eerste Mercator Sapiens Stimulus uitgereikt aan prof. dr. Mariska Kret, hoogleraar Cognitieve Psychologie aan de Universiteit Leiden.

De Mercator Sapiens Stimulus is bedoeld voor een talentvolle jonge wetenschapper die innovatief en grensverleggend onderzoek doet. Dat geldt zeker voor Mariska Kret. Zij bestudeert emoties vanuit een vergelijkend en evolutionair perspectief. Niet alleen bij mensen, maar ook bij mensapen zoals chimpansees, bonobo's en orang-oetans.

Wat Krets onderzoek zo bijzonder maakt, is dat ze deze primaten computertaken laat uitvoeren. De dieren 'swipen' als het ware van foto naar foto. Met een camera die achter het computerscherm is gemonteerd, wordt vastgesteld waar een aap zijn aandacht op richt en hoelang hij ernaar blijft kijken. Dit soort observaties wordt gecombineerd met waarnemingen van fysiologische reacties zoals een versnelde hartslag of

De Mercator Sapiens Stimulus, een jaarlijkse bijdrage voor wetenschappelijk onderzoek van 1 miljoen euro, is met ingang van 2024 mogelijk gemaakt door de Stichting Hartwig Foundation. De Stimulus is bedoeld voor een onderzoeker om een intrigerende en belangrijke wetenschappelijke vraag te onderzoeken. De Stimulus richt zich op talentvolle, mid-career, in Nederland werkzame onderzoekers, met een vaste aanstelling aan een Nederlandse universiteit of onderzoeksinstituut, die getoond hebben innovatief en grensverleggend onderzoek te doen.

een verhoogde lichaamstemperatuur. Voor haar onderzoek werkt Kret samen met vijf diertuinen in binnen- en buitenland. Ze benadrukt dat de dieren nergens toe gedwongen worden. 'We zetten een computerscherm neer in hun verblijf, en dan hopen we dat een aap erachter gaat zitten. Een natuurlijke situatie is het uiteraard niet, maar de meeste apen vinden het fijn om cognitief uitgedaagd te worden. Ze doen alleen mee als de taken leuk zijn. Als zij het niet leuk vinden, moet ik met een beter idee komen.'

Particulier initiatief

Kret was totaal verrast toen ze in januari 2024 hoorde dat ze de Mercator Sapiens Stimulus gewonnen had. 'Echt geweldig! Ik had natuurlijk nog nooit van de prijs gehoord, want hij bestond nog niet. Een prijs voor fundamenteel onderzoek is in deze tijd hard nodig. Anders dan in de Verenigde Staten is het in Nederland niet zo gebruikelijk dat rijke particulieren geld geven voor wetenschappelijk onderzoek. De overheid speelt een belangrijke rol in het ondersteunen van de wetenschap; het is niet de bedoeling dat particulier initiatief deze taak van de overheid overneemt. Maar fijn dat deze mogelijkheid er óók is. En dat ik de spits af mocht bijten, is een enorme eer.'

Plannen

Kret heeft genoten van de feestelijke uitreiking, waarbij onder meer de toenmalige onderwijsminister Robbert Dijkgraaf en Nobelprijswinnaar Ben Feringa aanwezig waren. Privé maakte ze destijds een turbulente periode mee, met een zootje met een ernstige longontsteking en een baby die nog niet doorsliep. 'Er speelde van alles', herinnert ze zich, 'en dat was best wel pittig.' Ze is dan ook dankbaar dat de KHMW haar de tijd heeft gegund om het project rustig op te zetten. 'Ik heb inmiddels twee fantastische mensen aangenomen. Ze zijn nu werkzaam als onderzoeksassistent en beginnen in april 2025 als promovendus. We zijn allerlei voorbereidende stappen aan het zetten, zodat we over een paar

maanden een soepele start kunnen maken.' De toekenning kwam voor Kret 'als geroepen'. 'Ik houd me in mijn onderzoek bezig met fundamentele vragen. Waarom doet de mens de dingen die hij doet? Waarom is hij vaak irrationeel en neemt hij belangrijke beslissingen op basis van emotie? En wat heeft de evolutie daarmee te maken? Dat soort onderzoek is moeilijk te financieren.'

Begin 2025 heeft Kret nog één promovendus die onderzoek met mensapen doet. 'Vergelijkend onderzoek kost veel tijd. Je moet promovendi hebben die elke dag, of in ieder geval meerdere dagen per week, meerdere uren in de diertuinen met de apen bezig zijn. Dus voor de voortzetting van mijn onderzoek en alles wat ik in de diertuinen heb opgebouwd, was het echt nodig dat er financiering kwam. Zonder de Stimulus was er een gat gevallen. Dat zou verschrikkelijk zijn geweest, want als je die touchscreens met eye tracking-setups eenmaal in een diertuin hebt staan, is het moeilijk om weg te gaan en weer terug te komen. Het onderzoek vraagt best wel wat tijd van de verzorgers. Maar als het eenmaal draait, dan draait het. Ook de apen raken gewend aan een bepaalde routine. Als je die doorbreekt, moet je helemaal opnieuw beginnen. Dat kost gewoon een jaar.' Met het geld van de Stimulus kan Kret twee promovendi aan het werk zetten voor een periode van vier tot vier en een half jaar. Als ze volgend jaar aanvullend nog een ERC Consolidator Grant krijgt, kan ze daarvan haar eigen salaris betalen en met het geld van de Stimulus nóg twee promovendi aanstellen. Inmiddels heeft Kret veel zin om echt te beginnen. 'Dit is een goed moment om te starten. Inmiddels heb ik ook toegang tot een groep bonobo's. En misschien komen er binnenkort nog orang-oetans bij!'

KHMW BROUWER VERTROUWENSPRIJS

De KHMW Brouwer Vertrouwensprijs is bedoeld voor hét maatschappelijke initiatief dat het onderling vertrouwen in de Nederlandse samenleving versterkt.

Cash2Grow helpt spaarders financieel én sociaal groeien

In 2024 werd de prijs toegekend aan Stichting Cash2Grow. Deze stichting promoot spaarkringen voor mensen met een krappe beurs. Spaarkringen zijn zelfhulpgroepen voor mensen die meer grip willen krijgen op hun financiële situatie en die hun sociale netwerk willen uitbreiden. Om potentiële spaarders te bereiken werkt Cash2Grow samen met onder meer welzijnsorganisaties, werk-leerbedrijven, buurtteams en een netwerk van particuliere vrijwilligers. De stichting leidt vrijwilligers en beroepskrachten van genoemde organisaties op tot spaarkringbegelei-

De Brouwer Vertrouwensprijs is voor een periode van twintig jaar mogelijk gemaakt door een familieschenking aan het Jan Brouwer Fonds. Het fonds is genoemd naar ir. L.E.J. Brouwer, voormalig president-directeur van de Koninklijke Nederlandsche Petroleum Maatschappij.

ders en ontwikkelt educatief werk materiaal voor de kringleden.

Volgens Julie-Marthe Lehmann, een van de oprichters en adjunct-directeur van Cash2Grow, geeft werken met contant geld meer grip op de eigen geldzaken. 'Je krijgt een beter gevoel van de waarde ervan. En het leuke is dat je het geld letterlijk ziet groeien. Dat geeft een trots gevoel, een stuk zelfvertrouwen.'

De jury was onder de indruk van de kwaliteit en vindingrijkheid van Cash2Grow. 'Cash2Grow doet veel aan verborgen armoede, de drempel om mee te doen is laag en het wederzijds begrip maakt het makkelijker om over de eigen schroom heen te stappen en mee te doen', aldus het jury-rapport. 'Juist omdat Cash2Grow zo toegankelijk is, bereiken de initiatiefnemers mensen die bij de formele instanties buiten beeld blijven.'

Stichting Cash2Grow is in de loop van 2024 verder gegaan als Stichting Spaarkracht.

Prijsuitreiking op 22 januari 2024 door Linda Hovius, destijds ondervoorzitter KHMW en jurylid Geert ten Dam

LAUREAAT Stichting Cash2Grow
SPONSOR Stichting Jan Brouwer Fonds
PRIJS € 100.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Jhr. mr. Albert Röell (vz),
prof. dr. Ad IJzerman (wetenschappelijk secretaris),
prof. dr. Geert ten Dam, mr. Joost Farwerck,
drs. Annemiek Fentener van Vlissingen,
mr. Lodewijk Hijmans van den Bergh,
prof. dr. Pauline Meurs, prof. dr. Frits van Oostrom

Eline van Beest

CEO Hybridize Therapeutics, venture partner Thuja Capital

De KHMW is voor mij bijzonder omdat het een uniek platform biedt waar wetenschap en maatschappij met elkaar worden verbonden.

Die verbindende kracht sluit aan bij mijn persoonlijke drijfveren, die ik ook in mijn werk naleef: het verder ontwikkelen en valoriseren van baanbrekende medische technologieën, met als doel ze naar de patiënt te brengen waar ze echte impact maken. Of ik dit nu doe via investeringsfondsen, ondernemingen of als bestuurslid bij medtechbedrijven of een incubator, de kern blijft onveranderd: wetenschap naar de samenleving brengen.

Precies dát maakt de KHMW zo waardevol voor mij. Elke bijeenkomst biedt inspiratie door de ontmoetingen met mensen die op hun eigen vakgebied bijdragen aan maatschappelijke vooruitgang. Het zet mijn eigen werk in perspectief en herinnert me aan de enorme kracht van wetenschap en innovatie. De prijzen van de KHMW zijn daarbij van onschatbare waarde. Mijn eigen reis begon met het winnen van zo'n prijs, wat mij de moed gaf om mijn eerste bedrijf te starten. Het besef dat deze prijzen levens veranderen én innovatie stimuleren maakt de KHMW des te betekenisvoller.

KHMW EIZENGA BEURZEN

Jaarlijks worden maximaal vijf beurzen van \$ 50.000 verstrekt. Het beurzenprogramma wordt namens de KHMW uitgevoerd door het Fulbright Center te Amsterdam. Op de website van Fulbright wordt informatie verstrekt over het selectieproces (aanmeldtermijn, vereisten voor aanvragen). Sinds 2019 zijn 21 beurzen toegekend.

BURSALEN Niels Agterhorst - MBA Harvard University, Mark van de Fliert - Master Public Administration Harvard University, Maurits de Lint - Master Global Business and Society Yale University, Carlijn Smeets - Master Operations Research and Data Engineering Cornell University, Xinyi Tong - MBA Stanford University
SPONSOR Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds
PRIJS maximaal vijf beurzen van \$ 50.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Paul Hilbers, drs. Linda Hovius MBA, prof. dr. Maarten Lindeboom

De Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds is erfgenaam van de nalatenschap van prof. dr. Wietze Eizenga (1922-2017), hoogleraar staathuishoudkunde en statistiek in Leiden. Prof. Eizenga verbleef eind jaren vijftig met een Fulbright-beurs in de VS aan de University of Maryland. Daar ontwikkelde hij een grote belangstelling voor de VS en hij keerde diverse keren terug voor gastdocentschappen. Zijn voorliefde voor de VS, zijn grote belangstelling voor de economie en zijn bereidheid jonge mensen te stimuleren komen samen in zijn testament. Hierin heeft hij bepaald dat zijn nalatenschap dient te worden gebruikt voor studiebeurzen voor veelbelovende en verdienstelijke Nederlandse recent afgestudeerden, voor het volgen van een MBA of een studie economie op graduate niveau (zowel master als PhD) aan Amerikaanse universiteiten.

Niels Agterhorst — Harvard University

In september 2024 ben ik begonnen aan een MBA aan de Harvard Business School, onderdeel van Harvard University. Het is zover een verrijkende ervaring, voornamelijk door de zeer internationale gemeenschap waar diverse perspectieven samenkomen; een soort United Nations voor het zakenleven. Tijdens de colleges wordt er veel les gegeven aan de hand

van case studies. Iedereen uit mijn sectie (94 studenten) bespreekt een case over een bepaald zakelijk probleem. Dit dwingt me om diep in complexe zakelijke vraagstukken te duiken. Naast een aantal zeer interessante cases over ondernemerschap en leiderschapsontwikkeling, ging een van de meest memorabele gevallen-studies tijdens Internationale Politieke Economie (BIGGIE) over de VOC in het 17e-eeuwse Nederland. Dit onderwerp gaf aanleiding tot een fascinerende discussie over de vroege mondiale handelsdynamieken en de ontwikkeling van Nederland als land, en riep vragen op over de rechten en vrijheden van de VOC als bedrijf.

Mijn focus tijdens de MBA ligt op ondernemerschap en mijn deelname aan het Harvard Innovation Lab is hier onderdeel van. Daar werk ik voor en na de les aan start-ups in fintech en duurzaamheid, twee domeinen die volgens mij cruciaal zijn voor de toekomst. Daarnaast heb ik als investeringspartner van het MBA Fund mijn eerste investering gedaan in een AI MedTech-start-up, waardoor ik praktische kennis opdoe over het opstarten van een bedrijf en hoe durfkapitaal daar een rol in kan spelen. De MBA-ervaring is voor mij naast persoonlijke ontwikkeling een soort speeltuin om samen met medestudenten verschillende ideeën uit te werken.

Naast academische en ondernemerschapsactiviteiten ben ik actief binnen de Europese gemeenschap op Harvard, waar ik me inzet voor het bevorderen van Europese waarden en het versterken van de onderlinge connecties. Het is een eer om verkozen te zijn als co-president van de European Club, waardoor ik deze missie verder kan uitdragen. Dankzij de KHMW Eizengabeurs heb ik me volledig kunnen onderdompelen in deze MBA-ervaring, en ik ben vastberaden om alles wat ik tot nu toe heb geleerd alsook mijn verdere ontwikkeling over het komende anderhalf jaar, te gebruiken om te bouwen aan de bedrijven van de toekomst.

Mark van de Fliert — Harvard University

Toen ik enkele jaren geleden een bijdrage leverde aan humanitaire hulpverlening in het Midden-Oosten, drong zich opeens de vraag op hoe het anders kon. Waarom is het ons in Europa gelukt om binnen twee generaties oorlog ondenkbaar te maken, maar lukt hetzelfde niet aan de andere kant van de Middellandse Zee? Mede dankzij de KHMW Eizenga beurs heb ik nu de kans om dit op Harvard te onderzoeken. Ik kijk terug op een geweldige eerste paar maanden, waarin een zeer breed scala aan onderwerpen in de ontwikkelingseconomie voorbij is gekomen, vanaf de theoretische basis in micro- en macro-economie tot aan toegepaste case studies over economisch en begrotingsbeleid in een ontwikkelingscontext. Een bijzonder leerzaam en inspirerend avontuur!

Maurits de Lint — Yale University

Al sinds de tweede klas van de middelbare school droomde ik ervan om aan een Ivy League-universiteit te studeren. Toen ik mijn toelatingsbrief ontving van de Yale School of Management, werd deze droom werkelijkheid en mede dankzij de steun van de KHMW Eizengabeurs ben ik nu in New Haven bezig met mijn master in Global Business and Society. Deze eerste drie maanden in de VS zijn al een ongelofelijke reis geweest. Ik krijg de kans om vakken te volgen op het snijvlak van leiderschap, economie, financiën en business, gericht op vergroten van de maatschappelijke waarde. We krijgen college van professoren die onder verschillende presidenten in het Witte Huis hebben gewerkt. Ze zijn de meest toonaangevende onderzoekers in hun

vakgebied. Daarnaast zijn de ontmoetingen met internationale medestudenten, het nauwe contact met de professoren en de uitzonderlijke faciliteiten die Yale biedt een bron van voortdurende inspiratie en groei. Door de samenwerking tussen de Yale School of Management en Haas School of Business (University of California Berkeley) ben ik ook in de gelegenheid geweest om tijdens een onderwijsvrije week in oktober in Berkeley vakken te mogen volgen gericht op ondernemerschap, investeringen en de economie van de San Francisco Bay Area. Ik ben enorm dankbaar voor deze ervaringen en kijk ernaar uit om alles wat ik hier leer mee te nemen in mijn verdere carrière. Enorm bedankt, KHMW-Eizenga!

Carlijn Smeets — Cornell University

Na het afronden van mijn bachelor en master in econometrie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam wilde ik mijn kennis verder ontwikkelen. De mastercampus van Cornell University in New York trok me direct aan vanwege haar unieke visie: het 'Silicon Valley'-concept naar New York brengen en academische innovatie koppelen aan economische vooruitgang. Dankzij de KHMW Eizenga beurs kreeg ik de kans om deze stap te zetten – een kans van onschatbare waarde, waarvoor ik iedere dag

dankbaar ben. Het verhaal van de heer Eizenga en zijn passie voor de economie en de Nederlands-Amerikaanse kennisuitwisseling resoneerde sterk met mijn eigen ambitie om bij te dragen aan economische vooruitgang in het digitale tijdperk.

In New York krijg ik niet alleen de mogelijkheid om mijn kennis uit Nederland te verdiepen, maar ook om deze direct toe te passen bij bedrijven hier. Dit biedt mij een nieuw perspectief op de economie en het bedrijfsleven en helpt mij te ontdekken hoe ik mijn eigen impact kan vergroten. New York is in dat opzicht uniek: een stad waar de economie nooit stilstaat en waar samenwerking met diverse culturen de standaard is.

Dankzij de KHMW Eizenga beurs heb ik al een uitzonderlijk internationaal netwerk kunnen opbouwen en waardevolle kansen mogen benutten. Ik kijk met veel enthousiasme uit naar wat de toekomst brengt. Dank, KHMW!

Xinyi Tong — Stanford University

Studeren aan Stanford als Eizenga-bursaal is een droom die uitkomt. Ik kwam naar Stanford in de hoop mijn Ikigai te vinden: het kruispunt van wat ik leuk vind, waar ik goed in ben, wat de wereld nodig heeft en wat ik kan bijdragen. Elke dag word ik geïnspireerd door de energie op Stanford Graduate School of Business, en het voelt alsof ik een stukje dichterbij mijn doel kom. Nog maar een week geleden waren de CEO's van J.P. Morgan, Siemens en Blue Origin en de oprichter van Oculus VR allemaal op de campus. We shoot for the moon here, en het voelt alsof alles mogelijk is.

KHMW LANGERHUIZEN OEUVREPRIJS

Dennis Dieks en Floris Cohen — Twee winnaars

De KHMW Langerhuizen Oeuvreprijs wordt jaarlijks uitgereikt als eerbetoon aan een wetenschapper die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van de natuurwetenschappen. Net als in voorgaande jaren had de jury in eerste instantie de intentie één persoon als prijswinnaar aan te wijzen. Dat bleek dit keer echter heel

lastig, omdat er twee kandidaten waren voorgedragen die met hun onderzoek beiden baanbrekende bijdragen hebben geleverd. Dennis Dieks vertegenwoordigt (vooral) de filosofie en professor Cohen (vooral) de geschiedenis van de natuurwetenschappen; ze waren dus gelijkwaardig in twee verschillende disciplines. Daarom werd besloten de prijs ex aequo toe te kennen.

Volgens de jury berust Dennis Dieks' internationale faam op 'een aantal bijdragen van erkend en

Pieter Langerhuizen Lambertuszoon (1839-1918), maatschappelijk lid van de Hollandsche Maatschappij, burgemeester van Huizen en Bussum en kunstverzamelaar, stelde aan onze Maatschappij een legaat ter beschikking voor de bevordering van natuurwetenschappelijk onderzoek. Het legaat is ondergebracht in het Langerhuizen Fonds waaruit sinds 1969 jaarlijks een onderzoeksbate wordt uitgekeerd en met ingang van 2020 ook jaarlijks een oeuvreprijs, beide van € 25.000 en beide in een terugkerende cyclus van vakgebieden. In 2024 stonden de geschiedenis en filosofie van de natuurwetenschappen centraal.

blijvend belang'. De eerste is zijn bewijs van het 'no cloning theorem' in de kwantummechanica (1982), 'nog steeds een belangrijke pijler van de moderne kwantuminformatietheorie en van de theorie van kwantumberekeningen'. Ook later bleef Dieks belangrijke bijdragen aan de grondslagen van de kwantummechanica leveren. Dieks is ook sinds de jaren '80 een der architecten van de zgn. 'modale interpretatie' van de kwantumfysica. Daarnaast speelt hij een belangrijke rol door meer recente publicaties over fundamentele kwesties als het 'verborgen variabelen-debat'. 'Hier wordt algemeen erkend dat Dieks een nieuwe standaard heeft gezet voor helderheid en nuchterheid.' Naast de kwantummechanica heeft Dieks ook belangrijke conceptuele bijdragen geleverd aan de interpretatie van de relativiteitstheorie, de filosofie van ruimte en tijd, en inzake de rol van waarschijnlijkheid in de natuurwetenschappen, aldus de jury. Tegelijkertijd is Dieks ook een algemeen wetenschapsfilosoof die belangrijke bijdragen levert aan moderne wijsgerige debatten zoals dat tussen realisme en anti-realisme inzake het werkelijkheidsgehalte van wetenschappelijke theorieën. 'Dit zeer actuele werk is een schoolvoorbeeld van de combinatie van filosofische sensibiliteit en wetenschappelijke onderbouwing waar Dieks' internationale reputatie op berust. Een ander origineel thema in Dieks' filosofische werk is de vraag in hoeverre de wetenschap naast loutere beschrijving "begrip" van de werkelijkheid kan ontwikkelen. Deze richtinggevende vraag voor de filosofie en geschiedenis der wetenschappen, die velen voor vaag en subjectief hielden, wordt in Dieks' analyse zinvol beantwoord.'

Floris Cohen is volgens de jury 'een wetenschapshistoricus die op zeldzame hoogte staat', 'een auteur die de grote vragen niet schuwt en tegelijkertijd veel waarde hecht aan het populariseren van zijn vakgebied en het bereiken van een groot publiek'. Cohens werk richt zich, aldus de jury, bij uitstek op de 'wetenschappelijke revolutie' van de zeventiende eeuw. 'Vertrekpunt is

de gedachte dat deze een essentiële factor was in het ontstaan van het idee van wetenschap. Hierdoor was de wetenschappelijke revolutie van de zeventiende eeuw ook verantwoordelijk voor het ontstaan van een specifiek moderne manier van denken, die onze samenleving in hoge mate bepaalt. Omdat wetenschap ten grondslag ligt aan de moderniteit, is het van groot belang om zowel de aard als de oorzaken van de wetenschappelijke revolutie nader te onderzoeken.' Cohen schreef meerdere lijvige standaardwerken, naast vele artikelen in tijdschriften, een biografie van Newton en een (in veel talen vertaalde) populaire samenvatting van zijn academische positie: *De herschepping van de wereld* (2008). Voor wetenschapsrelativisme is volgens de jury in Cohens denkwereld geen plaats. 'Hij gebruikt dan ook graag woorden die het tegendeel van relativisme uitdrukken. In de titel van zijn Newton-biografie spreekt hij bijvoorbeeld over "het ware weten", en in de inleiding ervan stelt hij dat Newtons vorm van wetenschapsbeoefening het mogelijk maakt om "iets spijkerhard vast te nagelen". Cohen is zich daarbij zeer volledig bewust van het mogelijkwijs controversiële karakter van zijn formuleringen en anticipeert zelfs al op de discussie die erover zou kunnen ontstaan.' Dat hij met zijn boeken een breed publiek weet te bereiken, wijt de jury aan 'zijn fraaie stijl die helderheid en toegankelijkheid combineert met diepgang en analyse'.

LAUREATEN Prof. dr. Floris Cohen, emeritus-hoogleraar vergelijkende geschiedenis van de natuurwetenschappen Universiteit Utrecht, prof. dr. Dennis Dieks, emeritus-hoogleraar grondslagen van de natuurwetenschappen Universiteit Utrecht

SPONSOR Pieter Langerhuizen Lambertuszoon Fonds

PRIJS € 25.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. Johan van Benthem, prof. dr. Lodi Nauta, prof. dr. ir. Peter-Paul Verbeek

**KHMW
LANGERHUIZEN
BATE**

*Robert-Jan Wille —
Een onderzoek als een
spannend jongensboek*

De Langerhuizen Bate 2024 is toegekend aan de Utrechtse wetenschapshistoricus dr. Robert-Jan Wille. Het stipendium stelt Wille in staat onderzoek te doen naar de wetenschappelijke bestudering van een relatief onbekende luchtlaag: de mesosfeer. Volgens Wille moet de vroege aandacht voor de mesosfeer geïnterpreteerd worden tegen de achtergrond van de geopolitiek van halverwege de twintigste eeuw.

Met het geld van de Langerhuizen Bate wil de laureaat onder meer onderzoek gaan doen in Fairbanks in Alaska. Ook hoopt hij de Europese raketbasis in Kiruna en de Noorse raketbasis op het eiland Andøya te bezoeken. ‘Die reis naar Alaska, dat was een droom, en die wordt nu werkelijkheid’, zegt hij enthousiast. Zijn doel is om een toegankelijk boek te schrijven voor een

groot publiek, dat over drie jaar in de winkel ligt. De jury noemt Willes onderzoek ‘origineel, spannend en interdisciplinair’, over een onderwerp dat volgens de jury goed bij de KHMW past: ‘Het gaat om de interactie tussen natuurwetenschap en geopolitiek, urgenter wordt het niet.’

LAUREAAT Dr. Robert-Jan Wille, universitair docent en VENI-onderzoeker Freudenthal Instituut Universiteit Utrecht

SPONSOR Pieter Langerhuizen

Lambertuszoon Fonds

PRIJS € 25.000, jaarlijks

JURY Prof. dr. Karin Bijsterveld,

prof. dr. Theo Kuipers

Prijzuitreiking van de Langerhuizen Oeuvreprijs en Bate op 28 mei 2024 (’s ochtends). Volg de link voor een videoregistratie en foto’s van de bijeenkomst, de juryrapporten en interviews met de winnaars.

**KHMW
VAN DER AA OEUVREPRIJS
NIEUW IN 2024**

*Paul van Lange —
Midden in de maatschappij*

De KHMW Van der Aa Oeuvreprijs werd in 2024 voor het eerst uitgereikt. De KHMW Van der Aa Oeuvreprijs is bedoeld voor een wetenschapper die zich verdienstelijk heeft gemaakt op het gebied van de geestes- en maatschappijwetenschappen. De eerste winnaar was prof. dr. Paul van Lange, hoogleraar psychologie aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Volgens de jury stak Van Lange met kop en schouders boven de andere kandidaten uit. ‘Paul van Lange heeft op vruchtbare wijze concepten als coöperatie, vertrouwen, reputatie, heuristische en normatief gedrag tot

onderwerp van onderzoek gemaakt en is in staat gebleken daaruit directe lijnen te trekken naar de actualiteit van alledag en adviezen te geven over prangende maatschappelijke problemen’, aldus het juryrapport.

In een interview voor de KHMW-website hield Van Lange een pleidooi voor interdisciplinair onderzoek en team science. ‘Zodra je beweert dat social media leiden tot reputatieschade, en dat dat chronische stress veroorzaakt, moet je je verdiepen in de vraag wat chronische stress precies inhoudt’, gaf hij als voorbeeld. ‘Dat betekent dat je uitstapjes moet maken naar de klinische psychologie en de biologische psychologie. Je hoeft misschien geen expert te worden, maar gedegen kennis is cruciaal voor je analyses.’ De inspiratie voor interdisciplinariteit komt volgens Van Lange vaak voort uit de wens om uiteindelijk de waarom-vraag te stellen. ‘Dat kun je vaak niet als je louter binnen je eigen vakgebied blijft denken.’ Toch ziet hij ook struikelblokken. ‘Ik zit in veel interdisciplinaire groepen en over het algemeen werkt dat heel inspirerend. Maar je moet wel selectief zijn. Over belangrijke uitgangspunten, bijvoorbeeld op het gebied van theorie of methodes van onderzoek, moet je elkaar kunnen vinden. Je hebt een bepaalde vorm van consensus nodig.’

LAUREAAT Prof. dr. Paul van Lange, hoogleraar psychologie Vrije Universiteit Amsterdam, Global Professor University of Cologne, Distinguished Research Fellow University of Oxford

SPONSOR KHMW en St. Jan Brouwer Fonds

PRIJS € 25.000 en KHMW-medaille, jaarlijks

JURY Prof. dr. Damiaan Denys,

prof. dr. Hilde Geurts, prof. dr. Peter van Koppen,

prof. dr. Hanna Swaab

De KHMW Van der Aa Oeuvreprijs is vernoemd naar het eerste lid van de Maatschappij, tevens van 1752 tot 1793 de eerste secretaris, Christiaan van der Aa, die een prominente rol had in de vormgeving van de Hollandsche Maatschappij. C.C.H. (Christiaan) van der Aa was geesteswetenschapper en Luthers predikant, en was als secretaris van de Oeconomische Tak van de Maatschappij ook actief voor de maatschappijwetenschappen.

KHMW VAN DER KNAAP PROEFSCHRIFTPRIJS

Felix Pot — Voorzieningen op het platteland

De KHMW Van der Knaap Proefschriftprijs voor Sociale Geografie en Regionale Economie 2024 is toegekend aan dr. Felix Pot voor zijn proefschrift *The Extra Mile. Perceived Accessibility in Rural Areas* (RUG, 2023).

JURYLEDEN EN JURYVOORZITTERS

De KHMW kent jaarlijks vele prijzen toe. Wetenschappelijke - en in een enkel geval maatschappelijke - leden van de Maatschappij treden hierbij op als jurylid. Zij staan vermeld bij het verslag van de prijzen. Om ook maatschappelijke leden direct te betrekken bij de wetenschappelijke prijzenactiviteiten van de KHMW, wordt een aantal van hen sinds 2017 een paar keer per jaar ingezet bij juryvergaderingen als (technisch) voorzitter, zo mogelijk bij een vergadering waarvan het onderwerp aansluit bij hun vakgebied of interesse. In 2024 namen deel aan dit succesvolle initiatief: drs. Fusien Bijl de Vroe, dr. Willem Bijleveld, mr. Digna van Boetzelaer, drs. Bart Combee, drs. Marc van Gelder, ir. Amito Haarhuis MSc MEd, jhr. drs. René Hooft Graafland, dr. ir. Marc de Jong, mr. Michiel Kramer, jkvr. mr. Pauline van Lennep, Truze Lodder, mr. Sue Preenen, drs. Marijke Pubben, mr. dr. Artie Ramsodit, drs. Garance Reus-Deelder, mr. Yvonne van Rooy, drs. Marieke van Schaik, drs. Marjan Scharloo, mr. drs. Thérèse van Schie, drs. Marlies Veldhuijzen van Zanten-Hyllner, drs. Janneke van der Wijk, mr. Mieke Zaanen.

Volgens de jury heeft Felix Pot een ‘uiterst rijk methodologisch en inhoudelijk relevant’ proefschrift geschreven over de beleving van bereikbaarheid van voorzieningen in landelijke gebieden in Nederland. ‘Het proefschrift van dr. Pot onderscheidt zich door conceptuele vernieuwing en een sterke empirische uitwerking, waarbij diverse methoden worden toegepast. Met zijn proefschrift toont dr. Pot overtuigend aan dat een lager aanbod van diensten en voorzieningen in landelijke gebieden zich niet noodzakelijk vertaalt in een lagere ervaren bereikbaarheid op het platteland dan in steden. Deze bevindingen hebben belangrijke beleidsimplicaties voor het beoordelen en aanpakken van regionale verschillen in bereikbaarheid’, aldus het juryrapport.

LAUREAAT Dr. Felix Pot, RUG
SPONSOR Van der Knaap Fonds
PRIJS € 10.000 en KHMW-medaille, 3-jaarlijks
JURY Prof. dr. Marjolein Caniëls,
prof. dr. Maarten van Ham

KHMW PROEFSCHRIFTPRIJS INTERDISCIPLINARITEIT

Janna de Boer — Taal en psychiatrie

De Dr. Elizabeth Schram-Mulley (ESM) Stichting stelt sinds 2023 jaarlijks een proefschriftprijs van € 10.000,- beschikbaar ter bekroning van onderzoek met een bijzonder interdisciplinair karakter dat de grenzen tussen de klassieke alfa/bèta/gamma-wetenschapsgebieden overbrugt. De prijs, die in 2024 voor de tweede keer werd uitgereikt, ging naar dr. Janna de Boer, voor haar proefschrift *Voices. A clinical computational psycholinguistic approach to language and hallucinations in schizophrenia spectrum disorders*, waarop ze in 2023 aan de Rijksuniversiteit Groningen is gepromoveerd.

De jury was niet alleen onder de indruk van het interdisciplinaire karakter van De Boers aanpak, maar ook van de praktische toepasbaarheid van haar bevindingen. De jury schrijft: ‘Dit proefschrift is naar het oordeel

van de jury om drie redenen een voortreffelijke kandidaat voor de toekenning van de KHMW-prijs: (1) het laat zien hoe interdisciplinair onderzoek tot vernieuwende inzichten kan leiden in de wijze waarop Schizophrenic Spectrum Disorder (SSD) via gesproken en waargenomen taal tot uitdrukking komt; (2) het toont de diagnostische mogelijkheden (bijv. het onderscheiden van variaties op het SSD-spectrum) aan van computergestuurde taalanalyses op het gebied van SSD en andere psychiatrische aandoeningen; (3) de bredere toepasbaarheid in de klinische praktijk (bijv. voorspelling van risico op SSD) vormt een belangrijk pluspunt van dit proefschrift. De complexe thematiek van dit proefschrift weet Janna de Boer bovendien in een uitermate heldere en ook voor leken toegankelijke stijl te presenteren.’

LAUREAAT Dr. Janna de Boer, RUG
SPONSOR Dr. Elizabeth Schram-Mulley Stichting
PRIJS € 10.000 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. Winald Gerritsen,
prof. dr. ir. Joost-Pieter Katoen,
prof. dr. Aafke Komter, prof. dr. Eric Moormann

Prijzuitreiking van de Van der Aa Oeuvreprijs, de Van der Knaap Proefschriftprijs en de Proefschriftprijs Interdisciplinariteit op 28 mei 2024 ('s middags). Volg de link voor een videoregistratie en foto's van de bijeenkomst, alle juryrapporten en interviews met de winnaars.

Het jurylid – Marieke de Goede

Marieke de Goede is decaan Faculteit der Geesteswetenschappen en hoogleraar Politicologie aan de Universiteit van Amsterdam. Ze is sinds 2022 wetenschappelijk lid van de KHMW. In 2024 zat ze in de jury van de Jan Brouwer Scriptieprijs voor Politicologie en bestuurswetenschappen. Hoe kijkt ze daarop terug?

Dat ze als jurylid gevraagd werd, verraste Marieke de Goede niet. ‘Op het moment dat je het lidmaatschap van een organisatie als de KHMW accepteert, weet je dat daar een taakje bij hoort. Als ik mag genieten van de dingen die in

het Hodshonhuis georganiseerd worden, dan wil ik ook graag iets terugdoen.’

Ze weet uit eigen ervaring hoe belangrijk prijzen en beurzen voor jonge wetenschappers kunnen zijn. Ze heeft zelf nooit een betaalde promotieplek gehad. ‘Aan het begin van mijn promotietraject kreeg ik een aantal kleine beurzen, bijvoorbeeld van de Stichting Catharina van Tussenbroek en de Fundatie van de Vrijvrouwe van Renswoude. Ik heb een jaar in de Verenigde Staten gestudeerd met een fellowship van de Netherlands-American Foundation, en uiteindelijk kon ik dankzij een British Chevening Scholarship in Engeland promoveren. Deze beurzen zijn dus een belangrijke factor in mijn carrière geweest.’

Een beurs of prijs kan ook goed zijn voor het gevoel van eigenwaarde van een academicus, denkt De Goede, ‘vooral aan het begin van zo’n carrière, als mensen misschien nog onzeker zijn en zich afvragen of ze wel in de wetenschap thuishoren.’ En natuurlijk staat een toekenning goed op een curriculum vitae. ‘Sollicitatiecommissies letten daarop. Het zegt iets over de kwaliteit van het werk, en soms, met name bij een beurs die je zelf moet aanvragen, ook over hoe ondernemend een kandidaat is.’

Het juryproces

Jurydeelname brengt natuurlijk het nodige extra werk met zich mee, erkent De Goede. ‘Je moet er tijd voor inplannen, en het is soms ook net iets meer werk dan je denkt.’ Zolang de criteria duidelijk zijn en het proces goed verloopt, vindt De Goede dat niet zo’n probleem. Ze is heel tevreden over de manier waarop de KHMW het juryproces heeft georga-

niseerd. Zo had de wetenschappelijk secretaris, Wim B. Drees, al een verdeling van de scripties gemaakt op basis van de expertises van de juryleden. Ook de manier waarop de juryvoorzitter, een van de maatschappelijke leden van de KHMW, de juryvergadering leidde, vond De Goede positief. ‘Als aan alle voorwaarden zijn voldaan, vind ik: je hebt toegezegd om hieraan mee te doen, dus dan doe je dat gewoon, naar eer en geweten.’

Het niveau van de voordrachten ligt over het algemeen heel hoog, denkt De Goede. Ze vindt het ook gewoon leuk om al die scripties te lezen. ‘Het geeft je een beeld van de onderwerpen waar jonge mensen mee bezig zijn, welke nieuwe onderzoeksmethodes gebruikt worden en de verschillende manieren waarop docenten hun studenten begeleiden.’

Ook de kortstondige maar intensieve samenwerking met de andere juryleden vindt De Goede de moeite waard. ‘Het is belangrijk een open en inhoudelijk gesprek te voeren over, bijvoorbeeld, de vijf beste voordrachten. Door die gedachtewisseling ga je soms andere aspecten in een scriptie ontdekken.’ Om de prijsuitreiking bij te wonen en de laudatio te mogen voorlezen is voor De Goede een hoogtepunt. ‘Een heel feestelijk moment, met al die prijswinnaars en hun familieleden. En dat in het prachtige Hodshonhuis.’

Lidmaatschap KHMW

De Goede ervaart het als een eer dat ze gevraagd is voor het KHMW-lidmaatschap. ‘Ik weet tot op de dag van vandaag niet wie mij heeft voorgedragen. Het is toch heel bijzonder dat mensen die moeite voor een ander willen nemen...’ Voor De Goede is het lidmaatschap extra aantrekkelijk omdat ze in Haarlem woont. Ze bezoekt geregeld de debatten op zondagmiddag. ‘De onderwerpen zijn interessant, het niveau ligt hoog en er treden uitstekende sprekers op.’ Kan de KHMW nog iets verbeteren? ‘Het is misschien een heikel punt’, zegt ze na een korte stilte. ‘Maar ik denk dat de KHMW zou

moeten nadenken over de herkomst van bepaalde fondsen, en over de oorsprong van het Hodshonhuis. Waar heeft de familie van Keetje Hodshon bijvoorbeeld zijn rijkdom mee verdiend en welke band is er met de koloniale geschiedenis? In de academische wereld stellen we onszelf steeds meer kritische vragen over de herkomst van fondsen en prijzen, en de namen die eraan verbonden zijn. Voordragers kunnen zich gaan afvragen of ze een kandidaat wel voor een bepaalde prijs willen nomineren, en winnaars kunnen zich afvragen of ze een bepaalde prijs wel in ontvangst wil nemen.’ Soms kan het helpen om hierover symposia te organiseren, en bijvoorbeeld uiteindelijk een prijs een nieuwe naam te geven, waarmee erkenning wordt gegeven aan mensen die niet van een bepaalde ontwikkeling hebben kunnen profiteren. De Goede: ‘Misschien zou de KHMW op dit punt ervaringen kunnen uitwisselen met de KNAW, waar ze nu ook met de geschiedenis van het Trippenhuis bezig zijn.’ Ook zou de KHMW kunnen streven naar meer verbinding tussen de wetenschappelijke en de maatschappelijke leden. Juist de aanwezigheid van leden uit het maatschappelijk veld onderscheidt de KHMW van de KNAW. ‘Het contact met maatschappelijke partners was in de wetenschappelijke wereld een tijdlang een beetje een ondergeschoven kindje’, zegt De Goede. ‘De focus lag erg op wetenschappelijke publicaties. Tegenwoordig vinden we wetenschappelijke relevantie in de academische wereld juist belangrijk, en zijn we geïnteresseerd om onderzoek ook samen met maatschappelijke partners op te zetten. Dus misschien zou de KHMW nog meer gebruik kunnen maken van de kans om beide partijen bij elkaar te brengen rond urgente maatschappelijke vragen.’

NEDERLANDSE PRIJS VOOR ICT-ONDERZOEK

Ivano Malavolta — wetenschapper en inspirator

De jaarlijkse Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek is bedoeld voor een wetenschappelijk onderzoeker die vernieuwend onderzoek heeft gedaan of die verantwoordelijk is voor een wetenschappelijke doorbraak in de ICT, en is bedoeld als eerbetoon aan zijn/haar persoon en als promotie van het vakgebied ICT. Bij de selectie wordt meegewogen of de onderzoeker getoond heeft in staat te zijn de behaalde resultaten in begrijpelijke taal aan het publiek duidelijk te maken.

De jury was zeer enthousiast over het veelvuldige scala van inzendingen, allemaal van zeer hoge kwaliteit. Doorslaggevend was dat de winnaar, dr. Ivano Malavolta, universitair hoofddocent bij de Software en Sustainability Research-groep aan de Vrije Universiteit Amsterdam, zich volgens de jury onderscheidt door een 'buitengewone toewijding om de impact van zijn onderzoek in de wereld van ICT zo wijdverspreid mogelijk te maken'.

Malavolta heeft volgens de jury 'substantiële vooruitgang' geboekt als het gaat om energie-efficiënte roboticasoftware. Zijn omvangrijke portfolio getuigt van 'toewijding en impact' en zijn samenwerking met het bedrijfsleven geeft zijn onderzoek een 'praktische relevantie die de grenzen van de academische sfeer overschrijdt'.

Malavolta won echter vooral van de andere kandidaten door zijn vermogen de reikwijdte van zijn onderzoek 'ver voorbij' het eigen vakgebied uit te breiden. De jury roemt Malavolta's impact als docent en begeleider op talloze studenten en promovendi, een invloed die nog versterkt wordt door zijn betrokkenheid bij allerlei onderwijskundige initiatieven.

LAUREAAT Dr. Ivano Malavolta, VU
SPONSOR IPN
PRIJS € 50.000 en sculptuur, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. Inald Lagendijk,
prof. dr. dr.h.c. ir. Kees Schouhamer Immink,
prof. dr. Peter Sloot

Prijzuitreiking op 11 april 2024 tijdens ICT.OPEN in de Jaarbeurs Utrecht door Ad IJzerman namens de KHMW en Han La Poutré namens IPN.

Bekijk een kort filmpje waarin de laureaat zijn werk presenteert.

KHMW KEES SCHOUHAMER IMMINK PROEFSCHRIFTPRIJS

Sujay Narayana — Het internet der dingen

De KHMW Kees Schouhamer Immink Proefschriftprijs is bedoeld om origineel onderzoek op het gebied van technische computerkunde en telecommunicatie in brede zin te stimuleren. In 2024 werd de prijs toegekend aan dr. Sujay Narayana voor zijn proefschrift *Space Internet of Things (Space-IoT)*, waarop hij in 2023 aan de TU Delft promoveerde. In de 21^e eeuw zijn we gewend geraakt aan allerlei slimme apparaten die met elkaar in verbinding staan, het zogenaamde 'internet der dingen'. Suya Narayana introduceert in zijn proefschrift een uitbreiding op dit concept: 'het Space Internet of Things', waarin een nieuwe generatie satellieten een cruciale rol speelt. Uit het juryrapport: 'De technieken die tijdens zijn onderzoek zijn ontwikkeld dragen bij aan toepassingen waarbij apparaten niet alleen op aarde kunnen communiceren, maar ook in de ruimte.'

Denk daarbij aan vliegtuigen, zeppelins en drones, die onderling kunnen communiceren, maar ook contact kunnen maken met apparaten op aarde. De laureaat beschrijft dit nieuwe vakgebied op aansprekende wijze, illustreert het met voorbeelden en legt ook de technische uitdagingen bloot. Andere contributies in het proefschrift betreffen een energiezuinige manier om gegevens te coderen en te decoderen als die uitgewisseld worden tussen apparaten in de ruimte en op aarde. Ook wordt een GPS-achtig systeem beschreven voor satellieten, waar de laureaat op de MobiCom Conferentie een "best paper award" voor is toegekend.'

LAUREAAT Dr. Sujay Narayana, TUD
SPONSOR Schouhamer Immink Fonds
PRIJS € 10.000 en KHMW-medaille, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. Maarten van Steen,
prof. dr. ir. Hajo Reijers

Prijzuitreiking op 11 april 2024 tijdens ICT.OPEN in de Jaarbeurs in Utrecht door Kees Schouhamer Immink en Ad IJzerman.

KHMW DIRK JACOB VEEGENS PRIJS

David de Boer — Media in de vroegmoderne tijd

De tweejaarlijkse D.J. Veegensprijs is bestemd voor onderzoek dat vanuit historisch perspectief bijdraagt tot een dieper inzicht in ontwikkelingen die voor Nederland in de huidige tijd relevant zijn. In 2024 ging de prijs naar dr. David de Boer, voor zijn boek *The Early Modern Dutch Press in an Age of Religious Persecution. The Making of Humanitarianism* (Oxford University Press, 2023). Dit boek is de uitwerking van De Boers in 2019 aan de Universiteit van Amsterdam verdedigde proefschrift *Religious Persecution and Transnational Compassion in the Dutch Vernacular Press 1655-1745*.

Uit het juryrapport: 'Dit is een zeer goed geschreven relaas over de wijze waarop de vroegmoderne pers berichtte over de vele godsdienstige conflicten in de vroegmoderne tijd en het effect van die geschriften op de tijdgenoten. Wat het doet uitstijgen boven een gedegen onderzoek en analyse van de beschikbare bronnen, is zijn expliciete bijdrage aan een breder debat over de breuklijnen tussen de vroegmoderne en moderne periode. [...] De

Boer levert een belangrijke bijdrage aan dat debat door aan te tonen dat het humanitair gedachtengoed al veel eerder en wijder verspreid raakte dan in de 18^e eeuw. En dan niet alleen in de geschriften van toonaangevende geleerden zoals Erasmus, maar ook in het dagelijks leven van vluchtelingen en hun medestanders die vanaf de reformatie in de 16^e eeuw, en de daarmee samenhangende godsdienstoorlogen, hun zaak bepleitten.'

In een interview voor de KHMW-website bracht De Boer zijn onderwerp in verband met actuele gebeurtenissen: 'Wanneer er ergens massaal staatsgeweld plaatsvindt – neem Gaza, Darfoer of Xinjiang, de Chinese regio waar de meeste Oeigoeren wonen – is het voor de mensen daar een kwestie van leven of dood dat ze hun situatie internationaal zichtbaar maken. Internationale media-aandacht vergroot de kans op humanitaire steun, en de kans dat andere landen diplomatieke druk gaan uitoefenen of, in extreme gevallen, zelfs militair interveniëren. De pers is voor vervolgte minderheden dus een belangrijk middel om terug te vechten. Ik heb onderzocht hoe dat is ontstaan.'

LAUREAAT Dr. David de Boer, RU
SPONSOR Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel

PRIJS € 12.500, 2-jaarlijks
JURY Prof. dr. Liesbeth van de Grift,
prof. dr. Leo Lucassen, prof. dr. Jan de Vries

Prijsuitreiking op 5 juli 2024 in het Hodshonhuis door Henk de Jong, ondervoorzitter KHMW, en Frans Willem van der Ven namens de Stichting Fonds voor de Geld- en Effectenhandel.

Tom van Aken

CEO Avantium

Hoogtepunt van het KHMW-lidmaatschap is het bijwonen van het jaardiner, een mooie gelegenheid om interessante mensen te ontmoeten en de nieuwsgierigheid te stimuleren.

Het lidmaatschap van de KHMW geeft mij toegang tot een netwerk van interessante mensen uit diverse vakgebieden. Daarnaast breidt het continu mijn horizon uit doordat ik leer over nieuwe onderwerpen die ik niet dagelijks tegenkom. Het is natuurlijk ook een eer om deel uit te maken van een instituut dat zich al zo lang inzet voor het bevorderen van de wetenschap en het slaan van een brug tussen wetenschap en maatschappij.

Voor de toekomst wens ik de KHMW vernieuwing door impulsen van jonge mensen, of ze nu uit de wetenschap, het bedrijfsleven of de non-profit sector komen. Het zou fantastisch zijn als de KHMW een prikkelender platform wordt voor debatten en gesprekken die niet plaatsvinden in de academische wereld, industrie of politiek. Met zoveel slimme en ervaren mensen heeft de KHMW de ingrediënten in huis om dat podium te zijn, en ik wil met name de jonge leden aanmoedigen om initiatieven te nemen om dat vorm te geven.

JOHANNES CORNELIS RUIGROK PRIJS

*Mara Păun —
Innovatie en de wet*

De J.C. Ruigrok Prijs, een prijs voor maatschappijwetenschappelijk onderzoek, werd in 2024 voor het laatst uitgereikt. De prijs, dit keer bestemd voor onderzoek op het gebied van de rechtswetenschappen, werd toegekend aan Mara Păun voor haar proefschrift *Law and Technology through the Lens of Autopoiesis: An analytical Framework for Dealing with Regulatory Disconnection Illustrated through the Case of the GDPR* (Tilburg University, 2023). In haar dissertatie behandelt Păun een uiterst actueel thema, namelijk dat de technologische ontwikkelingen vandaag de dag zo snel gaan, dat wet- en regelgeving telkens weer achterlopen op de maatschappelijke werkelijkheid. De jury had grote waardering voor de manier waarop Păun het aan de systeemtheorie ontleende begrip ‘autopoiesis’ (zelf-organisatie) gebruikt als bouwsteen voor de ontwikkeling van een algemene theorie over juridische ontwikkeling in wisselwerking met technologische ontwikkelingen, daarbij gereedschap aanreikend aan verschillende juridische en maatschappelijke partijen. ‘Voor een promotieonderzoek een zeer ambitieus project, dat erg goed is uitgevoerd’, aldus de jury.

LAUREAAT Dr. Mara Păun LL.M., TU
SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. Deirdre Curtin,
prof. mr. Arend Soeteman, prof. dr. Alain Wijffels,
prof. dr. mr. Maartje van der Woude

De Johannes Cornelis Ruigrok Prijs, de Keetje Hodshon Prijs en de Martinus van Marum Prijs werden op 14 juni 2024 in het Hodshonhuis uitgereikt door Louise Gunning-Schepers, oud-voorzitter KHMW, Wim B. Drees, wetenschappelijk secretaris KHMW, en Birgitta de Gruijter en Winston Brandon, bestuursleden van de J.C. Ruigrok Stichting. Volg de QR-code voor een videoregistratie en foto's van de bijeenkomst, alle juryrapporten en interviews met de winnaars.

MARTINUS VAN MARUM PRIJS

*Charlotte Vogt —
Zijn katalysatoren het antwoord
op de uitdagingen van onze tijd?*

De Martinus van Marum Prijs is een prijs voor onderzoek op het gebied van de natuurwetenschappen en techniek. In 2024 was de prijs bestemd voor onderzoek op het gebied van chemie en chemische technologie. De prijs werd toegekend aan Charlotte Vogt, die in 2020 aan de Universiteit Utrecht promoveerde op haar proefschrift *Structure Sensitivity in Catalysis*. Inmiddels staat Vogt, die al voor haar promotie naar Israël emigreerde, bij het Technion Institute of Technology in Haifa aan het hoofd van haar eigen onderzoeksgroep: het Vogt Laboratory of Catalysis for Fuels of the Future. Volgens de jury houdt Vogt zich bezig met ‘de grote uitdagingen van onze tijd, waaronder klimaatverandering’. ‘Door betere katalysatoren te ontwikkelen die chemische processen makkelijker en efficiënter maken, probeert ze een significante bijdrage te leveren aan de oplossing van dit probleem.’ De jury noemt de resultaten van Vogts lijn van onderzoek ‘niets minder dan opmerkelijk’.

LAUREAAT Dr. Charlotte Vogt, Technion
Institute of Technology, Haifa (Israël)
SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. Huub de Groot,
prof. dr. Nathalie Katsonis

KEETJE HODSHON PRIJS

*Yara Al Salman —
Eerlijk delen: groepeerend*

De Keetje Hodshon Prijs is een prijs voor verschillende vormen van geesteswetenschappelijk onderzoek; in 2024 stond onderzoek in de wijsbegeerte en/of godgeleerdheid centraal. De prijs werd toegekend aan Yara Al Salman, die in 2022 aan de Universiteit Utrecht promoveerde op haar proefschrift *Sharing in Common: A Republican Defense of Group Ownership*. De jury was unaniem in haar waardering voor dit proefschrift, niet alleen vanwege de helderheid en leesbaarheid ervan, maar ook vanwege de manier waarop Al Salman het belang van haar onderzoek in haar dissertatie weet te verwoorden en de specifieke rol van de filosofie in normatieve analyse expliciet naar voren brengt. In het bijzonder prijst de jury de manier waarop dit proefschrift via het thema van groepeerend de kloof weet te overbruggen tussen opvattingen over het autonome individu en gemeenschappelijke praktijken zonder een van beide op te geven.

LAUREAAT Dr. Yara Al Salman, UU
SPONSOR J.C. Ruigrok Stichting
PRIJS € 12.500 en KHMW-medaille, jaarlijks
JURY Prof. dr. Frank Hindriks,
prof. dr. Kees van der Kooi, prof. dr. Han van Ruler

INTERVIEW

De sponsors – Prijs kan jonge wetenschapper net even dat steuntje in de rug geven

De KHMW heeft veel te danken aan haar sponsors. Wat beweegt hen om geld beschikbaar te stellen, en hoe ervaren ze de manier waarop de KHMW met hun prijs omgaat? We laten twee donateurs aan het woord die tevens KHMW-lid zijn.

Bert van der Knaap, emeritus-hoogleraar economische en sociale geografie aan de Erasmus Universiteit Rotterdam, is naamgever van de KHMW Van der Knaap Proefschriftprijs, een driejaarlijkse prijs voor een proefschrift op het terrein van sociale geografie en regionale economie. Sinds 2010 is deze prijs al zes keer uitgereikt. De KHMW Kees Schouhamer Immink Proefschriftprijs is vernoemd naar Kees Schouhamer Immink, emeritus-hoogleraar informatietheorie aan de Universiteit Essen-Duisburg en president van Turing Machines

BV Rotterdam. Zijn tweejaarlijkse prijs voor een proefschrift op het gebied van technische computerkunde en telecommunicatie in brede zin is sinds 2020 vooralsnog drie keer toegekend. Aan beide prijzen is een geldbedrag van € 10.000 verbonden.

Waarom doneren?

Bert van der Knaap vond het belangrijk dat er een prijs op zijn vakgebied zou komen, omdat een prijs de zichtbaarheid van het vak vergroot. Voor Schouhamer Immink stond vooral het plezier voorop, zowel van de gever als de ontvanger.

Beide hoogleraren herinneren zich nog goed hoe het was toen ze zelf pas gepromoveerd waren. Een prijs is een stimulans om door te gaan, en kan je carrière net even een zetje geven. Zelf kreeg Van der Knaap destijds een beurs van NWO. 'Meer dan 30% van de mensen die zo'n beurs hebben gekregen, zijn later hoogleraar geworden', weet hij. In de huidige tijd, nu de meeste wetenschappers aangewezen zijn op tijdelijke contracten, kunnen zij een prijs goed gebruiken.

De hoogleraren hebben na de prijsuitreiking nog af en toe contact met de prijswinnaars, al wordt dat, naarmate ze langer met emeritaat zijn, wel lastiger. Maar soms zien ze hen opduiken bij conferenties of andere gelegenheden. Zo is de eerste winnaar van de Van der Knaap Proefschriftprijs inmiddels hoogleraar geworden, en treedt een andere in april 2025 op als spreker bij het Wim Drees Seminar.

Van juryvergadering tot prijsuitreiking

Als sponsors zijn Van der Knaap en Schouhamer Immink tevreden met de professionele manier waarop de KHMW te werk gaat.

Dat begint al bij de keuze van de juryleden. Beiden hebben zelf ook in jury's gezeten. Het jurylidmaatschap kan behoorlijk wat werk met zich meebrengen, weten ze. 'Ik moest soms 6 tot 8 proefschriften beoordelen', vertelt Van der Knaap. 'Je moet het serieus doen, en dan ben je al gauw een halve dag per proefschrift bezig.' Toch is het interessant werk, omdat je daardoor geconfronteerd wordt met nieuwe ontwikkelingen in het vak.

Soms weet de jury snel consensus te bereiken, maar het gebeurt ook wel dat de meningen sterk uiteenlopen. Dan is het fijn als de technisch voorzitter, gewoonlijk een van de maatschappelijke leden van de KHMW, het gesprek in goede banen weet te leiden. 'Als initiatiefnemers mogen we tevreden zijn dat de Maatschappij zulke goede mensen in huis heeft', zegt Schouhamer Immink. 'De infrastructuur is gewoon fantastisch.'

Ook over het verloop van de prijsuitreikingen zijn ze tevreden. Van der Knaap is blij dat zijn prijs samen met andere prijzen wordt uitgereikt, in de aula van het Hodshonhuis. 'Daardoor krijgt de prijswinnaar een groter gehoor en ziet hij of zij zich geplaatst in het bredere geheel van de maatschappijwetenschappen. Ook voor ouders en belangstellenden maakt dat de bijeenkomst interessanter. Het geeft cachet.' De Schouhamer Immink Prijs wordt uitgereikt tijdens NWO ICT.OPEN, een tweedaags congres waar innovatieve toepassingen van ICT-onderzoek worden gepresenteerd. Zouden ze andere hoogleraren die het zich kunnen permitteren aanraden om óók een prijs in te stellen? 'Ja en nee', zegt Van der Knaap. 'Je kunt het doen als je een bepaald vakgebied meer in de schijnwerpers wil zetten. Maar je kunt bijvoorbeeld ook besluiten iets aan een bestaande prijs bij te dragen.'

Verenigingsleven

Schouhamer Immink is, met zijn vrouw, een enthousiaste bezoeker van de museumuitstapjes die de KHMW voor haar leden organiseert. Daarnaast wonen beide heren graag het diner na de jaarvergadering bij. Schouhamer Immink is vol bewondering voor de tafelschikking, waarbij wetenschappelijke en maatschappelijke leden zeer zorgvuldig naast elkaar worden geplaatst, wat altijd boeiende gesprekken oplevert. 'De Hollandsche Maatschappij is een exclusieve vereniging, want je wordt ervoor gevraagd', geeft hij toe. 'Maar het is ook een inclusieve vereniging, als ik het woord zo mag gebruiken. Ben je eenmaal lid, dan is het een heel warme vereniging. Ik heb me er van begin af aan thuis gevoeld. En naarmate je langer lid bent, leer je meer mensen kennen en bouw je met steeds meer leden een band op.'

BOERHAAVE BIOGRAFIEPRIJS

De driejaarlijkse Boerhaave Biografieprijs is een gezamenlijk initiatief van de KHMW en Rijksmuseum Boerhaave te Leiden. De prijs bekroont een auteur van een biografie, of de uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van een wetenschapper.

De Boerhaave Biografieprijs 2024 is toegekend aan Wim van den Doel voor zijn boek *Snouck. Het volkomen geleerdenleven van Christiaan Snouck Hurgronje*, uitgegeven door Prometheus, 2021. Tijdens de feestelijke prijsuitreiking op 6 december waren er een kleine 20 nazaten (zie foto) van Snouck Hurgronje in de aula van het Hodshonhuis aanwezig. De heer Matthijs Snouck Hurgronje vertelde een paar staaltjes uit de familieoverlevering over zijn illustere voorvader.

Uit het juryrapport: ‘Het resultaat is een met veel kennis van zaken geschreven boek, dat voor iedereen met plezier te lezen valt en een uiterst betrouwbare indruk maakt. De auteur geeft het hele rijke en avontuurlijke leven van Snouck weer, en veel van diens belevenissen leest men met spanning. In een afsluitend dertiende hoofdstuk zet de auteur een afgewogen beeld

van Snouck neer, zonder hem de maat van de hedendaagse politieke correctheid te nemen. Het is een bijzonder sterk punt van de biografie dat er bij voortduring aandacht besteed wordt aan de wisselwerking tussen de hoofdpersoon en diens talrijke idiosyncrasieën enerzijds en de omgeving waarin deze leefde en functioneerde anderzijds. [...] Opvallend is hoe actueel de wereldgeschiedenis die het decor van Snoucks leven vormde, vandaag de dag nog is. Het imperialisme, de koloniale worstelingen, de veranderende positie van het Turkse rijk, de opkomst van de Arabische mogendheden: het komt allemaal aan bod. Lezing van dit boek draagt bij aan begrip van veel van wat er nu gebeurt.’

LAUREAAT Prof. dr. Wim van den Doel
SPONSOR Rijksmuseum Boerhaave
PRIJS € 2.500 en Boerhaave-medaille, 3-jaarlijks
JURY Prof. dr. Lisa Kuitert, prof. dr. Hendrik Lenstra, prof. dr. Theunis Piersma

Prijsuitreiking op 6 december 2024 in het Hodshonhuis door Henk de Jong, ondervoorzitter KHMW, en Amito Haarhuis, directeur Rijksmuseum Boerhaave.

IRISPENNING

Vroege Vogels wint wetenschapsprijs

De Irispenning is bestemd voor instellingen, projecten of personen in Nederland die gedurende langere tijd op innovatieve en eigenzinnige wijze een breed publiek weten te bereiken en te informeren over onderwerpen op het terrein van wetenschap en techniek. In 2024 ging de Irispenning naar de redactie van het radioprogramma *Vroege Vogels*.

Uit het juryrapport: ‘Als geen ander instituut – want een instituut kunnen we het zeker noemen – weet *Vroege Vogels* de mensen bewust te maken van de natuur om hen heen. [...] In *Vroege Vogels* wordt veel door die natuur heen gelopen, al dan niet op kaplaarzen. En er wordt vol vrolijke nieuwsgierigheid en vaak ook met ontzag naar planten en dieren, zwammen en schimmels gekeken. [...] Met al die goed onderbouwde natuurverhalen lokt *Vroege Vogels* een publiek naar de wetenschap dat misschien niet eens per se wetenschap zoekt, maar het wel krijgt. Publiek van alle leeftijden. En dat al zesenvestig jaar, want zo lang bestaat het radioprogramma al. [...] Onvermoedbaar blijft het

programma thema’s als klimaatverandering, milieuvuiling en het belang van biodiversiteit onder de aandacht brengen. Thema’s die nog minstens zo belangrijk en actueel zijn als toen het programma in 1978 begon. We kunnen wel stellen dat *Vroege Vogels* natuur dichtbij brengt en zo bijdraagt aan het voortbestaan ervan.’

LAUREAAT *Vroege Vogels*
SPONSOR KHMW, Stichting De Avond van Wetenschap & Maatschappij, Universiteiten van Nederland

PRIJS € 10.000 en Irispenning, jaarlijks
JURY Drs. Linda Hovius MBA (vz), prof. dr. Caspar van den Berg, Marc de Beyer MA, Ellen de Bruin, ir. Amito Haarhuis MSc MEd, Géke Roelink

De overhandiging van de Irispenning vond plaats op 7 oktober 2024 in de Pieterskerk in Leiden, tijdens de 25e Avond van de Wetenschap & Maatschappij. Nadat juryvoorzitter Linda Hovius de laudatio had uitgesproken, reikte minister van OCW Eppo Bruins de prijs uit aan presentator Menno Bentveld en eindredacteur Steph Nigten.

KHMW JAN BROUWER SCRIPTIEPRIJZEN

Vanuit het Jan Brouwer Fonds worden jaarlijks tien scriptieprijsen van elk € 3.000 uitgekeerd in verschillende disciplines binnen de geestes- en maatschappijwetenschappen. De laureaten 2024 zijn:

FILOSOFIE

Sümer Şen (filosofie RU): *Solutions to the problem of evil across Muslim and Christian occasionalists. A comparison of the theodicies of the Ash'arites and Malebranche*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. Jeroen de Ridder,
prof. dr. James McAllister

RELIGIEWETENSCHAPPEN EN THEOLOGIE

Michiel Bouman (theologie en godsdienststudies VU): *A Life of Gelâzenheit: Spiritual Intelligence According to Meister Eckhart and Iain McGilchrist*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Birgit Meyer, prof. dr. Ed Noort

Leah Niederhausen — Restitutie en herinnering

Leah Niederhausen deed onderzoek naar restitutie en herinnering in het naoorlogse Duitsland, zowel met betrekking tot het Duitse koloniale verleden als de Tweede Wereldoorlog. Onmiddellijk na de Tweede Wereldoorlog heerste onder daders en slachtoffers van de Holocaust wat Aleida Assmann een 'consensus van het zwijgen' heeft genoemd. 'Daar kwam in de jaren zestig, met het Eichmann-proces in Jeruzalem, voor het eerst verandering in', vertelt Niederhausen. 'Toen kwam er internationaal meer aandacht voor het lot van de joden tijdens de oorlog. In Duitsland gingen studenten protesteren tegen het daderschap van hun ouders. Maar vooral na de val van de Muur in 1989 en de Duitse hereniging in 1990 vond er een herbezinning plaats over de geschiedenis van het land. Je zou verwachten dat de emoties met verloop van tijd afgevlakt zijn. Maar naarmate er meer persoonlijke verhalen bekend raakten, zijn die alleen maar heftiger geworden.' Ook ten aanzien van het koloniale verleden heerste er in Duitsland lange tijd een zwijgcultuur. Tijdens haar onderzoek, onder meer in archieven in Berlijn, las Niederhausen hoe, toen voormalige koloniën in de jaren zeventig en tachtig voor het eerst claims voor restitutie indienden,

daar door Duitse ambtenaren schamper op werd gereageerd. 'En dat is nog niet zo lang geleden', zegt Niederhausen. 'Het idee achter het proces is rechtsherstel, maar het kan ook tot heel veel pijn leiden.' Open en transparante communicatie is dan ook belangrijk. 'Het is belangrijk dat je restitutie niet alleen opvat als een juridisch proces, maar ook als een kans om elkaar te leren begrijpen.'

TAAL- EN LITERATUUR- WETENSCHAPPEN

Oana-Elana Ciuraru (Nederlandse literatuur en cultuur UU): *Rubiks kubus: een onderzoek naar de Nederlandse petrocultuur uit het interbellum*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Roberta D'Alessandro,
prof. dr. Wilt Idema, prof. dr. Joep Leerssen

GESCHIEDENIS

Leah Niederhausen (geschiedenis VU): *Restitution and Memory. The Past Made Present in Nazi and Colonial Restitution in Germany 1945-2023*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Leonard Blussé van Oud-Alblas,
prof. dr. Caroline van Eck, prof. dr. Maarten Prak

RECHTSWETENSCHAPPEN

Maud Heldens (rechten RU): *De grondwettelijke beperkingsystematiek en de (on)mogelijkheden van constitutionele toetsing*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Niels Blokker,
prof. dr. iur. utr. René Pahud de Mortanges,
prof. mr. dr. Elies van Sliedregt

Tara Tankink — Studeren met een onzichtbare beperking

Voor haar scriptie interviewde Tara Tankink studenten met onzichtbare beperkingen aan de Universiteit Utrecht. Opmerkelijk is dat Tankink haar eigen positie als onderzoeker nadrukkelijk deel maakt van het onderzoek. Zo gaat ze eerst met haar respondenten koffiedrinken om een relatie met hen op te bouwen. En in haar inleiding geeft ze aan dat zijzelf ook een onzichtbare beperking heeft. 'Onderzoek is altijd subjectief', zegt ze. 'Het was voor mij best emotioneel om het zo te doen. Ik vond het eerlijker ook iets van mezelf te laten zien, en ik denk dat het goed gewerkt heeft.' Opmerkelijk is ook dat Tankink niet alleen gebruik heeft gemaakt van traditionele wetenschappelijke analysemethoden, maar dat ze haar indrukken ook verwerkt heeft in gedichten, waarvan een deel in haar scriptie is opgenomen. In samenspraak met haar informanten heeft Tankink aanbevelingen geformuleerd voor de universiteit. Nadat haar scriptie was opgenomen in de universitaire databasis, werd deze opgemerkt door universiteitsblad DUB. Daarna is het hard gegaan. 'Ik werd door allerlei mensen gebeld en kreeg veel vragen via mijn LinkedIn-pagina', vertelt Tankink. 'Ik vind het ontzettend gaaf om te merken dat mijn scriptie veel heeft losgemaakt.'

ECONOMISCHE WETENSCHAPPEN

Kim van Berkel (economie en bedrijfskunde EUR): *Incentivizing social assistance recipients. Quasi-experimental evidence from trials with earnings exemptions in the Netherlands*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Lans Bovenberg,
prof. dr. Maarten Janssen, prof. dr. Janka Stoker

GEDRAGSWETENSCHAPPEN (PSYCHOLOGIE EN PEDAGOGISCHE WETENSCHAPPEN)

Yong Zhang (gedrags- en sociale wetenschappen RUG): *Sample size optimization for person-specific temporal networks using power analysis and predictive accuracy analysis*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Carsten de Dreu,
prof. dr. Beatrice van der Heijden,
prof. dr. Paul van Lange, prof. dr. Iris Sommer

POLITICOLOGIE EN BESTUURS- WETENSCHAPPEN

Tara Tankink (bestuurs- en organisatie-wetenschappen UU): *Ableism at university: Experiencing student life with an invisible disability*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Marieke de Goede,
prof. dr. Albert Meijer

Anuschka Peelen – Praten over klimaatverandering

Wie het debat over klimaatverandering in de media volgt, zou denken dat de standpunten hierover de laatste jaren sterk zijn gepolariseerd. Anuschka Peelen heeft voor haar scriptie deze attitudes onderzocht op basis van acht grote representatieve enquêtes uit de periode 1986-2022. Hieruit blijkt dat de standpunten vroeger ook al sterk uiteenliepen. De meningen zijn in de loop der jaren zelfs dichter bij elkaar komen te liggen! Hooguit krijgen de tegenstellingen tegenwoordig meer aandacht door de invloed van talkshows en sociale media.

Peelen begrijpt wel dat journalisten willen scoren. 'Je trekt nu eenmaal meer lezers of kijkers als je pakkende quotes gebruikt. Maar het zou goed zijn als ze wat meer nuance in hun berichtgeving brachten. Je hebt namelijk ook een middengroep die helemaal niet zulke extreme standpunten koestert. Er is een groot verschil tussen de polarisatie die we zien in de media en online, en de situatie in de samenleving zelf.'

SOCIOLOGIE EN ANTROPOLOGIE

Anuschka Peelen (sociale en cultuur-wetenschappen RU): *A changing climate change climate? A meta-analysis of (polarization in) climate change attitudes between 1986 and 2022*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Hans Boutellier,
prof. dr. Beate Völker

COMMUNICATIE- EN MEDIA- WETENSCHAPPEN

Ester Bovard (behoud en presentatie van het bewegende beeld UvA): *Hierarchies of Visibility: Mapping El Salvador's Audiovisual Archives in the Digital Landscape*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Paula Fikkert, prof. dr. Patricia Pisters,
prof. dr. ir. Ionica Smeets

Prijsuitreiking van de Jan Brouwer Scriptieprijs met dagvoorzitter Rutger Schimmelpenninck, (destijds) penningmeester KHMW, op 9 februari 2024 in het Hodshonhuis door Wim B. Drees, wetenschappelijk secretaris voor de geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW, samen met verschillende juryleden.

Prijsuitreiking terugkijken.

KHMW SCRIPTIEPRIJZEN RESPONSIBLE INTERNET

1^e prijs – Mirjam Ruiter (IT-recht RUG): *Een onderzoek naar de regulering van video-uploaders*

2^e prijs – Kimberley Frings (informatica RU): *An Analysis of Third-Party Tracking on Online EU Pharmacies*

PRIJS 1^e prijs € 3.000, 2^e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Bart Jacobs, prof. dr. Esther Keymolen, prof. dr. Claes de Vreese

Uit het juryrapport: ‘Het internet is al lang niet meer louter een instrument dat onderzoekers inzetten om informatie uit te wisselen. Het is een fundamenteel onderdeel geworden van de manier waarop we ons persoonlijk leven, maar zeker ook het maatschappelijk leven vorm geven. Dat het internet, en de data-gedreven ecosfeer die het mogelijk maakt, op een verantwoorde wijze dient te worden ontwikkeld en ingezet, spreekt dan ook voor zich. Maar wat een “verantwoordelijk internet” precies inhoudt, is minder eenvoudig vast te stellen. Het is immers geen eenduidig fenomeen. Het internet is een technische infrastructuur die veilig en betrouwbaar dient te zijn, maar het is ook een ruimte waar mensen en bedrijven allerlei activiteiten ontplooiën en waar overheden trachten die activiteiten te reguleren.’

Het is een complex socio-technisch systeem met verschillende actoren die allen op hun eigen manier verantwoordelijkheid moeten nemen voor dat internet. Een verantwoord internet is in ieder geval een internet dat veilig en voor iedereen toegankelijk is, met respect voor mensenrechten en publieke waarden.’

Deze observaties waren zeker van toepassing op de masterscripties van Mirjam Ruiter en Kimberley Frings. Kimberley deed onderzoek naar meer dan vijftig online apotheken uit verschillende Europese landen. De bestellingen die mensen daar doen, bevatten allerlei persoonlijke informatie die valt onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Hoe gaan dit soort bedrijven daarmee om? Mirjam deed onderzoek naar de regels waaraan influencers zich moeten houden bij het maken van reclame op platforms zoals Instagram, TikTok en YouTube. In Nederland zijn daar strenge regels voor, maar veel influencers opereren buiten Nederland en vallen daardoor niet onder deze regelgeving. Welke regels gelden er voor hen en hoe kunnen we ervoor zorgen dat ze zich er ook aan houden?

Prijsuitreiking op 25 november 2024 - tegelijk met de Jong Talent Prijzen - door Geert ten Dam, bestuurslid KHMW, Valerie Frissen, directeur SIDN fonds en Twan Welboren, Manager Commercie Freedom Internet.

KHMW JONG TALENT AFSTUDEERPRIJZEN

De KHMW Jong Talent Afstudeerprijzen worden jaarlijks toegekend ter bevordering van het wetenschappelijk onderwijs in de technische en exacte vakken. In 2024 werden 19 afstudeerprijzen toegekend aan masterstudenten in de volgende disciplines:

BIOLOGIE

Livia Pietrow (biologie UL): *Plant Extracts As a Source for Novel Antibiotics – From Isolation to Characterization*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Anna Akhmanova, prof. dr. Jos Raaijmakers

CHEMIE EN PROCESTECHNOLOGIE

Marwan Arab (werktuigbouwkunde TUE): *Development of optimal L-PBF process parameters using an accelerated numerical simulation*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Isabel Arends, prof. dr. Jan van Hest

Silvester Borsboom – De gouden driehoek

Silvester Borsboom deed maar liefst drie masterstudies: wiskunde en natuur- en sterrenkunde aan de Universiteit van Amsterdam en filosofie van de natuurwetenschappen aan de Radboud Universiteit. Eind 2024 bezocht hij CERN, de Europese Raad voor Kernonderzoek in Zwitserland, als deel van zijn PhD-traject. Voor veel natuurkundigen is CERN het mekka van de natuurkunde. Maar als theoretisch natuurkundige is Silvester meer geïnteresseerd in wat er achter de hedendaagse beschrijving van het universum ligt, zonder winst oogmerk of directe toepassing. De prijs die hij gewonnen heeft, ziet hij als bevestiging van de toenemende aandacht voor zijn vakgebied, ook bij het grote publiek, dat doorgaans gefascineerd is door de filosofische betekenis van quantumtheorie, zwarte gaten of de oerknal. Silvesters droom is om een paar jaar aan een buitenlandse universiteit te werken en daarna terug te keren naar Nederland. ‘Mijn promotor, Klaas Landsman, is mijn held’, zegt hij. ‘Hij heeft twee jaar geleden de Spinozapremie gewonnen, en met dat geld heeft hij het Radboud Center for Natural Philosophy opgericht. Als ik kan bijdragen aan het voortbestaan van dat centrum, dat zou prachtig zijn.’

DATA SCIENCE

Coen Schoof (informatica RU): *EmoBack: Backdoor Attacks Against Speaker Identification Using Emotional Prosody*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Rudi Dierckx,
prof. dr. Sander Klous

HEALTH CARE INNOVATION FOR UNDERSERVED COMMUNITIES

Marijke Spijk (biomedische technologie TUD): *Artificial Intelligence for Cervical Cancer Screening in Resource-Constrained Settings – Updating the Screening Pathway with AI-Driven Assessment and Evaluation of Multiclass Classification of VIA Images*

PRIJS € 3.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Emile Aarts,
prof. dr. Robert Sauerwein

INFORMATICA EN INFORMATIEKUNDE

1^e prijs – **Wietze Koops** (informatica RU): *A* Algorithms for DEC-POMDPs*

2^e prijs (gedeeld) – **Ana Esponera** (medische informatica UvA): *Inducing Causal Structure for Interpretable Neural Networks Applied to Glucose Prediction for T1DM Patients*

2^e prijs (gedeeld) – **Eloise Zhang** (informatica VU): *How Relevant and Applicable are Green Architectural Tactics for ML-Enabled Systems? A Case Study*

PRIJS 1^e prijs € 3.000, twee 2^e prijzen van elk € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Jaap van den Herik,
prof. dr. ir. Hajo Reijers, prof. dr. Peter Sloot

Elise Koo – Wetenschap is onvoorspelbaar

Elise Koo's belangstelling voor sterrenkunde werd gewekt door het boek *De geheime sleutel naar het heelal* van Stephen en Lucy Hawking. Het avontuur, de mooie foto's en de 'mind-blowing' weetjes over het universum zijn haar altijd bijgebleven. Aan de universiteit is natuur- en sterrenkunde nog steeds een mannenwereld. In Elises eerste jaar zaten 10 meiden en zo'n 90 jongens. Tijdens haar master was de man-vrouwverhouding 'een stuk beter'. Haar scriptieonderzoek leverde niet het resultaat op dat Elise en haar begeleiders hadden verwacht. Dat was teleurstellend, maar het leerde haar ook om te gaan met de onvoorspelbaarheid van wetenschap. 'Je hebt er aanpassingsvermogen en doorzettingsvermogen voor nodig!' Inmiddels is ze begonnen aan een promotietraject, waar ze met volle teugen van geniet. Het liefst zou ze daarna verder gaan in de wetenschap. 'Maar het leven is onvoorspelbaar, net als de wetenschap, dus we gaan zien hoe alles loopt!'

LIFE SCIENCES

1^e prijs – **Jana Hecking** (biomedische technologie UT): *Epicardium Integration in a Medium-throughput Engineered Cariat Chamber Platform Using HPSCS*

2^e prijs – **Wytze den Toom** (kanker-, stamcellen- en ontwikkelingsbiologie UU): *Intramitochondrial hydrogen peroxide production induces a p53-dependent G0/G1 cell cycle arrest in RPE1 cells*
3^e prijs – **Jelien den Hollander** (farmacie UL): *Pharmacokinetic modelling to predict the metabolic saturation of voriconazole in paediatrics with life-threatening invasive fungal infections*

PRIJS 1^e prijs € 3.000, 2^e prijs € 2.000, 3^e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Tilman Hackeng,
prof. dr. Henk-Jan Guchelaar,
prof. dr. Joke Meijer

NATUURKUNDE

1^e prijs – **Annique Krieg** (natuur- en sterrenkunde RU): *Towards a correlated quantum simulator*

2^e prijs – **Álvaro Bermejillo Seco** (toegepaste natuurkunde TUD): *Van der Waals Magnet Nanomechanical Resonators Dissipation and Anisotropy*

PRIJS 1^e prijs € 3.000, 2^e prijs € 1.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. Jeff de Hosson,
prof. dr. ir. Frank van Vliet

PLANTENWETENSCHAPPEN

Junita Solin (plantenbiotechnologie WUR): *Revisiting factorial regression in the framework of multi-environment genomic prediction*

PRIJS € 5.000, jaarlijks
JURY Prof. dr. ir. Ariëna van Bruggen,
prof. dr. Hans de Kroon

Marwan Aarab – Brug tussen wetenschap en bedrijfsleven

Marwan Aarab, winnaar van de KHMW Jong Talent Afstuderprijs Chemie en proces-technologie, was als middelbare scholier Nederlands kampioen Braziliaanse jiu jitsu. Ook op het EK en het WK behoorde hij tot de top. 'Het was een kwestie van prioriteiten stellen', blikt hij terug. 'Alleen in de vakanties kon ik tijd met mijn vrienden doorbrengen.' Toen hij naar de universiteit ging, is hij gestopt. Niet alleen omdat hij het te druk kreeg met zijn studie, maar ook omdat hij een blessure had opgelopen. 'Ik heb de drive die ik gebruikte bij het sporten, omgezet om me in te spannen bij het studeren. Het sporten heeft me veel discipline opgeleverd, en daar heb ik nog steeds profijt van.' Inmiddels is Marwan aan een promotietraject begonnen, dat net als zijn scriptie te maken heeft met 3D-printen. Hij ontwikkelt numerieke modellen om het proces nauwkeurig te voorspellen. Voor later hoopt hij op een onderzoekaanstelling waar hij numerieke modellen kan ontwerpen voor intensieve simulaties die veel rekenwerk vereisen. Want een logaritme vinden waardoor grote berekeningen efficiënter en sneller verlopen, vindt hij het mooiste wat er is.

STERRENKUNDE

Elise Koo (natuur- en sterrenkunde UvA): *ALMA Observations of the Red Rectangle Nebula. Searching for Polycyclic Aromatic Hydrocarbons*

Pengpei Zhu (sterrenkunde UL): *NGC833 and NGC835 as a Case Study of Galaxy Interaction in Compact Groups: Kinematics, Ionization and Extinction*

PRIJS 2 prijzen van elk € 3.000, jaarlijks

JURY Prof. dr. Sera Markoff,
prof. dr. Simon Portegies Zwart

THEORETISCHE NATUURKUNDE

Silvester Borsboom (natuur- en sterrenkunde & wiskunde UvA): *Spontaneous Breaking of Global Gauge Symmetries in the Higgs Mechanism*

PRIJS € 3.000, jaarlijks

JURY Prof. dr. Marcel Merk,
prof. dr. Erik Verlinde

WERKTUIGBOUWKUNDE EN MATERIAALKUNDE

Anuj Joshi (werktuigbouwkunde TUD): *Correlating Fluorescence and Stress/Strain for Spiropyran Mechanosensors*

PRIJS € 3.000, jaarlijks

JURY Prof. dr. ir. Remko Akkerman,
prof. dr. Moniek Tromp

WISKUNDE

1^e prijs – **Samuel Tiersma** (wiskunde UL): *Toric-analytic construction of Kuga–Sato varieties*

2^e prijs – **Jesse Reimann** (toegepaste wiskunde TUD): *Schur Multipliers of Divided Differences and Multilinear Harmonic Analysis*

PRIJS 1^e prijs € 3.000, 2^e prijs € 2.000, jaarlijks

JURY Prof. dr. ir. Hans van Duijn,
prof. dr. Hendrik Lenstra

Prijsuitreiking in drie sessies van de KHMW Jong Talent Afstudeerprijzen, samen met de KHMW Jong Talent Aanmoedigingsprijzen, de KHMW Scriptieprijs Responsible Internet, de KHMW Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen en de Nederlandse Gasindustrieprizen, op 25 november 2024 in het Hodshonhuis door Linda Hovius, Geert ten Dam en Ad IJzerman, resp. voorzitter, bestuurslid en wetenschappelijk secretaris natuur- en medische wetenschappen KHMW, samen met verschillende juryleden.

De Jong Talent Prijzen en Scriptieprijs Responsible Internet worden toegekend door de KHMW en mogelijk gemaakt door de volgende bedrijven, stichtingen, fondsen en genootschappen: ASML, Avantium, East-West Seed, Dr. Elizabeth Schram-Mulley Stichting, Freedom Internet, KNMP, Koninklijke Van Wijhe Verf, Lorentzfonds, Mijndomein, ORTEC, PBLQ, Royal Schiphol Group, SIDN fonds, Stichting Philips Foundation, Stichting Physica, Vaderlandsch Fonds en KHMW.

Prijsuitreiking terugkijken

Sue Preenen

Lid van College van Procureurs-generaal Openbaar Ministerie

Bruggen slaan, open staan voor elkaars opvattingen en kennis, delen van wetenschappelijke inzichten en maatschappelijke beleving zijn altijd – en nu nog meer – wezenlijk voor onze samenleving. De KHMW is en zorgt voor zo'n ontmoetingsplek.

In 2024 ben ik als maatschappelijk lid toegetreden tot de KHMW, een illustre gezelschap. Er is zichtbaar door het bestuur ingezet op vernieuwing, verjonging en nog meer diversiteit. Bij de kennismakingsbijeenkomst van nieuwe leden viel mij op hoe divers de achtergronden zijn van de leden. Het netwerk is relevant. Mijn actieve bijdrage tot nog toe is bescheiden te noemen, maar het technisch voorzitterschap van de Jan Brouwer Scriptieprijs voor Filosofie heeft voor mij al een mooie opbrengst opgeleverd: de voordrachten waren van hoog niveau, de discussie van de juryleden was levendig en de onderwerpen die voorbijkwamen leverden een mooi gesprek op aan mijn eettafel met mijn gezin. Het smaakt naar meer.

Ik wens mijzelf en de KHMW nog veel meer inspirerende gesprekken, verwondering en opdoen van nieuwe inzichten toe.

KHMW JONG TALENT AANMOEDIGINGSPRIJZEN

De Jong Talent Aanmoedigingsprijzen zijn ingesteld om de belangstelling voor studies in de exacte, technische, natuur- en levenswetenschappen te bevorderen. De prijzen worden jaarlijks toegekend als erkenning en waardering voor de beste studieprestaties in het eerste studiejaar van de betreffende studierichtingen, en

zijn daarmee bedoeld als stimulans voor iedereen die een universitaire studie in één van deze richtingen wil aanvangen. Alle universiteiten waar één of meer van de betreffende studies het afgelopen jaar werd aangeboden, mogen hun beste student in deze richting voordragen. Aldus werden 68 nominaties ontvangen.

AANMOEDIGINGSPRIJZEN

Jaarlijkse prijzen van € 500 voor de beste studieresultaten in het eerste studiejaar aan een Nederlandse instelling voor wetenschappelijk onderwijs, in 2024 68 prijzen in de volgende studierichtingen: Artificial Intelligence (8 prijzen), Biologie (7 prijzen), Biomedische technologie (3 prijzen), Chemische technologie (3 prijzen), Civiele en maritieme techniek (3 prijzen), Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen (4 prijzen), Informatica en technische informatica (10 prijzen), Lucht- en ruimtevaarttechniek (2 prijzen), Natuurkunde en technische natuurkunde (8 prijzen), Scheikunde (6 prijzen), Sterrenkunde (2 prijzen), Werktuigbouwkunde en materiaal-kunde (3 prijzen), Wiskunde en technische wiskunde (9 prijzen)

Uit het juryrapport: ‘In het studiejaar 2023–2024 begonnen iets minder dan 60.000 studenten aan een bacheloropleiding aan een van onze universiteiten, een kleine afname in vergelijking met het jaar daarvoor. De instroom in de opleidingen in de sectoren Natuur en Techniek bleef met rond de 13.700 studenten ongeveer gelijk aan vorig jaar. Qua diversiteit blijft aandacht geboden. Met name blijft het aantal vrouwelijke studenten in veel van de bèta- en technische opleidingen nog altijd achter. Het blijft daarom om meerdere redenen van belang deze opleidingen extra onder de aandacht te brengen.’

‘De ontvangen nominaties waren alle van uitstekend niveau, waarbij het merendeel van de genomineerden (ruim 70%) een gemiddelde score van 9 of hoger noteerden. [...] De jury was zeer onder de indruk van de studieprestaties van

de genomineerden. Meerdere genomineerden volgden een omvangrijker studieprogramma dan het verplichte deel alleen. Ze volgden bijvoorbeeld een dubbele bachelor, soms met nog extra vakken daarbij, of een speciaal honoursprogramma. Meerdere genomineerden hebben daarnaast in hun eerste jaar ook bijgedragen aan extra activiteiten in hun opleiding, zoals studievoorlichting.’

PRIJS 68 prijzen van elk € 500
JURY Prof.dr. C.J.M. Schoutens,
prof. dr. J. van Leeuwen

Prijsuitreiking terugkijken

KHMW DR. SAAL VAN ZWANENBERG ONDERZOEKSPRIJZEN

Vanuit de Dr. Saal van Zwanenberg Stichting worden jaarlijks drie prijzen beschikbaar gesteld voor studenten die een onderzoeksverslag in de masterfase hebben geschreven op het terrein van de farmaceutische en/of medische wetenschappen waarbij het geneesmiddel centraal staat.

1^e prijs – Bart van Lieshout (biofarmaceutische wetenschappen LEI): *Pediatric Pharmacokinetics and Safety of Guanabenz for the Treatment of Vanishing White Matter*

2^e prijs – Scott Engels (LEI): *Single-cell immune profiling reveals clonal expansion of age-associated B cells in murine atherosclerosis*

3^e prijs (gedeeld) – Julia Holdorp (geneeskunde EUR): *Longitudinal assessment of cognitive development in 23 patients with Mucopolysaccharidosis (MPS) Type 11: results of 15 year of follow-up*

3^e prijs (gedeeld) – Alyssa van den Brink (regeneratieve geneeskunde en technologie UU/TUE): *Developing targeted gene therapy mediated by the secretin receptor for pancreatic duct cells of people with cystic fibrosis*

SPONSOR Dr. Saal van Zwanenberg Stichting

PRIJS 1^e prijs € 3.000, 2^e prijs € 2.000,

3^e prijs € 1000, jaarlijks

JURY Prof. dr. Arfan Ikram, prof. dr. Marian Joëls, prof. dr. Philip Scheltens

Prijzuitreiking op 25 november 2024 - tegelijk met de Jong Talent Prijzen - door Ad IJzerman, wetenschappelijk secretaris KHMW, en juryleden Marian Joëls en Philip Scheltens.

Alyssa van den Brink – Zuid-Amerika

Alyssa droomde er als kind al van te reizen en andere mensen en culturen te leren kennen. De coronapandemie zorgde voor oponthoud, maar na haar studie greep ze haar kans. Daardoor duurde het drie weken voor het nieuws over de prijs haar bereikte, ergens in Zuid-Amerika. Voor haar scriptie heeft Alyssa zich beziggehouden met het ontwikkelen van een genterapie voor taaislijmziekte, en specifiek het voorkomen van pancreasinsufficiëntie. 'De twee grote problemen die we bij genterapie zien, zijn langdurige afgifte en specifieke afgifte. Voor mijn scriptie heb ik vooral naar dat laatste gekeken. Hoe zorgen we ervoor dat genterapie terecht komt op de plek die we willen, en niet ergens anders? We zijn er nog niet, maar ik denk dat cel-specifieke genterapie in de toekomst wel realiteit gaat worden.' Met het prijzengeld wil ze haar ouders mee uit eten nemen – als ze weer thuis is.

NEDERLANDSE GASINDUSTRIEPRIJZEN

De tweejaarlijkse Nederlandse Gasindustrie-prijzen zijn bedoeld voor studenten die een masterscriptie hebben geschreven op het terrein van de systeemintegratie en de rol van gasvormige moleculen daarbij.

1^e prijs – Daan Verhoeff (toegepaste natuurkunde TUD): *Towards a Practical Hydrogen Sensor: Optical Response Analysis on new Geometries for Tao.88Pdo.12 based Metal-Hydride Hydrogen Sensors, and Characterisation of Structure at Low Temperatures*

2^e prijs – Danforth Brandon Bosman (chemische technologie TUD): *Enhanced downstream processing of NGL using intensified fluid separation technologies*

3^e prijs – Anna de Wit (werktuigbouwkunde TUD): *The Design and Analysis of a Reversible Solid Oxide Cell and Gas Turbine Integrated System*

SPONSOR KVGN

PRIJS 1^e prijs € 3.000, 2^e prijs € 2.000,

3^e prijs € 1000, 2-jaarlijks

JURY Prof. dr. ir. Margot Weijnen, prof. dr. Aart Kleijn

Prijzuitreiking op 25 november 2024 - tegelijk met de Jong Talent Prijzen - door Linda Hovius, voorzitter KHMW, en jurylid Aart Kleijn.

Daan Verhoeff – Wetenschap en praktijk

Bij de Nederlandse Gasindustrie-prijzen gaat de eerste prijs naar Daan Verhoeff. In zijn scriptie laat hij zien hoe een waterstofdetector wordt ontworpen, gebouwd en getest. Zijn sensor is zo goed, dat deze inmiddels verder wordt ontwikkeld. Daan is hier niet meer bij betrokken; hij heeft na zijn studie gekozen voor een traineeship bij TNO. Dat houdt in dat hij drie periodes van elk acht maanden bij verschillende afdelingen van TNO werkt. 'Het mooie is dat hier verschrikkelijk veel gebeurt', vertelt Daan. 'Ik verbaas me er nog elke dag over wat hier allemaal mogelijk is.' Hij voelt zich er dan ook helemaal op zijn plek. 'Na mijn studie wist ik nog niet precies welke rol ik wilde oppakken. Of ik de wetenschap in zou gaan, of bijvoorbeeld de consultancy. Hier bij TNO kan dat allemaal.' De komende jaren wil hij zich inzetten voor de praktische toepassing van wetenschappelijke uitvindingen. 'Dankzij de wetenschap hebben we allemaal mooie oplossingen voor de problemen in de wereld, maar die moeten we dan ook daadwerkelijk gaan implementeren in de samenleving.'

KHMW PROFIELWERKSTUK PRIJZEN

Sinds 2002 reikt de KHMW jaarlijks profielwerkstukprijzen uit aan leerlingen in de hoogste klassen havo en vwo van scholen in Haarlem en omgeving.

In 2024 waren er 24 profielwerkstukken genomineerd, 15 voor het vwo en 9 voor de havo. De winnaars werden op vrijdag 19 april bekendgemaakt door Linda Hovius en Pauline van Lennep. De jury heeft de werkstukken beoordeeld op onder andere originaliteit, creativiteit, probleemstelling, opbouw, leesbaarheid, vormgeving en de mate waarin het werkstuk vakoverstijgend is. Er werden dit keer meer werkstukken ingeleverd uit de alfahoek dan uit de bètahoek. De onderwerpen waren volgens de jury veelal gerelateerd aan actuele problemen; een groot aantal werkstukken ging over politiek-maatschappelijke kwesties.

Voor de havo ging de eerste prijs naar **Quinty Hoek, Esmee de Graaf en Suse de Graaf** van het Castor College uit Beverwijk, voor hun werkstuk over depressie onder middelbare scholieren. Depressie is een groot probleem onder middelbare scholieren, hebben ze ontdekt. In de bovenbouw zijn er gemiddeld in elke klas wel

twee leerlingen die ermee worstelen. Mentoren weten vaak niet hoe ze leerlingen met depressieve klachten kunnen helpen, hebben ze gemerkt. 'Het eerste wat belangrijk is', zeggen ze, 'is dat mentoren de signalen herkennen. Daarna kunnen ze de ouders of de teamleider inschakelen, of bijvoorbeeld het CJG, het Centrum voor Jeugd en Gezin.' De meiden hebben in het kader van hun onderzoek ook een presentatie gehouden voor de mentoren van hun eigen school. Er werd naar hen geluisterd en ze konden een folder uitdelen waarin ze allerlei adviezen geven. Hopelijk zullen de mentoren het probleem nu eerder onderkennen.

Voor het vwo ging de eerste prijs naar **Wessel Bartels** van het Kaj Munk College uit Hoofddorp. Gebruikmakend van artificial intelligence en een 3D-printer heeft Wessel een bril ontworpen die blinde mensen kan helpen bij het uitvoeren van alledaagse taken als boodschappen doen en transport. Met behulp van de door hem ontworpen bril met daarop een camera, krijgt de drager van de bril via een oortje informatie door over bijvoorbeeld artikelen in een supermarkt. Wessel heeft gemerkt dat er veel belangstelling is voor zijn uitvinding. Toch

is hij nog niet tevreden. Het cameraatje dat hij gebruikt heeft, bleek namelijk over onvoldoende denkvermogen te beschikken om alle opdrachten te verwerken. 'Het is nog een product in ontwikkeling', zegt hij eerlijk. De waardering van de jury is natuurlijk wel een stimulans om er nog wat verder aan te blijven sleutelen.

De jury heeft ook nog twee eervolle vermeldingen toegekend. De eervolle vermelding in de categorie HAVO is voor **Bibi Remans** en **Mirthe Romijn** van het Mendelcollege uit Haarlem, met het profielwerkstuk *Haarlem aan tafel*. Bibi en Mirthe zien samen koken als een laagdrempelige manier om culturele uitwisseling tussen mensen uit verschillende landen te bevorderen. De schrijfsters hebben met diverse vluchtelingen gekookt terwijl zij hen intussen interviewden. Dit heeft geresulteerd in een prachtig kookboek met

mooie foto's, dat ze in eigen beheer hebben uitgegeven.

Voor het vwo ging de eervolle vermelding naar **Silvester van Ieperen** van het Stedelijk Gymnasium Haarlem. Hij schreef een profielwerkstuk over investeren in bitcoin. Hiervoor deed hij ook praktisch onderzoek. 'In het begin ging ik flink in de min', bekent hij, 'maar later ging het beter.' Hij heeft geleerd dat je je beleggen niet moet laten leiden door je gevoel. 'Mensen verwachten dat hun belegging meteen meer waard wordt en schrikken als ze de koers zien dalen. Dan moet je juist volhouden!'

SPONSOR KHMW

PRIJS 2 prijzen van € 500, max. 2 eervolle vermeldingen van € 50, jaarlijks

JURY Drs. Henk de Jong (vz), drs. Babs van den Bergh, jkvr. mr. Pauline van Lennep, prof. dr. Ton Nijhuis, dr. Jan Spoelder

Bij de prijsuitreiking op 19 april in het Hodshonhuis hield Saskia Selen, directeur van de Nationale DenkTank, een inleiding waarin zij uiteenzette waarom een onderzoekende houding zo van belang is om de wereld vooruit te helpen. Na afloop kregen alle genomineerde leerlingen het populair-wetenschappelijke boekje *Als we wisten wat we deden, heette het geen onderzoek* van Jim en Dolf Jansen.

VOET STIPENDIA

Vanuit het Dr. W.J.E. Voet Fonds worden jaarlijks beurzen aan masterstudenten verstrekt voor een stage of studie in het buitenland. In 2024 werden er vijf beurzen toegekend.

Sebastiaan van Baarsen € 2.000 ten behoeve van een master Technology Policy aan de Universiteit van Cambridge (VK), in vervolg op twee bachelors: informatica aan de Universiteit Leiden en International Business Administration aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Tanne van Kempen € 1.000 ten behoeve van een master Development Studies aan de Universiteit van Oxford (VK), in vervolg op een bachelor Governance, Economics and Development (magna cum laude) aan het University College Leiden.

Merle Beerens € 1.000 voor een master economie aan de Universiteit van Oxford (VK), in vervolg op twee bachelors Economics en Business Economics (beide cum laude) aan de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Scheikundige dr. Willem Joseph Elias Voet (1930-2009), werkzaam bij Unilever, liet de KHMW, wier activiteiten hij een warm hart toedroeg, een aanzienlijk legaat na. Deze gelden zijn ondergebracht in het Dr. W.J.E. Voet Fonds, waaruit conform de wens van de erflater financiële bijdragen kunnen worden verstrekt aan studenten die niet in staat zijn de kosten van hun universitaire studie zelf volledig te dragen. Teneinde de selectie van studenten die in aanmerking komen voor een bijdrage uit het fonds te faciliteren is de KHMW een samenwerking aangegaan met de Schuurman Schimmel-van Outeren Stichting te Haarlem. Uit het fonds worden jaarlijks bijdragen verstrekt voor universitaire stages of studie in het buitenland.

Yejun Yee € 500 voor een onderzoeksstage in het kader van zijn research master moleculaire geneeskunde aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. Hij deed daartoe onderzoek bij het Centre for Immuno-Oncology aan de Universiteit van Oxford (VK).

Bodil Oorthuys € 1.000 ten behoeve van een wetenschapsstage in het kader van haar master mariene biologie aan de Universiteit van Amsterdam. Zij ging hiervoor naar Queensland in Australië om onderzoek te doen naar de grootschalige koraal-verbleking op het Great Barrier Reef en de gevolgen hiervan voor de habitat van veel dieren en planten.

Bodil Oorthuys — Meer dan zeepaardjes

Bodil Oorthuys kreeg een Voet-stipendium van € 1.000 voor een wetenschapsstage in het kader van haar studie mariene biologie aan de UvA. Ze is afgereisd naar Queensland in Australië, om een half jaar onderzoek te doen naar de gevolgen van de opwarming van het zeewater bij het Great Barrier Reef. Een dure reis, waarvoor het Voet-stipendium alleen niet voldoende is. Maar volgens Bodil geeft het stipendium haar wat extra financiële armsgslag, zodat ze niet alleen maar op haar kamertje hoeft te blijven zitten en er ook af en toe op uit kan trekken. Bodil is deel van een team dat onderzoek doet naar de zeepaardjespopulatie daar. ‘We kijken onder meer naar de genetische diversiteit, om te zien of deze populatie hetzelfde is als een populatie die verder zuidelijk leeft. Als dat zo is, kunnen we die populatie gebruiken om deze te versterken, en zo de getallen weer op pijl te brengen.’ Bodils team is deel van een bestaand project van de Universiteit van Queensland. Ze heeft lang moeten zoeken naar een geschikte stageplek. Dat ze hier nu zit, heeft ze te danken aan haar uitstekende netwerk. ‘We hebben veel goede

onderzoekers aan de UvA, maar die houden zich voornamelijk bezig met algen. Er zijn aan de UvA ook wel een aantal koraalonderzoekers, maar die gaan voornamelijk naar Panama of het Caribisch gebied. En voor vissen is niet echt ruimte, aan de UvA. Mijn begeleiders vinden het dan ook heel tof dat ik deze kans grijp om dat in Australië te doen.’ Zeepaardjes hebben natuurlijk een hoge aaibaarheidsfactor. Daardoor zijn mensen meer geneigd zeepaardjes te willen redden dan andere vissen die minder schattig zijn. Maar als je maatregelen bedenkt die gunstig zijn voor zeepaardjes heeft dat ook effect op bijvoorbeeld het koraalrif en de sponzen eromheen. ‘Als je zeepaardjes wil helpen, moet je hun hele habitat helpen’, zegt Bodil. Wat ze in de toekomst wil gaan doen, weet ze nog niet precies. ‘Maar als het om netwerken gaat, zit je in Australië echt op een heel goede plek. Om hier te zijn en die connecties te hebben die je verder kunnen brengen in het veld, zal mij zeker helpen om de juiste keuze te maken.’

Tanne van Kempen – Fundamentele vragen

Tanne van Kempen heeft een Voet-stipendium gekregen voor een master Development Studies aan de Universiteit van Oxford. Haar keuze voor Oxford heeft te maken met de specifieke manier waarop de studie hier aangeboden wordt. Terwijl de opleidingen in Nederland vooral praktijkgericht zijn, is de opleiding in Oxford theoretischer. ‘Hier gaat het om de fundamentele van het vak’, legt Tanne uit. ‘We onderzoeken hoe, en in welke historische context, bepaalde paradigma’s ontstaan zijn, en welke vragen je erbij kunt stellen. Dat vind je nergens anders.’

Tanne van Kempen heeft wel wat weg van het schilderachtige universiteitsstadje dat we kennen van films en televisie. ‘Je hebt hier 39 verschillende colleges. In welk college je geplaatst wordt, bepaalt je hele sociale leven: je huisvesting, je diners, de feesten waar je voor gevraagd wordt’, vertelt ze. Sommige colleges zijn moderner, maar Tannes college is meer traditioneel. ‘Prachtig mooi, maar het voelt ook wel wat surrealistisch om hier rond te lopen.’ Bij Development Studies wordt er kritisch nagedacht over Oxfords positie als een instituut

van de elite. Voor Tanne wringt het soms. ‘Tijdens college hebben we het voortdurend over de impact van het kolonialisme. Terwijl Oxford daar zelf natuurlijk ook aan heeft bijgedragen. Dat zie je hier overal in terug. Ik wil er niet al te kritisch over zijn, want in elke periode heb je ideeën die destijds waarschijnlijk met goede bedoelingen werden gevormd. Maar terugkijkend besef je hoeveel macht de mensen hier toen hadden. Ze namen beslissingen die elders in de wereld gevoeld werden, en nog steeds. Wij moeten voorzichtig zijn, vanwege onze eigen rol hierin. Tegelijk moeten we onszelf ook niet te belangrijk maken, en erkenning geven aan het uitstekende werk dat er inmiddels aan wetenschappelijke instituten buiten het voormalige centrum wordt gedaan.’ Het zijn zaken die Tanne en haar medestudenten vaak bezighouden. ‘We maken een heel proces door. Tijdens college voeren we dit soort discussies, en ’s avonds zitten we in een eetzaal waar iedereen toch weer opstaat als de Master binnenkomt. Dat heeft ook zijn charme, maar waar komt die charme vandaan?’

INTERVIEW

Schuurman Schimmel – van Outeren Stichting

De W.J.E. Voet Stipendia zijn er voor studenten die een studie of stage in het buitenland willen doen. De toekenning van deze stipendia wordt voor de KHMW verzorgd door de Schuurman Schimmel – van Outeren Stichting. Motor achter deze stichting is ambtelijk secretaris Brigitte Elders. Als ze per 1 september 2025 haar taak neerlegt, kan ze terugkijken op tien mooie jaren.

De Schuurman Schimmel – van Outeren Stichting (hierna: SSvOS) is een particulier fonds dat al bijna anderhalve eeuw bestaat. Met een paar honderd beurzen per jaar behoort het inmiddels tot de grotere studiefondsen van Nederland.

De stichting werd in 1883 opgericht door Helena Gerardina Gerdessen – van Outeren, ter nagedachtenis aan haar eerste man, de Haarlemse huisarts dr. Hendrik Frederik Schuurman Schimmel. Mevrouw Van Outeren en haar tweede man stelden hun vermogen ter beschikking voor kansarme jongeren. ‘Ze hielpen kinderen uit armlastig gezinnen met hun schoolgeld.’ vertelt Brigitte Elders, ‘en financierden onder ander ook het Sinterklaasfeest in Haarlem.’ Tegenwoordig verstrekt de stichting beurzen en renteloze leningen aan universitaire studenten, studenten aan een HBO kunstopleiding, Nederlandse studenten die voor stage of studie naar het buitenland willen en buitenlandse studenten die in Nederland willen studeren.

Schrijvende verhalen

Bestaan er in Nederland, net als in de tijd van mevrouw Van Outeren, nog kansarme jongeren? ‘Zeker’, bevestigt Elders. ‘Als je de aanvragen leest, schieten de tranen je soms in de ogen. Het is onvoorstelbaar hoeveel ellende sommige jonge mensen in hun korte leven meemaken.’

Het aantal aanvragen is volgens Elders in tien jaar tijd stabiel gebleven of licht toegenomen. Wel kwamen er steeds meer buitenlandse studenten naar Nederland, een toestroom die door de plannen van de regering in de toekomst mogelijk weer zal afnemen.

Geopolitieke ontwikkelingen zijn in de aanvragen terug te zien. Syrië, Irak, Oekraïne, Rusland, Israël. 'Als gebieden in vuur en vlam staan, heeft dat directe invloed op onze studenten', weet Elders. Studenten kunnen dan bijvoorbeeld geen geld overmaken naar Nederland, óf doordat hun land in oorlog is óf door de sancties die aan hun land van herkomst zijn opgelegd. Ook krijgt de stichting steeds vaker te maken met studenten die hun land zijn ontvlucht vanwege hun genderidentiteit. Elders: 'Dat zijn schrijnende verhalen. Studenten die, als ze in eigen land blijven, groot gevaar lopen met zelfs kans het niet te zullen overleven.'

Kracht

Voor Elders overheersen echter de mooie verhalen. 'Ik verwonder me vaak over de kracht die jongeren hebben in het overwinnen van alle problemen die ze op hun levenspad tegenkomen. Vluchtelingen die hiernaartoe komen, Nederlands leren en dan via vmbo, mbo en hbo opklimmen naar de universiteit. Of eerstegeneratiestudenten voor wie het niet vanzelfsprekend is het academische pad te bewandelen. Daar heb ik enorm veel respect voor.'

De stichting richt zich behalve op kansarme jongeren ook specifiek op excellente studenten. Zoals een student die drie bachelors heeft afgerond, nu in drie masters gaat afstuderen en daarna nog wil gaan promoveren. 'Zulke jongeren hebben we ook nodig.'

De SSvOS volgt de studenten niet in hun latere loopbaan. Studenten krijgen, wanneer ze zijn afgestudeerd, wel een berichtje van de stichting met het verzoek om, als ze het kunnen missen, op hun beurt zelf iets te doneren. 'Daar krijgen we soms heel leuk reacties op.' Ook zijn er mensen die zich later in hun leven realiseren hoe belangrijk de steun is geweest die ze als student van de stichting hebben ontvangen, en nu graag iets terugdoen.

'Het is mooi en dankbaar werk om jongeren op deze manier te kunnen helpen', concludeert Elders. Hoewel het haar eigen keuze is, neemt ze per 1 september dan ook met pijn in het hart afscheid. Maar ze is vastbesloten om ook van deze nieuwe levensfase te gaan genieten.

HODSHONHUIS

Huismeesterschap al drie generaties in de familie

Op 13 oktober 2024 overleed Corrie Pol, de moeder van Rob Pol, de huismeester van het Hodshonhuis. Rob is de derde telg uit de familie Pol die het huismeesterschap vervult. Corrie Pol heeft zelf ook in het Hodshonhuis gewoond. Kort voor haar overlijden vroeg Gwen van Loon haar naar haar herinneringen.

Achterin de aula is een deur die toegang geeft tot de woning naast het Hodshonhuis. Hier, op nummer 15 rood, woont huismeester Rob Pol.

Spaarne 15 diende aanvankelijk als opslagplaats. De secretarissen van de Hollandsche Maatschappij woonden sinds 1841 op nummer 17. De laatste, jurist en filosoof Marius Lotsy, vertrok in de winter van 1917-'18 wegens kolengebrek. Toen Hendrik Lorentz Lotsy in 1920 opvolgde, vroeg hij dispensatie om niet permanent in het Hodshonhuis te hoeven wonen.

Omdat het toch gewenst was dat er permanent toezicht was, kwamen Gerrit en Jansje Pol in 1918 op nummer 15 wonen en aanvaardde 'opa Pol' de rol van huismeester.

Ook in het weekend

Rob's ouders, Corrie en Henk, moesten in 1955 versneld trouwen om het werk van 'opa Pol' te kunnen overnemen, vertelt Corrie. Zij was destijds 23 jaar oud en had al zes jaar 'omgang' met Henk. 'Maar inwonend personeel moest getrouwd zijn.' De eerste keer dat ze haar geliefde opzocht in het pand dat later haar eigen thuis zou worden, was ze zeer onder de indruk. 'Ik wilde niet geloven dat hij daar echt woonde. Ik herinner me nog goed dat zijn vader me het hele huis heeft laten zien.'

Door haar huwelijk ging Corrie, die afkomstig was uit Haarlem-Noord, naar eigen zeggen 'op chique' wonen. 'Al was er nog nergens centrale verwarming. Alleen in de bibliotheek was centrale verwarming om de boekencollectie te beschermen. Wij kregen cv in de woonkamer en een kleine zijkamer. In de keuken kwam de warmte van het fornuis. En er werd speciaal voor ons een douche in de garage gemaakt.'

'Mijn man werkte, net als zijn vader, als assistent-geoloog bij de Rijksgeologische Dienst die in die jaren ook in het pand was gevestigd. Het baantje bij de Maatschappij kwam erbij.' Het verzoek of Henk de rol van zijn vader wilde overnemen, kwam echter onverwacht. 'Mijn schoonvader was na zijn 65^e met het huismeesterschap doorgedaan, maar toen hij op Tweede Kerstdag 1954 plotseling stierf, was er een acuut probleem voor de Maatschappij.' Henk besloot het aanbod te aanvaarden, ook omdat hij dan met zijn geliefde in de huismeesterswoning kon gaan wonen. Zijn moeder woonde daarna nog kort bij hen in.

'Officieel was Henk van elk uur dat hij werkte driekwartier bij de Rijksgeologische Dienst in dienst en 15 minuten bij de Maatschappij', herinnert Corrie zich. Maar de drukte in het werk bij de Maatschappij kende pieken en dalen, al had hij voor het onderhoud van het Hodshonhuis altijd wel iets te regelen. 'Pa

[Henk] was zelf handig, maar hij schakelde ook vakmensen als een loodgieter in. Op donderdag kwam het bestuur bijeen en dan besprak meneer Fabius de lopende zaken met pa. Vaak zat hij in het weekend ook nog in het gebouw. Hij vond het heel prettig om daar te zijn en genoot ervan met iedereen een praatje te maken.'

'Dag opa'

Corrie herinnert zich het koninklijk bezoek dat in haar tijd over de vloer kwam nog goed. 'De Maatschappij was toen nog echt een mannenbolwerk. De heren, bestuursleden en pa, waren behoorlijk zenuwachtig toen koningin Juliana langskwam, maar ze was verschrikkelijk aardig. Mijn man zette beneden de deuren wijd open toen ze zover was om iedereen te begroeten en daarvoor mocht ik haar ontvangen.' Ze herinnert zich ook dat prins Bernhard bij haar thuis kwam om een telefoontje te plegen bij hen in de zijkamer. 'Mijn man zei tegen mijn dochter: zeg maar "dag opa", en de prins ging meteen op zijn knieën zitten om haar ook gedag te zeggen.'

'Onze kinderen hebben hier altijd heerlijk kunnen spelen. We hadden veel ruimte en er kwam altijd veel familie over de vloer. Ik genoot ervan om in het centrum te wonen en in de zomer de Hollandse liedjes te horen die de Damiaatjes, de klokken van de kerk op de Grote Markt, voortbrachten. Als ik Rob vroeg of hij papa in het gebouw wilde halen, durfde hij er eigenlijk niet heen. Zijn broer en zus, Hans en Connie, deden dat veel gemakkelijker. Ik droom nog vaak – en graag – over die tijd.'

Naast het onderhoud waren er ook regelmatig ontvangsten die Henk moest verzorgen. 'In

mei stond altijd een groot jaardiner op het programma dat door Brinkmann van de Grote Markt werd verzorgd. Na zo'n diner was het vaak een grote bende', vertelt Corrie. 'Er werd in de garage gekookt en als we met de borden soep van ons huis naar de dinerzaal liepen, klotste er altijd wel iets over de rand. Het trappenhuis moest de dag erop grondig worden schoongemaakt.'

'Toen de kinderen iets ouder waren, hielp ik zelf ook altijd mee. Ik schonk koffie en thee en serveerde de maaltijden. Dan mopperde ik ook wel eens, want het was vooral lang wachten. Je wist nooit precies wanneer je werd verwacht, bijvoorbeeld omdat vergaderingen uitliepen. Dan moest ik de kinderen langer alleen laten dan me lief was.' Lachend: 'Geen idee wat ze dan uitspookten.'

Einde van een tijdperk

Zoon Rob (nu 65) volgde zijn vader in 1990 op. Ook hij slentert regelmatig 's avonds en in het weekend door het gebouw om de boel spic en span te hebben voor het reguliere werk weer roept. Wat het onderhoud van het gebouw betreft, heeft Rob alleen nog een signaalfunctie. Het Hodshonhuis wordt sinds 2008 geëxploiteerd door Hendrick de Keyser Monumenten, een vereniging die ervoor zorgt dat bijna 450 historisch of architectonisch waardevolle huizen in Nederland behouden blijven.

Als Rob over een paar jaar met pensioen gaat, komt er een einde aan het huismeesterschap van de familie Pol. Rob en Hans hebben geen kinderen. Maar voorlopig blijft het een familieaangelegenheid. Tot haar 75^e hielp Corrie haar zoon met koffie en thee schenken. In die tijd hielp tante Toos ook nog mee. Hans en Connie worden nog steeds ingezet als het zo uitkomt, en tot voor kort sprong ook de dochter van Connie regelmatig in. Maar inmiddels wordt er ook een beroep gedaan op andere hulptrouwen, want met de introductie van meer diners en extra prijsuitreikingen is er nog meer reuring in het Hodshonhuis. En daarbij hoort dat de Maatschappij al die gasten met egards blijft verwelkomen.

ARCHIEFCOMMISSIE

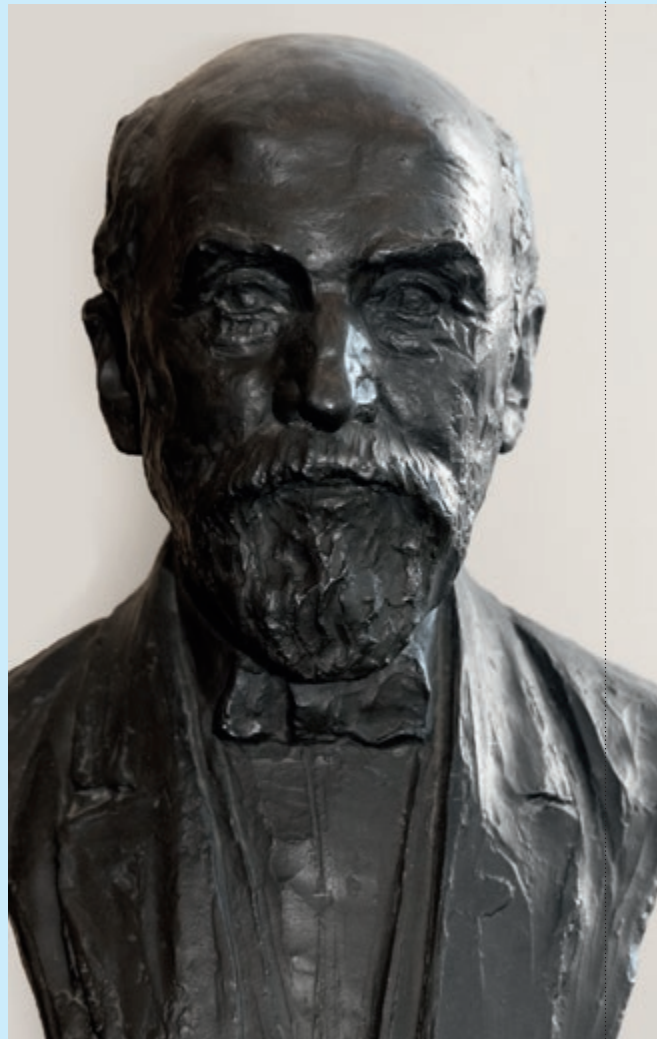
De nalatenschap van Hendrik Antoon Lorentz

AREND SOETEMAN

De archiefcommissie houdt zich onder meer bezig met het verleden van de Maatschappij. Tot dat verleden behoren de al dan niet vermaarde wetenschappelijke secretarissen. De beroemdste van hen is ongetwijfeld Hendrik Antoon Lorentz geweest, die deze functie bekleedde van 1920 tot zijn overlijden in 1928. Hij was de enige secretaris die als Nobelprijswinnaar zijn ambt aanvaardde. Maar in onze bibliotheek is geen enkel werk van hem te vinden. We treffen daar alleen een werkje van zijn dochter Geertruida: *H.A. Lorentz, Impressions of his life and work* (Amsterdam, 1957).

Maar de Maatschappij heeft haar meest vermaarde secretaris toch niet in de steek gelaten. Het heeft wel even geduurd. In 1925 vierde Lorentz zijn gouden doctoraat. De festiviteiten eindigden met een diner in het Hodshonhuis. De groepsfoto van de deelnemers aan dit diner hangt in het Hodshonhuis. In 2016 schreef Frits Berends naar aanleiding hiervan *Verhalen rond een foto*, gepubliceerd door de Maatschappij. Daarin schetst hij kort de biografie van Lorentz, maar geeft hij ook van iedereen die op de foto staat naam en relatie met Lorentz weer. Daar staan ook een aantal andere Nobelprijswinnaars bij.

Ook eerder bleek de Maatschappij zijn meest beroemde secretaris niet vergeten te zijn. Bierens de Haan, de geschiedschrijver van de Maatschappij, schrijft in zijn supplement voor de jaren 1971-1985, p. 477, dat in 1970 het plan

beraamd werd voor een uitgave van de wetenschappelijke correspondentie van Lorentz. J.G. de Bruijn, bibliothecaris van de Maatschappij, had het idee gelanceerd en verrichtte, daartoe financieel in staat gesteld door Unilever, in de jaren tot 1976 het nodige voorwerk. In 1974 werd een Commissie van Toezicht geïnstalleerd, met een aantal natuurkundigen maar ook de voorzitter en secretaris van de Maatschappij als leden. Er werd zelfs subsidie van ZWO (de voorloper van de huidige NWO) verkregen, waardoor het mogelijk werd een deskundig medewerker, dr. A.J. Kox, aan te trekken die zich, aldus Bierens de Haan, geheel aan dit werk kon wijden. Bierens de Haan verwachtte dat de publicatie van de correspondentie in 1987 zou verschijnen.

Toch liep het wat anders. De twee delen van de correspondentie verschenen pas in 2008, resp. 2018. Een jaar later, in 2019, verschenen er twee biografieën over Lorentz, één geschreven door de al genoemde Anne Kox, de ander door Frits Berends en Dirk van Delft (geen van deze boeken is in onze bibliotheek aanwezig).

Daar is het nodige aan vooraf gegaan. Wie er meer over wil weten, moet naar het Noord-Hollands Archief. Kox, kunnen we daar lezen in verslagen van de Commissie van Toezicht, heeft zich niet alleen met Lorentz bezig gehouden, maar ook met Einstein. Daarnaast deed hij het nodige andere werk. Ook de omvang van de klus rond de correspondentie speelde een rol bij de vertraging. Lorentz' nalatenschap was enorm en bovendien zeer divers.

Het uitblijven van de publicatie van de correspondentie leidde tot stevige irritatie bij althans een deel van de Commissie van Toezicht. Eén lid trok zich uit protest terug. Bibliothecaris De Bruijn vreesde zelfs dat een nieuwe vergadering van de Commissie tot een handgemeen zou kunnen leiden. Of de Commissie ooit nog bijeen is geweest, weet ik niet. Voor zover ik kon

nagaan is zij in de jaren na 1990 langzaam uit het bestaan weggeleden.

Kox sleepte vervolgens menige andere subsidie binnen: in 1984 kreeg hij voor vijf jaar het Huygens Stipendium voor de biografie van Lorentz en daarna een volgend stipendium van het Prins Bernhard Cultuurfonds. Dit laatste fonds noemt hij ook in zijn dankwoord bij de biografie. Waarom hij het eerdere Huygens Stipendium niet noemt, is mij niet bekend. De andere biografie over Lorentz is ook financieel gesteund: door de Stichting Lorentzfonds en de Stichting Physica.

Beide biografieën stonden in 2021 op de shortlist van de Boerhaave Biografieprijs. De jury vond de biografie van Berends en Van Delft wat vollediger: zij won.

Secretaris Lorentz, zo kan geconcludeerd worden, is nog lang niet vergeten.

Prof. mr. Arend Soeteman is voorzitter van de archiefcommissie van de KHMW en oud-secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.

PARTNERS

STICHTING DE NATIONALE DENKTANK

Ieder jaar opent het Hodshonhuis zijn deuren voor het Expertforum van de jaarlijkse DenkTank. Stichting de Nationale DenkTank (NDT) organiseert jaarlijks een grote fulltime DenkTank van 4 maanden, mini-DenkTanks samen met alumni, en verschillende netwerkevents. De DenkTank geeft jong talent de kans op zoek te gaan naar oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen. Door te denken én te doen.

Het Expertforum is een scharniermoment tijdens de jaarlijkse DenkTank, waarbij 20 jonge talenten van mbo, hbo en universiteit vier maanden lang samen met bedrijven, overheden en andere organisaties op zoek gaan naar oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken. Het thema wordt door het team van de NDT vastgesteld. Van 2024 t/m 2026 ligt de focus op circulariteit en duurzaamheid. Jongeren doen mee omdat ze maatschappelijke impact willen maken. De NDT ondersteunt hen hierbij met expertise, netwerken en vaardigheden.

Vier fasen

De jaarlijkse DenkTank start in augustus met een *Zomerschool*. In twee weken leren de deelnemers elkaar kennen, maken ze kennis met verschillende methodieken en worden ze door experts bijgepraat over het thema. Daarna begint de *Analysefase*. In 2024 onderzochten de deelnemers kansen voor een circulaire samenleving in Nederland. Dat deden ze in vier themateams: Bouwen en Wonen, Consumentengedrag & Meubels, Electronicaketen, en Zorg en Ziekenhuizen. Daarnaast startten de deelnemers in hun

overkoepelende teams, waarin ze zich bijvoorbeeld bezighielden met de organisatie van het Expertforum en mediacontacten. De Analysefase werd officieel geopend met een lezing van Jan Peter Balkenende, voorzitter van The Dutch Sustainable Growth Coalition. En afgesloten met het Expertforum in het Hodshonhuis, waar 150 bezoekers samenkamen om inzichten te bespreken en oplossingen te verkennen. Ook publiceerden de deelnemers hun Analyserapport op de website van de DenkTank 2024. De *Oplossingsfase* startte met een intensieve Brainstormweek. De DenkTankers bedachten meer dan 375 mogelijke oplossingen, waarvan er 20 overbleven. Uiteindelijk selecteerden experts en themapartners zeven definitieve oplossingen

op basis van schaalbaarheid, impact en energie bij de deelnemers, zoals een kinderboek, een website, een hypotheek voor woongroepen, een platform voor het recyclen van bouwmaterialen, een initiatief dat rapporten en adviezen die op de plank zijn blijven liggen nieuw leven inblaast, en een initiatief om onbenutte subsidies alsnog te benutten. Op 12 december werden de ideeën tijdens de *Oplossingslancering* bij ITA in Amsterdam gepitcht voor 300 aanwezigen: vertegenwoordigers en experts uit het netwerk van de NDT. De DenkTankers riepen hen op te helpen bij de implementatie. Na de Oplossingslancering zijn het Oplossingsrapport, de visie in spoken word en een podcast op de website van de DenkTank 2024 gepubliceerd.

Na de Oplossingslancering is de *Implementatiefase* gestart. Deze duurt een half jaar (van januari t/m juni '25). In deze periode helpt de NDT samen met haar netwerk DenkTankers die verder willen met de uitvoering van hun ideeën. Denk aan financiering, hulp bij verdere uitwerking of het opnemen van een oplossing in het beleid van een relevante organisatie.

Deelname aan de DenkTank is voor jongeren een belangrijke stap in hun maatschappelijke carrière. Sommigen gaan aan de slag met hun oplossing, anderen zetten een carrièrestap die ze eerst niet voor ogen hielden.

Khalid el Hadji (deelnemer NDT '24)

‘Voor mijn deelname aan de DenkTank had ik nog geen ervaring met de zorgsector. Tijdens het programma ontdekte ik het circulaire vraagstuk binnen de zorg en kreeg ik inzicht in de complexe systemen en uitdagingen waarmee de sector te maken heeft. Dit inspireerde me om me in te zetten voor een duurzamere

zorgsector. Nu werk ik als adviseur digitale transformatie in de zorg, waar ik mijn kennis en ervaring verder kan uitbreiden. Toch leuk hoe de DenkTank daaraan heeft bijgedragen!’

Jan Bosma (deelnemer NDT '23)

‘Wat word je eigenlijk als je wis- en natuurkunde hebt gestudeerd? Ontspulknul! Na een technische opleiding in Delft kwam ik er tijdens de DenkTank achter dat ik vooral in inspirerende teams wilde werken aan oplossingen die de wereld écht beter maken. Via de DenkTank stuitte ik toen op “mijn” Omvangrijke, Onderbelichte en Oplosbare probleem: al die spullen die we in huis hebben. Daarom heb ik samen met mede-deelnemer Iris Eggink Stichting de Ontspulknul opgericht. Onze missie? Om in 5 jaar 100.000 mensen te helpen om hun overbodige spullen op een verantwoorde manier weg te doen. Oftewel: van een leven vol spullen, naar een leven vol betekenis!’

Saskia Selen MSc is directeur van Stichting de Nationale DenkTank.

Jenny Dankelman

Hoogleraar technologie voor minimaal-invasieve chirurgie en interventies TU Delft

De KHMW is een organisatie die de wetenschap op vele manieren ondersteunt.

Naast de publicaties en naast de lezingen die worden georganiseerd, vind ik de prijzen die ze uitreiken aan onderzoekers van groot belang. De KHMW zet excellente scholieren, studenten en wetenschappers uit allerlei disciplines in het zonnetje. Ik was erg blij dat onze MSc-studente Marijke Spijk onlangs de KHMW Jong Talent Afstudeerprijs voor Health Care Innovation for Underserved Communities in ontvangst mocht nemen. Tijdens een mooie bijeenkomst in het Hodshonhuis werd nog maar eens duidelijk hoeveel mooi en belangrijk onderzoek er in Nederland plaatsvindt. Momenteel zit ik in een jury voor afstudeerscripties. Het is verbazingwekkend om te zien hoeveel talent er is. Het is dan ook lastig kiezen wie de prijs moet krijgen. Idealiter zou de KHMW nog veel meer prijzen moeten uitreiken...

FINANCIËEL OVERZICHT

SAMENGEVOEGDE BALANS PER 31-12-2024

(alle bedragen in €)

	31/12/2024	31/12/2023
ACTIVA		
Vaste activa		
Vaste activa en overige duurzame activa	1	1
Vlottende activa		
Lopende rente en dividendbelasting	24.586	34.857
Overige vorderingen	19.780	49.066
	44.366	83.923
Beleggingen	26.060.044	19.900.172
Liquide middelen	3.067.816	919.541
TOTAAL ACTIVAZIJDE	29.172.227	20.903.637
PASSIVA		
Eigen vermogen KHMW	6.134.526	5.690.660
Bestemmingsfondsen op Naam		
Langerhuizen Fonds	3.298.518	3.056.373
Dr. W.J.E. Voet Fonds	670.805	626.640
Van der Knaap Fonds	148.372	146.339
Mr. J.C. Baak Fonds	33.312	30.921
Wim Drees Fonds	843.243	785.373
Schouhamer Immink Fonds	209.510	173.169
Ingrid Hoffmann Brouwer Fonds	6.788.934	0
Treub Fonds	504.782	0
	12.497.477	4.818.816
Eigen vermogen KHMW + Fondsen	18.632.003	10.509.476
Eigen vermogen St. Jan Brouwer Fonds	6.101.318	5.595.691
Bestemmingsfonds prijzen St. JBF	0	1.400.000
	6.101.318	6.995.691
Eigen vermogen Dr. Saal van Zwanenberg St.	1.156.839	1.059.422
Eigen vermogen St. Eizenga-Van Oosten Fonds	2.000.889	2.047.824
Samengesteld vermogen	27.891.049	20.612.413
Voorzieningen	184.515	184.515
Kortlopende schulden		
Belastingen, premies soc. verzekeringen	9.454	6.890
Vooruitontvangen en nog te betalen	1.087.209	99.819
	1.096.663	106.709
TOTAAL PASSIVAZIJDE	29.172.227	20.903.637

SAMENGEVOEGDE REKENING VAN BATEN EN LASTEN OVER 2024

(alle bedragen in €)

	Realisatie 2024	Begroot 2024	Realisatie 2023
OPERATIONELE BATEN EN LASTEN			
Operationele baten			
Contributies maatschappelijke leden	53.675	55.000	49.581
Vrijwillige bijdragen wetenschappelijke leden	21.668	17.500	14.285
Prijzen en vergoedingen			
Vergoedingen	63.612	72.250	20.432
Prijzengelden	1.058.500	1.088.000	88.500
Beschikbaar voor prijzen uit vermogen	404.954	380.000	401.183
	1.602.409	1.612.750	573.981
Operationele lasten			
<i>Organisatie:</i>			
Salarissen en sociale lasten	380.257	359.689	284.666
Kantoorlasten algemeen	24.739	25.657	33.506
Jaarverslag, publicaties en overige communicatie	17.217	32.382	16.358
Gebruik/inrichting gebouw	25.453	25.166	29.979
Assuranties en gem.belastingen	14.659	19.652	14.546
Accountant/sal.admin.	22.137	20.362	18.712
Overige lasten	18.299	27.723	7.477
<i>Evenementen en prijzen:</i>			
Prijzen	1.571.754	1.557.350	557.033
Lasten prijsuitreikingen	110.582	108.600	81.816
Subsidies en giften	29.397	17.000	4.282
Lasten vergaderingen	99.301	72.332	65.873
	2.313.795	2.265.913	1.114.248
SALDO OPERATIONELE BATEN EN LASTEN	-711.386	-653.163	-540.267
FINANCIËLE BATEN EN LASTEN			
Financiële baten			
Directe baten uit beleggingen	383.504	292.125	291.461
Koersresultaat effecten	2.552.479	476.625	2.050.591
Bankrente en overige financiële vergoedingen	26.748	3.000	6.365
	2.962.732	771.750	2.348.417
Financiële lasten			
Beheer- en banklasten effecten	97.756	92.250	88.392
SALDO FINANCIËLE BATEN EN LASTEN	2.864.975	679.500	2.260.025
SALDO ALGEMENE BATEN EN LASTEN	2.153.590	26.337	1.719.758
Saldo algemene baten en lasten toegerekend aan:			
KHMW	1.342.527	-36.002	852.706
Stichting Jan Brouwer Fonds	535.626	57.895	616.683
Dr. Saal van Zwanenberg Stichting	97.418	3.154	60.887
Stichting Eizenga-Van Oosten Fonds	178.019	1.290	189.482
	2.153.590	26.337	1.719.758

TOELICHTING OP DE JAARCIJFERS 2024 EN HET BELEGGINGSBELEID

DIDIER MACLAINE PONT

Samengevoegde jaarrekening

De samengevoegde jaarrekening betreft de samenvoeging van de KHMW, van acht fondsen op naam die de KHMW beheert en van drie stichtingen die de KHMW bestuurt. De KHMW administreert de baten en lasten apart voor ieder fonds op naam en voor iedere stichting. Met ingang van 2019 geldt dat beleggingsresultaten naar rato van het vermogen aan de fondsen op naam en de stichtingen worden toegerekend. Op dezelfde manier worden organisatiekosten en kosten van vermogensbeheer toegerekend.

Resultaat samengevoegde jaarrekening

Het jaar 2024 is afgesloten met een saldo van + € 2.153.590 (2023: + € 1.719,758). Het saldo van operationele baten en lasten is iets gestegen ten opzichte van de begroting voor het jaar 2024. Reden hiervoor zijn de iets gestegen salarissen. Een overzicht van de prijzen staat op de volgende bladzijde.

Balans samengevoegde jaarrekening

Het samengevoegde balanstotaal bedraagt € 29.172.227 (2023 € 20.903.637) en het eigen vermogen van de KHMW inclusief de fondsen op naam bedraagt € 18.632.003 (2023 € 10.509.476) en exclusief deze fondsen € 6.134.526 (2023 € 5.690.660).

Vermogensbeheer

Het beheer van het vermogen is in 2018 uitbesteed aan twee beheerders overeenkomstig het Treasury statuut van de KHMW. In 2024 heeft het vermogen een rendement (na kosten) opgeleverd van 13,8% (2023 11,6%). Het gemiddelde rendement na kosten vanaf 2018 bedraagt 6,3%.

Vooruitzichten

De activiteiten en de daarmee gepaard gaande inkomsten en uitgaven van de KHMW vertonen jaarlijks een vast ritme. Vooral het rendement op het vermogen zal jaarlijks bepalen of er winst of verlies wordt gemaakt. De reserves die de KHMW aanhoudt zijn voldoende om een tijd van tegenspoed door te komen.

Beleggingsbeleid

Het bestuur heeft het Beleggingsstatuut op 30 januari 2023 (vindplaats: website KHMW) vastgesteld. De doelstelling van het beleggingsbeleid is de reële waarde van het beheerde vermogen op middellange tot lange termijn (10-25) jaar, na een bijdrage in de kosten van de KHMW, in stand te laten. Deze bijdrage belooft op dit moment ongeveer 3,5% van het vermogen per jaar. De doelstelling is daarmee een rendement te behalen dat op de lange termijn circa 3,5% hoger is dan de inflatie. Daarbij past een matig offensief beleggingsprofiel met 70% risicodragende en 30% risicomijdende beleggingen als norm, waarvan binnen bepaalde bandbreedtes kan worden afgeweken.

In het statuut is verder vastgelegd dat de KHMW Environmental, Social & Governance criteria hanteert. Eind 2024 voldoet de portefeuille aan de benchmarks ESG RISK score en ESG IMPACT score die met de beheerders zijn afgesproken.

(alle bedragen in €)

OVERZICHT PRIJZEN TOEGEKEND IN 2024

	Sponsoring	KHMW Stichtingen/ Fondsen	Totaal
Mercator Sapiens Stimulus (1 prijs)	1.000.000		1.000.000
Brouwer Vertrouwensprijs (1 prijs)		100.000	100.000
Jan Brouwer Scriptieprijsen (10 prijzen)		30.000	30.000
Dr. Saal van Zwanenberg Onderzoeksprijzen (4 prijzen)		6.000	6.000
KHMW Eizenga beurzen (5 beurzen)		224.954	224.954
Van der Aa Oeuvreprijs (1 prijs)		25.000	25.000
Langerhuizen Oeuvreprijs (1 prijs)		25.000	25.000
Langerhuizen Bate (1 onderzoeksbijdrage)		25.000	25.000
Voet Stipendia (5 beurzen)		7.650	7.650
Van der Knaap Prij (1 prijs)		10.000	10.000
Kees Schouhamer Immink Prijs (1 prijs)		10.000	10.000
Irispenning voor Wetenschapscommunicatie (1 prijs)		10.000	10.000
Profielwerkstukprijzen (4 prijzen)		1.150	1.150
KHMW Proefschriftprijs Interdisciplinariteit (1 prijs)	10.000		10.000
Scriptieprijsen Responsible Internet (2 prijzen)	4.000		4.000
<i>Jong Talent Afstudeerprijzen:</i>			
Biologie (1 prijs)	3.000		3.000
Chemie en Procesttechnologie (1 prijs)	3.000		3.000
Data Science (1 prijs)	3.000		3.000
Health Care Innovation for underserved communities (1 prijs)	3.000		3.000
Informatica en Informatiekunde (3 prijzen)		5.000	5.000
Life Sciences (3 prijzen)		6.000	6.000
Natuurkunde (2 prijzen)		4.000	4.000
Plantenwetenschappen (1 prijs)	5.000		5.000
Sterrenkunde (2 prijzen)	6.000		6.000
Theoretische natuurkunde (1 prijs)	3.000		3.000
Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde (1 prijs)		3.000	3.000
Wiskunde (2 prijzen)	5.000		5.000
<i>Jong Talent Aanmoedigingsprijzen:</i>			
Artificial Intelligence (8 prijzen)		4.000	4.000
Biologie (7 prijzen)		3.500	3.500
Biomedische technologie (3 prijzen)		1.500	1.500
Chemische technologie (3 prijzen)	1.500		1.500
Civiele en Maritieme techniek (3 prijzen)	500	1.000	1.500
Farmacie of (bio)farmaceutische wetenschappen (4 prijzen)	2.000		2.000
Informatica & technische informatic (10 prijzen)		5.000	5.000
Lucht- en Ruimtevaarttechniek (2 prijzen)	1.000		1.000
Natuurkunde en technische natuurkunde (8 prijzen)	4.000		4.000
Scheikunde (6 prijzen)		3.000	3.000
Sterrenkunde (2 prijzen)	1.000	1.000	1.000
Werktuigbouwkunde en Materiaalkunde (3 prijzen)		1.500	1.500
Wiskunde & technische wiskunde (9 prijzen)	4.500		4.500
	1.058.500	513.254	1.571.754
<i>Rechtstreeks door de sponsor betaald</i>			
Nederlandse Prijs voor ICT-onderzoek (1 prijs)	50.000		50.000
D.J. Veegens Prijs (1 prijs)	12.500		12.500
J.C. Ruigrok Prijs (1 prijs)	12.500		12.500
Keetje Hodshon Prijs (1 prijs)	12.500		12.500
Martinus van Marum Prijs (1 prijs)	12.500		12.500
ABW Awards (3 prijzen)	6.000		6.000
Boerhaave Biografie Prijs (1 prijs)	2.500		2.500
Nederlandse Gasindustrieprizen (3 prijzen)	6.000		6.000
	114.500		114.500
Totaal toegekend prijzenbedrag	1.173.000	513.254	1.686.254

PERSONALIA

NIEUWE MAATSCHAPPELIJKE LEDEN

Benoemd bij het Winterdebat
op 11 februari 2024

Ir. M.W.J. (Marcel) Belt
Chief Soap Officer Green Soap Company

Drs. R.H. (Rob) Defares
CEO IMC

D.S.C. (Dave) Ensberg-Kleijkers MSc
voorzitter college van bestuur Stichting Zonova,
bestuursvoorzitter Stichting De Maatschappelijke
Alliantie, oud-directeur-bestuurder Nationaal Jeugd
Fonds Jantje Beton

Prof. dr. P.L.C. (Paul) Hilbers
Executive Director International Monetary Fund

W.P.J. (Wouter) Kroese MSc
oprichter Pacmed, alumnus Nationale DenkTank 2014

D.F. (Didier) Maclaine Pont MBA
penningmeester der Maatschappij, voorzitter/bestuurder
bij diverse charitatieve instellingen, commissaris/
adviseur diverse ondernemingen

Dr. J. (Jan) Middendorp
Head of International Banking & Branches bunq

Drs. A. (Annette) Mosman RA
CEO APG Groep N.V.

Drs. M.J. (Marinka) Nooteboom
CEO Koninklijke Nooteboom

A.I. (Abigail) Norville MSc
wethouder Armoedebestrijding, Schuldhulpverlening,
Toeslagen en Taal Rotterdam, oud-plv. secretaris-
generaal ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en
Sport

A. (Anke) den Ouden
general manager en CEO Area VP Microsoft

Mr. S.J.S. (Sue) Preenen
procureur-generaal Parket-Generaal
Openbaar Ministerie

Dr. N.U. (Artie) Ramsodit
senator Eerste Kamer der Staten-Generaal, commissaris
publieke sector, actieonderzoeker

Drs. M.P.M. (Maarten) Roef
investeerder, commissaris/toezichthouder,
oud-CEO Wavin

Drs. P.M. (Michiel) Sweers
directeur-generaal Buitenlandse Economische
Betrekkingen ministerie van Buitenlandse Zaken,
voormalig lid wetenschappelijke raad Wim Drees Fonds

Mr. I.D. (Ingrid) Thijssen
voorzitter VNO-NCW

Drs. E.H. (Eugenie) van Wiechen
MBA, CEO FD Mediagroep, commissaris Sanoma,
toezichthouder Artis

Ir. A.M. (Maaïke) Zwart
wethouder Duurzaamheid, Werk & Inkomen en
Economie gemeente Delft, alumnus Nationale
DenkTank 2011

NIEUWE WETENSCHAPPELIJKE LEDEN

Benoemd bij het Winterdebat
op 11 februari 2024

Prof. dr. R. (René) Bernards
stafflid Nederlands Kanker Instituut, hoogleraar
moleculaire carcinogenese Universiteit Utrecht

Prof. dr. M.L. (Milene) Bonte
hoogleraar Cognitive Neuroscience of Language and
Literacy Development Universiteit Maastricht

Prof. dr. ir. S.J.J. (Stan) Brouns
hoogleraar moleculaire microbiologie Technische
Universiteit Delft

Prof. dr. W.G.J. (Jan Willem) Duyvendak
hoogleraar sociologie Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. C.Th. (Carolien) Ham
hoogleraar empirische politicologie Radboud
Universiteit

Prof. dr. ir. D. (Dick) Hertog
hoogleraar Operations Research Universiteit van
Amsterdam

Prof. dr. A.A.M. (Bert) Holtslag
emeritus-hoogleraar meteorologie Wageningen
University & Research

Prof. dr. M.A. (Arfan) Ikram
hoogleraar epidemiologie Erasmus MC, voorzitter
ZonMw, lid raad van bestuur en voorzitter NWO
domein Zorgonderzoek en Medische Wetenschappen

Prof. dr. M.M.G. (Marleen) Kamperman
hoogleraar Polymer Science Rijksuniversiteit
Groningen

Prof. dr. L. (Loes) Keijsers
hoogleraar pedagogiek Erasmus Universiteit Rotterdam

Prof. dr. E.L.O (Esther) Keymolen
afdelingshoofd Tilburg Institute for Law, Technology,
and Society (TILT), hoogleraar regulering van digitale
technologie Tilburg University

Prof. dr. C.R. (Christian) Lange
hoogleraar Arabische en Islamitische studies
Universiteit Utrecht

Prof. dr. A.E.M. (Ingrid) Leijten
hoogleraar Nederlands en Europees constitutioneel
recht Tilburg University

Prof. dr. A.M. (Arjan) Lejour
hoogleraar belastingen en openbare financiën Fiscaal
Instituut Tilburg University, projectleider belastingen
Centraal Planbureau

Prof. dr. ir. R. (Ruth) Mugge
hoogleraar Design for Sustainable Consumer Behavior
Technische Universiteit Delft, hoogleraar Responsible
Marketing Universiteit van Amsterdam

Prof. dr. T. (Thomas) Poell
hoogleraar data, cultuur & instituties Universiteit van
Amsterdam

Prof. dr. J.M. (Jos) Raaijmakers
hoogleraar microbiële interacties en diversiteit
Universiteit Leiden, hoofd microbiële ecologie
Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW)

Prof. dr. ing. A.J.H.M. (Guus) Rijnders
hoogleraar NanoElectronic Materials Universiteit
Twente

Prof. dr. M. (Meta) Roestenberg
hoogleraar vaccinologie, klinisch hoofd Controlled
Human Infection Center, internist-infectioloog
Universiteit Leiden/LUMC

Prof. dr. M.M. (Maroeska) Rovers
hoogleraar medische technologie & innovatie
Radboudumc, wetenschappelijk directeur Technisch
Medisch Centrum Universiteit Twente

Prof. dr. D. (Daniela) Salvatori
Professor of Comparative Anatomy and Physiology
Universiteit Utrecht, chairperson Transition Animal-
free Innovations Universiteit Utrecht

Prof. dr. E. (Erik) Sebille
hoogleraar oceanografie en public engagement
Universiteit Utrecht

Prof. dr. R.C. (Remco) Veltkamp
hoogleraar game- en mediatechnologie Universiteit
Utrecht

Prof. dr. R. (Rens) Vliegenthart
hoogleraar strategische communicatie Wageningen
University & Research

Prof. dr. A.G. (Andrew) Webb
hoogleraar magnetische resonantie beeldvorming
LUMC

Prof. dr. A.K. (Kutsal) Yesilkagit
hoogleraar bestuurskunde Universiteit Leiden

IN MEMORIAM

Bij de Algemene Vergadering werden door de voorzitter zoals gebruikelijk de sinds de vorige vergadering overleden leden herdacht. In dit verslag wil het bestuur graag twee overledenen gedenken, zonder daarmee iemand anders tekort te willen doen.

Rudy Andeweg (Leiden, 1952) was een vooraanstaand politicoloog, die in 2007 benoemd werd tot lid van de Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen. In 2018 werd hij verkozen tot wetenschappelijk secretaris voor de geestes- en maatschappijwetenschappen. Het was een taak waar hij enerzijds veel zin in had, maar anderzijds gaf hij direct al aan deze functie niet langer dan vijf jaar te willen bekleden. Zijn gezondheid was broos. Toen de corona-epidemie heerste, trof die hem misschien mede daardoor in verhevigde mate. In 2023 besloot hij afscheid te nemen van het wetenschappelijk secretariaat. De betreffende rust die zo ontstond, is hem helaas slechts kort gegund.

Rudy heeft de aanzet gegeven tot de statutenwijziging van de KHMW uit 2023, waardoor directeuren voortaan maatschappelijke leden worden genoemd en wetenschappelijke leden

stemrecht kregen. Hij heeft mede vormgegeven aan de leerstoel Maatschappelijk Vertrouwen aan de Rijksuniversiteit Groningen en begeleidde de jaarlijkse KHMW Brouwer Vertrouwenprijs, naast de vele andere prijzen die onder zijn verantwoordelijkheid vielen. Bij zijn aantreden als wetenschappelijk secretaris presenteerde hij een meer dan boeiende Haarlemse voordracht: *De Staten-Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk* (naar aanleiding van artikel 50 van de Nederlandse Grondwet). Er werd en wordt nog steeds veel gesproken over de kloof tussen de politieke elite en het gewone volk. Rudy toonde met cijfers gebaseerd op empirisch onderzoek aan dat er weliswaar een kloof bestaat doordat mannen en hogeropgeleiden relatief oververtegenwoordigd zijn in de Tweede Kamer. Maar als we kijken naar de opvattingen, dan is de congruentie tussen Kamerleden en bevolking goed. Dat geldt zowel voor de klassieke links-rechtsverdeling als voor meer moderne scheidingslijnen rond Europese samenwerking en minderhedenbeleid. Het enige punt waar de verschillen groter zijn, zo betoogde Rudy, betreft de combinatie van ‘sociaaleconomisch links’ met ‘ideologisch conservatief’: die koppeling komt in de Kamer veel minder vaak voor dan onder de bevolking.

Zo'n rustige en gedegen analyse kenmerkte Rudy ten volle. Op deze waardevolle wijze heeft hij jarenlang zijn bijdrage gegeven aan onze Maatschappij. Zijn precisie en vasthoudendheid, naast zijn vriendelijkheid en bescheiden humor, worden node gemist.

Dit In Memoriam werd opgesteld door prof. mr. Arend Soeteman, emeritus-hoogleraar encyclopedie en wijsbegeerte van het recht Vrije Universiteit Amsterdam, en vóór Rudy Andeweg tussen 2004 en 2018 secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen KHMW.

Marc Chavannes (Den Haag, 1946) was de nestor van de politieke journalistiek in Nederland. Hij was enige tijd professor journalistiek in Groningen, en werkte decennia voor *NRC Handelsblad*, met hoog gewaardeerde correspondentieschappen in Londen, Parijs en Washington. Zijn boeken en columns in *NRC Handelsblad* over bestuurlijk Nederland waren niet alleen verplicht, maar vooral ook aangenaam prikkelend leesvoer voor datzelfde bestuurlijk Nederland. Een duidelijke opvolger dient zich niet echt aan; moeiteloos kosmopolitische denkers als Chavannes zijn dungezaaid in de journalistiek, en worden bovendien minder dan vroeger op waarde geschat.

We zagen er elkaar geregeld bij lezingen, borrels of op de redactie van *De Correspondent*, waar Chavannes (KHMW-lid sinds 2014) zijn laatste jaren als journalist en mentor van jong talent doorbracht. Het meest opvallend en gedenkwaardig bij zulke gelegenheden was Chavannes' ego-vrije nieuwsgierigheid. Hij luisterde veel liever naar iemand die mogelijk iets interessants te melden had, dan naar zijn eigen stem. Tel hierbij zijn voorkeur voor precisie, nuance en woorden met soms wel drie lettergrepen, en duidelijk is waarom veel talkshows – Buitenhof uitgezonderd – hem liever oversloegen.

Je zou kunnen zeggen: ergens wel fijn voor Chavannes dat hij de meest recente verkiezingsuitslagen in Nederland en de Verenigde Staten niet meer hoeft meemaken. Maar dan onmiddellijk de gedachte: maar wat hadden we graag gelezen wat hij ervan dacht.

Dit Memoriam is opgesteld door drs. Joris Luyendijk, journalist, schrijver, antropoloog, en maatschappelijk lid KHMW.

IN HET KALENDERJAAR 2024 OVERLEDEN:

MAATSCHAPPELIJKE LEDEN

Mr. Marc Chavannes
Mr. Jan Herman van Roijen
Jhr. ir. Willem Laman Trip
Ir. K. Karel Vuursteen

WETENSCHAPPELIJKE LEDEN

Prof. dr. Willem Frijhoff
Prof. dr. Wiecher Zwanenburg
Prof. dr. Bob Goudzwaard
Prof. dr. Pieter Baas
Prof. dr. Pieter de Meijer
Prof. dr. Rudy Andeweg, secretaris
geestes- en maatschappijwetenschappen
KHMW 2018–2023
Prof. dr. ir. Vinus Zachariasse
Prof. dr. Koen Verhoeff
Prof. dr. ir. Jan Parlevliet
Prof. dr. Hans van Leeuwen

BUITENLANDSE LEDEN

Dr. Anneke Levelt Sengers
Prof. dr. Frans de Waal

COMMISSIES

ADVIESCOMMISSIE BENOEMINGEN WETENSCHAPPELIJKE LEDEN ALFA/GAMMA

o.l.v. bestuurslid en wetenschappelijk secretaris **prof. dr. Wim B. Drees**:
Prof. dr. Peter Hagoort, hoogleraar cognitieve neurowetenschap, directeur Max Planck Instituut voor Psycholinguïstiek, directeur Donders Instituut for Brain, Cognition and Behaviour Radboud Universiteit
Prof. dr. Corien Prins, voorzitter Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid, hoogleraar recht en informatisering Tilburg University.

ADVIESCOMMISSIE BENOEMINGEN WETENSCHAPPELIJKE LEDEN BÈTA/MEDISCH

o.l.v. bestuurslid en wetenschappelijk secretaris **prof. dr. Ad IJzerman**:
Prof. dr. Joost Kok, vicedecaan Faculteit Mathematics & Computer Science Technische Universiteit Eindhoven, oud-decaan Faculteit Elektrotechniek, Wiskunde en Informatica Universiteit Twente
Prof. dr. Cisca Wijmenga, Lodewijk Sandkuijl distinguished University Professor, lid raad van toezicht Hanzehogeschool, lid raad van toezicht Universiteit Leiden, lid Academia Europae, raadslid Adviesraad voor Wetenschap, Technologie en Innovatie (AWTI), voormalig rector magnificus Rijksuniversiteit Groningen.

ADVIESCOMMISSIE BENOEMINGEN MAATSCHAPPELIJKE LEDEN ONDERNEMINGEN EN VRIJE BEROEPEN

o.l.v. voorzitter KHMW **drs. Linda Hovius MBA**:
Drs. Tom van Aken, CEO Avantium N.V.
Mr. Boudewijn Beerkens, CEO COFRA Holding A.G., oud-CFO SHV Holdings N.V., oud-CFO Wolters Kluwer
Drs. Marlies van Wijhe, executive partner en lid management board De Brauw Blackstone Westbroek, voorzitter bestuur Stichting Koninklijk Concertgebouworkest.

ADVIESCOMMISSIE BENOEMINGEN MAATSCHAPPELIJKE LEDEN OVERHEID EN NON-PROFIT ORGANISATIES

o.l.v. bestuurslid **drs. Inge Bryan**:
Drs. Joris Luyendijk, zelfstandig schrijver
Mr. Bernt Schneiders, directeur VSBfonds, oud-burgemeester van Haarlem
Mr. Susi Zijderveld, extern bestuurslid Pels Rijcken, commissaris NIBC Bank N.V., bestuurslid Concertgebouw Fonds, bestuurslid Nationaal Fonds 4 en 5 mei, vml. lid raad van bestuur NS.

ADVIESCOMMISSIE BENOEMINGEN MAATSCHAPPELIJKE LEDEN KENNEMERLAND

o.l.v. bestuurslid **mr. drs. Paul Nielen**:
Drs. Tom van Aken, CEO Avantium N.V.
Mr. Bernt Schneiders, directeur VSBfonds, oud-burgemeester van Haarlem.

FINANCIËLE COMMISSIE

o.l.v. bestuurslid en penningmeester **Didier Maclaine Pont MBA**:
Prof. dr. Lex Hoogduin, hoogleraar economie Rijksuniversiteit Groningen, diverse bestuurs- en toezichtfuncties, oud-directeur De Nederlandsche Bank N.V.
Mr. Wietze Reehoorn, lid raad van bestuur National Bank of Greece, Chairman Supervisory Board MUFG Bank (Europe) NV, lid raad van toezicht Rijksuniversiteit Groningen en Frans Hals Museum, oud-lid raad van bestuur ABN AMRO Bank N.V.
Ada van der Veer-Vergeer, lid management-team Erasmus Governance Institute Erasmus Universiteit Rotterdam, voorzitter bestuur Bescherming Privacybelangen, voorzitter raad van commissarissen Stater NV, voorzitter raad van commissarissen Arcadis Nederland, voorzitter raad van toezicht Data Privacy Stichting, commissaris Nederlandse Loterij, oud-voorzitter Monitoring Commissie Accountancy, oud-voorzitter directie Staalbankiers, oud-hoofddirectielid Achmea Bank Holding, diverse commissariaten bij (semi-) publieke en private organisaties.

WETENSCHAPPELIJKE RAAD WIM DREES FONDS

Prof. dr. Barbara Baarsma, hoofdeconoom PwC Nederland, hoogleraar toegepaste economie Universiteit van Amsterdam, voorzitter Bankraad DNB, oud-CEO Rabobank, oud-directeur SEO Economisch Onderzoek, oud-kroonlid SER
Prof. dr. Koen Caminada, hoogleraar empirische analyse van fiscale en sociale regelgeving en vicedecaan Faculteit Governance and Global Affairs Universiteit Leiden
Drs. Joost Clerx, directeur Begrotingszaken ministerie van Financiën, extern lid van de raad vanuit het ministerie van Financiën
Drs. Stephanie Holle, directeur Algemene Economische Politiek ministerie van Economische Zaken en Klimaat, extern lid van de raad vanuit het ministerie van Economische Zaken en Klimaat
Prof. dr. Arjan Lejour, hoogleraar belastingen en openbare financiën Fiscaal Instituut Tilburg University, projectleider belastingen Centraal Planbureau.

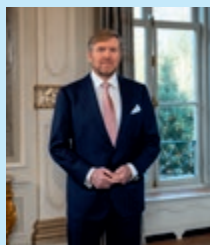
ARCHIEFCOMMISSIE

o.l.v. oud-secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen **prof. mr. Arend Soeteman**:
Prof. dr. Frits Berends, emeritus-hoogleraar theoretische natuurkunde Universiteit Leiden
Prof. dr. Jan Willem Gunning, oud-algemeen secretaris KNAW, emeritus-hoogleraar ontwikkelingseconomie Vrije Universiteit Amsterdam
Mr. dr. drs. Arine van der Lely-van der Steur, eigenaar antiquariaat Arine van der Steur, régiseuse Wijn op Dronk, secretaris Stichting Pa van der Steur in Nederland
Jkvr. mr. Pauline van Lennep, oud-bestuurslid KHMW, officier van justitie te Haarlem
Dr. Jan Spoelder, classicus en oud-rector Kennemer Lyceum.

BESTUUR EN SECRETARIAAT

PROTECTOR

Z.M. Koning Willem-Alexander

ERELEDEN

Prof. dr. Alexander Rinnooy Kan
Ir. Maarten van Veen
Prof. dr. Louise Gunning-Schepers
Mr. Rutger graaf Schimmelpenninck

BESTUUR

Drs. Linda Hovius MBA, voorzitter (vanaf 2019)
Drs. Henk de Jong, ondervoorzitter (vanaf 2021)
Didier Maclaine Pont MBA, penningmeester (vanaf 2024)
Prof. dr. Ad IJzerman, secretaris natuur- en medische wetenschappen (vanaf 2015)
Prof. dr. Wim B. Drees, secretaris geestes- en maatschappijwetenschappen (vanaf 2023)
Drs. Inge Bryan (vanaf 2020)
Prof. dr. Geert ten Dam (vanaf 2024)
Mr. drs. Paul Nielen (vanaf 2024)

SECRETARIAAT

Drs. Saskia van Manen, secretaris-directeur
Saskia de Boer, medewerker secretariaat
Édith van Leerdam, medewerker secretariaat
Drs. Ingrid Glorie, communicatiemedewerker
Drs. Peter Beemster RC, financieel administrateur
Rob Pol, huismeester

BESTUUR STICHTING JAN BROUWER FONDS

Drs. Linda Hovius MBA, voorzitter
Didier Maclaine Pont MBA, penningmeester
Prof. dr. Wim B. Drees, secretaris
Drs. Inge Bryan
Prof. dr. Geert ten Dam
Drs. Henk de Jong
Mr. drs. Paul Nielen
Prof. dr. Ad IJzerman

BESTUUR DR. SAAL VAN ZWANENBERG STICHTING

Drs. Linda Hovius MBA, voorzitter
Didier Maclaine Pont MBA, penningmeester
Prof. dr. Ad IJzerman, secretaris
Drs. Inge Bryan
Prof. dr. Geert ten Dam
Prof. dr. Wim B. Drees
Drs. Henk de Jong
Mr. drs. Paul Nielen

BESTUUR STICHTING EIZENGA- VAN OOSTEN FONDS

Drs. Linda Hovius MBA, voorzitter
Didier Maclaine Pont MBA, penningmeester
Drs. Inge Bryan
Prof. dr. Geert ten Dam
Prof. dr. Wim B. Drees
Drs. Henk de Jong
Mr. drs. Paul Nielen
Prof. dr. Ad IJzerman

VRIJWILLIGERS

Hans Pol, Connie Steenkist-Pol,
Roelie Offenberg-Wiersema,
Lenie van der Eijkhoff-van der Veldt,
Loes Sweerts-van der Eijkhoff, Corrie Witte
catering en andere hand- en spandiensten

CONTACT

Spaarne 17
2011 CD Haarlem
023 5321773
secretaris@khw.nl
www.khw.nl

IBAN: NL49ABNA0561115966
BIC: ABNANL2A

COLOFON

Fotografie

Mike Bink: p. 2, p. 9, p. 36, binnenkant cover (achter)

Stephanie Driessen: p. 18-19, p. 21, p. 110 (onder)

Vera Duivenvoorden: p. 15, p. 16, p. 28-29,
p. 42, p. 68-69

Thijs ter Hart: p. 56-57

Wardie Hellendoorn: p. 30, p. 35, p. 38-39,
p. 64, p. 80-81, p. 87, p. 91, p. 105

Harmen de Jong: p. 23-25

Valerie Kuypers: p. 110 (boven)

Louise Meulstee: p. 31 (rechts)

Lieke Molenaar: p. 94-96

Bastiaan van Musscher: p. 26

Sander Nieuwenhuys: p. 12

Roemer Overdiep: p. 65

Anja Robertus: cover, binnenkant cover (voor),
p. 17, p. 29, p. 48, p. 50-51, p. 58, p. 70,
p. 76-77, p. 92, p. 103

Thijs Rooimans: p. 43

Kirsten van Santen: p. 54

Gregor Servais: p. 31 (links)

Nicoline van Slingelandt: p. 111

Interviews

Geert ten Dam en Ingrid Glorie: p. 31-34

Ingrid Glorie: p. 6-8, p. 40-41, p. 54-55,
p. 62-63, p. 66-68, p. 71-73, p. 80-81,

p. 83-84, p. 85-86

Gwen van Loon: p. 88-90

Redactie

Geert ten Dam, Saskia van Manen, Ingrid Glorie

Vormgeving

Coen Mulder, Willemse en Mulder

Druk

Wilco boeken en tijdschriften

Sponsors

Universiteiten
van Nederland

Schiphol
Group

Philips
Foundation

W&M
De Academie van Wetenschap & Technologie

Lorentz
fonds

J.C. Buigink
Stichting

ORTEC
OPINIE VOOR DE TOEGANG

kvgn

Nederlandsch Fonds
voor ondersteuning van 's-Lands onderzoek

freedom
internet

mijndomein

KNMP

Stichting Fonds
voor de
Geld- en Effectenhandel

IPN
ICT-ONDERZOEK
PLATFORM
NEDERLAND

b
Bouwgroep
Lectuur

PBLQ

EAST-WEST GREEK

SIDN
fonds

STICHTING HARTWIG FOUNDATION

avantium

ASML

STICHTING PHYSICA
(opgericht 24 December 1942)

VAN
WIJHE
VERF
1871-1914

Dr. Eduard Faber-Verbeek
Educatie • Innovatie • Personeel

COLOFON

Fotografie

Mike Bink: p. 2, p. 9, p. 36, binnenkant cover (achter)

Stephanie Driessen: p. 18-19, p. 21, p. 110 (onder)

Vera Duivendoorn: p. 15, p. 16, p. 28-29,
p. 42, p. 68-69

Thijs ter Hart: p. 56-57

Wardie Hellendoorn: p. 30, p. 35, p. 38-39,
p. 64, p. 80-81, p. 87, p. 91, p. 105

Harmen de Jong: p. 23-25

Valerie Kuypers: p. 110 (boven)

Louise Meulstee: p. 31 (rechts)

Lieke Molenaar: p. 94-96

Bastiaan van Musscher: p. 26

Sander Nieuwenhuys: p. 12

Roemer Overdiep: p. 65

Anja Robertus: cover, binnenkant cover (voor),

p. 17, p. 29, p. 48, p. 50-51, p. 58, p. 70,

p. 76-77, p. 92, p. 103

Thijs Rooimans: p. 43

Kirsten van Santen: p. 54

Gregor Servais: p. 31 (links)

Nicoline van Slingelandt: p. 111

Interviews

Geert ten Dam en Ingrid Glorie: p. 31-34

Ingrid Glorie: p. 6-8, p. 40-41, p. 54-55,

p. 62-63, p. 66-68, p. 71-73, p. 80-81,

p. 83-84, p. 85-86

Gwen van Loon: p. 88-90

Redactie

Geert ten Dam, Saskia van Manen, Ingrid Glorie

Vormgeving

Coen Mulder, Willemse en Mulder

Druk

Wilco boeken en tijdschriften

